

LIVIU REBREANU

CIULEANDRA

— Tacil!... Tacil!... Tacil!...

O prăvălise pe sofa și, cu genunchiul drept, îi zdrobea sâni. Degetele și le înfipsese în gâtul ei plin și alb, parc-ar fi vrut să înăbușe un răspuns de care se temea. Îi simțea corpul zvârcolindu-se, întocmai ca sub o îmbrățișare fierbinte, și zvârcolirea îl înfuria mai nătâng.

— Tacil!... Tacil!...

Repetă același cuvânt, cu același glas horcăit, forând pe nas rar, prelung. Ochii lui umflați nu vedeau totuși nimic, ca și când s-ar fi coborât peste ei un obositor văl roșu...

Într-un târziu, o atingere molatecă îi cuprinse brațele, numai câteva clipe, și apoi se topi, neputincioasă. El își dădu seama, ca prin vis, că trebuie să fie mâinile ei, încercând să se apere. Și atunci, deodată și foarte deslușit, își auzi propria-i voce, aspră, strâmbă, găfiită, răbufnind ca dintr-o adâncime de pivniță, îi trecu fulgerător prin gând "ce glas!" și îndată, parcă și-ar fi recăpătat brusc vederea, zări două globuri albe, sticloase, aproape ieșite din orbite, cu o finărețea de vinișoare roșii încercuind o pată rotundă albastră-viorie: ochii ei înmărmuriți într-o lucire de spaimă resemnată... Privirea îl ustura ca o muștrare nesuferită:

— Ta... a...

Vruse să strige, dar acuma sunetele i se sfărâmau în cerul gurii, hârâitoare și uscate, iar globurile albe în aceeași vreme se măreau mereu și se împreunau într-un disc cenușiu, care apoi începea să se învârtească amețitor împrejurul petei albastre nemișcate. Un simțământ greu de leșin îi înmuie brațele. I se părea că are să se prăbușească și căuta disperat un sprijin...

Ca trezit dintr-un coșmar, sări trei pași înapoi. Degetele îi rămaseră rășchirate și țepene. Se uită împrejur năucit. Făcea sforțări să se orienteze. Razele becurilor, gălbui și filtrate, îl dureau, ca și când ar fi intrat repede, după un întuneric mare, orbitoare. Toate lucrurile i se înfățișau cu reliefuri neobișnuite. Lângă sofa, blana de urs alb se zbârlise, iar capul cu ochii morți, de sticlă, îl privea câscând gura către el, amenințător, în cămin două buturuge mocneau în flăcări galbene, ce se răsuceau și se întindeau mânioase ca niște limbi de balaur, între cele două ferestre dinspre stradă, consola, cu oglinda până-n tavan, încărcata de pufuri, borcane, sticlute și alte obiecte, din arsenalul de întreținere a frumuseții feminine, părea o ființă vie încremenită de rușine.

Ajunsese lângă ușa dormitorului, potrivindu-și manșetele și mânecile boțite, dar uitându-se mereu uluit la sofa pe care ea zăcea neclintită, cu capul spre dânsul, încât îi vedea numai creștetul puțin aplecat în dreapta, pieptul decoltat și rochia mototolita. Milioane de gânduri îi plouau în minte și se ciocneau în zgomote surde. Când, după un răstimp, i se mai potoli inima, observă că singurul zgomot în lume îl făcea respirația lui ostenită; încolo o

tăcere blândă, moleșitoare; chiar focul în cămin ardea acuma atât de lin, parc-ar fi fost un foc imaterial. Numai căldura era sugrumătoare. Sudorile îi curgeau pe obraji ca lacrimile și totuși mai rău îl supăra tăcerea, încât, ca s-o alunge, rosti:

— Madeleine!

Căutase să fie dulce și se spăimântă de glasul care parcă era al unui străin dușmănos, își aminti că tot astfel îl mirase același glas adineaori când... Si deodată se simți copleșit de o rușine mare, parcă s-ar fi pomenit gol în mijlocul unei mulțimi batjocoritoare, își dădea seama că, deși avea ochii ațintiți asupra sofalei, sufletul lui nu voia să vadă nimica, de frică să nu trebuiască a înțelege prea curând.

— Madeleine! murmură apoi din nou, cu umilință, ca și când ar fi încercat să ispășească o faptă printr-un cuvânt.

Câteva clipe avu simultan toate certitudinile: că trăiește și că e moartă, că a ucis-o și că n-a ucis-o, că nu s-a întâmplat nimic și că s-a sfârșit tot... În aceleași clipe însă își mai reamintea cum, pe când se năpustise asupra ei, îi stăruise în creieri, ca o poruncă, gândul că trebuie s-o omoare și că totuși n-are să moară...

Deodată, într-un fior de spaimă, zări, drept în față, un tânăr cu părul negru, puțin vâlvoit, cu figura rasă, fină, ovală și răvășită, cu cu plastronul frământat și o aripă a gulerului ridicată până la ureche, ca la eroii aristocratici în filmele americane, după o încăierare de box cu rivalul burghez... Tresări când își recunosc chipul în oglindă.

"Bietul Puiu Faranga!" făcu dânsul schițând un surâs trist, pe care cel din oglindă i-l întoarse prompt.

Surâsul însă îi îngheță brusc pe față ca o mască, în oglindă, de pe sofa, cu capul plecat ușor într-o parte, Madeleine îl privea cu ochii foarte mari și albi și cu o figură parcă disprețuitoare. Buimăcit porni spre ea. dar un zgomot îi reteză mișcarea. Brațul Madeleinei. alb și rotund, alunecase jos, oprindu-se pe gâtul ursului, parc-ar fi vrut să-l alinte.

Acuma Puiu Faranga avu fulgerător revelația realității. Ochii ei păreau vii, brațul ei se lăsase într-o mișcare vie, și tocmai acestea îi spusese mai limpede că nu mai e nici o speranță. Spaima că a atins o viața omenească i se răsucea în suflet ca un pumnal. Nu mai știa ce să facă. iar neștiința aceasta îl umplea de groază, iar liniștea dimprejur îi sugruma, întoarse deodată spatele cu o sforțare cruntă, ca și când și-ar fi smuls picioarele dintr-o țintuire, și porni afară pe ușa deschisă a dormitorului, în șira spinării o mână urmăritoare îl trăgea înapoi...

II

Avea pașii șovăitori și clătinați ca un om beat. Trecu prin odaia de dormit, în care ardea un singur bec albastru, ochi pânditori, apoi printr-un salonaș întunecos, ieși în *hall*, unde era o lumină supărător de vie. și se repezi la o ușă închisă în fața căreia se opri, parcă i s-arfi sleit puterile. Pe urmă, totuși, se pomeni înlăuntru, zvârlit ca de un vânt năpraznic, bâiguind:

— Tată!... Tată!...

Bătrânul Policarp Faranga se ridică speriat de după birou. Văzând pe fiul său. Îl apostrofă puțin nervos:

– *Tu es fou?*¹

Când auzi glasul tatălui, Puiu se simți mai zdrobit. Groaza i se risipi și făcu loc unei disperări amețitoare. Se apropie de birou și se prăbuși istovit în fotoliu! larg de piele. Bătrânul, în picioare,² examina ceremonios și jignit pentru necuviința lui de-a se fi rostogolit pe scaun, înainte să-l fi poftit. Era și el în frac, cu pieptul plin de decorații, peste care se așternea barba-i maiestuoasă, argintie și deosebit de îngrijită, îi plăcea să apară mereu serios și măsurat, nu numai în lume, dar chiar față de sine însuși, înalt, robust, își purta cei șaiszeci și trei de ani cu o demnitate aproape trufașă, inspirând în jurul său respect spontan... Fiindcă Puiu tăcea, își calcă pe inimă în cele din urmă și-l întrebă:

– *Mais parte donc, voyons, parte! Qu'est-ce que tu as?*²

Tânărul întoarse spre dânsul niște ochi stinși, rătăcitori. Se gândea cum să-i spună ce s-a întâmplat și nu găsea cuvintele potrivite. Izbucni fără șir:

– Tată... am făcut... nu știu... a murit Madeleine... Faranga, parc-ar fi primit o săgeata în inimă, se cutremură:

– Ce-aizis?... Madeleine? Tu?... Imposibil!... Încercă să citească adevărul în ochii lui, dar Puiu plecase iar capul. Un răstimp bătrânul mai stătu, frământând în minte serii de întrebări, sprijinit cu amândouă mâinile de dunga mesei, înțepat ca un judecător fără experiență în fața unui acuzat misterios, în sfârșit, ocoli biroul, veni lângă Puiu și-l apucă de umăr:

– Unde este...?

Nu termină întrebarea și nici răspunsul nu-l așteptă decât o secundă. Ca și când mișcarea împrejurul biroului i-ar fi schimbat mersul gândurilor, porni îndată spre ieșire, lăsând ușa larg deschisă...

Puiu căzuse într-o toropeală cenușie, neclintit, parcă habar n-ar fi avut pentru ce se află aici. Gândurile îi erau acum un haos apăsător, în care nimic nu izbutea să se închege într-o formă lămurită. Pe sub șuvoiul crâmpeliilor de gânduri însă, sufletul lui înțelegea clar că tatăl său s-a dus acolo, să vadă și să se convingă dacă e adevărat că Madeleine... Astfel auzi foarte bine pașii rari, apăsați ai bătrânului și simți că ușa a rămas deschisă. Pe urmă deosebi glasul tantei Matilda, cu respirația grea și grăbită de urcarea scării, scuzându-se că a întârziat nu din vina ei, ci a șoferului care, tocmai când sa pîece, a găsit ceva de reparat la automobil... În sufletul lui Puiu răsări pe loc confirmarea; da, numai ea e vinovată căci, dacă ea venea la timp, nu s-ar fi întâmplat nimica... Bătrânul răspunse ceva Matildei. Puiu nu prinse înțelesul cuvintelor, dar auzi îndată pe tante Matilda scâncindu-se, cu întrebări scurte, insistente, alergând după Faranga... Glasurile și pașii lor se pierdură pe coridor sub cotropirea unui plâns ascuțit, prelung și sâcâitor, al jupânesei care, desigur, întorcându-se în budoar, a aflat pe stăpână-sa rece și a venit să dea alarma. Urmă o tăcere și apoi niște fâsâituri de pași sfioși. Puiu simțea că trebuie să fie feciorul, care arde de curiozitate. Peste câteva momente îl auzi, în ușă, zicând candid:

– M-ați sunat dumneavoastră, conașule?

Îi făcu semn cu mâna să plece. Feciorul închise ușa, fără zgomot, ca la o cameră de bolnav.

Pe urmă tăcerea se înțeleni grea, înăbușitoare. Biroul vast se împăienjenea într-un somn afund. Puiu, încremenit, nici nu mai cuteza să

încerce vreo mișcare. Doar gândul că bătrânul nu se mai întoarce îl ustura din ce în ce mai dureros. De la dânsul aștepta acuma mântuirea. El însuși nu se simțea capabil nici măcar să cugete. De altfel, totdeauna, și mai ales în ceasurile grele, bătrânul singur lua hotărârile trebuincioase.

Ceea ce îl îngrozea acum era că vremea trecea atât de încet. I se părea că s-au scurs ore întregi, de când a ieșit bătrânul. Licăriri de speranță îi înfloreau în inimă: dacă nu vine, înseamnă că poate Madeleine totuși n-a murit... Speranța însă îl întrista pentru că o simțea deșartă și nu făcea decât să-i reamintească mereu întâmplarea, pe care el o șilea să o șteargă din minte.

În sfârșit, nu mai putu îndura tăcerea. Se sculă. Voia să plece, oriunde, dar să nu mai fie singur. Chiar atunci apăru în ușă tatăl sau urmat de tante Matilda. Puiu înțepeni lângă birou, cu ochii nerăbdători spre bătrânul care trecu fără să-l privească, în schimb. Matilda, piânsă și amărâta, se repezi la dânsul și-l îmbrățișa ocrotitor:

— *Ah. quel terrible malheur, pauvre petit Puiu!*³

Matilda era soră cu mama lui Puiu, Rămasă văduvă foarte tânără și fără copii, își împărțise toată inima ei între operele de binefacere și nepoțelul Puiu, mai cu seamă că sarmănelu! avusese nenorocirea să piardă pe maică-sa micuț de tot. Împlinea acum vreo cincizeci de ani, era înaltă, uscățivă și nobilă, se înduioșa ușor și vorbea multe și nevrute.

Auzind-o, Faranga îi zise supărat:

— Aide, Tilda, ajunge! Să lăsăm lamentările!... Tu du-te mai bine dincolo, că aici noi avem de lucru!

— *Mais si, mais si*, murmură Matilda ștergându-și ochii. *Pauvre Madeleine!... Oh, la pauvrete!*⁴. *Ce catastrofa!*... Iacă, plec!... Puiuule scump, fii tare! Durerile și nenorocirile pentru oameni sunt lăsate de Dumnezeu!... Nu-ți pierde cumpătul și nu dispera, *pauvre petit*⁵ Puiușor!...

Îl îmbrățișă iar și-l sărută, plângând, pe amândoi obrazii. Porni. Din ușă, mai zise bătrânului:

— Fii și tu calm, Poly, te implor!... Și dacă aveți nevoie de mine, să mă chemați negreșit!...

III

Policarp Faranga umbla de colo până colo prin birou, cu mâiriile la spate, cu fruntea în pământ, în vreme ce Puiu stătea în același loc, urmărind din privire toate mișcările bătrânului, greie, îndurerate. Părea că sub povara gândurilor, chiar silueta lui mândra se gârbovea văzând cu ochii.

Niciodată Faranga, în viața-i bogată totuși în evenimente, nu primise o lovitură atât de neașteptată și de cruntă. Puiu îi fusese toată nădejdea, mai ales de când anii se înmulțiseră pe umerii lui El era singurul vlăstar al familiei Faranga și printr-însul familia aceasta, de obârșie străveche boierească, trebuia să se perpetueze. Cu nimica nu se mândrea mai mult bătrânul decât cu neamul său. Își urmărea ascendența până la Vlad Tereș. Descoperise undeva, și povestea bucuros oricui, că aprigul voievod muntean ar fi dat o dată boierilor drept pildă de cinste și credință pe un Faranga. În cursul veacurilor familia a sărăcit de câteva ori, dar totdeauna a știut să-și păstreze nepătat numele... Moștenise, împreună cu un frate, o avere frumoasă. Dar fratele s-a prăpădit în vârstă plăpândă, și așa a rămas el singur cu numele și cu averea

familiei. S-a însurat pe la treizeci de ani, după ce a gustat toate plăcerile vieții ușoare, obligatorie pentru oamenii bogați și fără ocupație. Oiga Dobrescu, ființă gingașă, a fost o sctie ideală: bună, frumoasă, indulgentă, cu avere... Închidea ochii la numeroasele escapade, pe care Poly le-a continuat și două căsătorie, în al patrulea an a venit pe lume Puiu, iar după alți patru, Olga s-a stins. De-abia când a pierdut-o pe ea a dobândit dragostea cea mare pentru copil și a înțeles însemnătatea lui pentru viitorul familiei. Tot atunci a pus cruce și vieții ușoare, intrând în politică, spre a avea o meserie. Cu avere și nume a făcut repede carieră. Urmase odinioară niște vagi cursuri de drept, dar, firește, fără a practica vreodată avocatura. Diploma îi oferea acum posibilitatea să se considere și să fie considerat jurist. I se descoperi, de către prieteni și ziariști binevoitori, chiar oarecare talent oratoric și astfel toată lumea aplaudă când, printr-o împrejurare fericită, i se încredința portofoliul justiției. Deveni omul serios și grav, care a rămas până azi. Purta, de când se însurase, ca un trofeu, o barbă superbă. Ea i-a câștigat odinioară celebritatea bulevardieră bu-cureșteană: cea mai frumoasă și mai îngrijită barbă din România... Tot ea îi împrumuta acumă bună parie din prestigiul necesar unui om politic cu răspundere. Pentru că sub ministeriatul său de câteva luni s-a votat o lege bună, s-a ales cu stima cercurilor judecătorești și epitetul măgulitor "omul justiției". Nbi nu se mai putea închipui să se facă ceva în domeniul dreptății fără a se cere părerea lui autorizată, fie la putere, fie în opoziție.

Puiu a crescut înfășurat în dragostea lui idolatră. Iubea într-însu! nu numai pe copilul său și amintirea mamei copilului, ci pe continuatorul neamului. Se iubea pe sine însuși, îi părea rău de viața de odinioară și-l muncea teama să nu se restrângă asupra copilului păcatele tinereții lui desfrânate. Băiatul era plăpând, ca și maică-sa. Și din pricina aceasta l-a ocrotit mai sârguitor...

În mers mașinal, Faranga își depăna amintiri și frământa regrete. O clipă se opri și se uită plin de duioșie la Puiu, care stătea mereu în picioare, pironit într-o așteptare tulbure, îi șopti blând:

— Șezi, Puiuule...

Tânărul răspunse cu o privire întrebătoare. Se așeză. Bătrânul însă își reluă plimbarea, ca și când mergând în trecut ar fi vrut să ajungă la o țintă în viitor... Toate ocrotirile lui zadarnice au fost. S-a gândit să-l însoare cu o fată prin care să se regenereze și împrăpăteze sângele neamului. Căsătoriile între odrasle de familii prea vechi dau progenituri șubrede. Când e prea albastru, sângele e un stigmat de degenerescentă. L-a însurat de timpuriu, tocmai ca să-l ferească de viața pe care a dus-o el însuși. Puiu totuși a urmat tradiția. Căsnicia nu l-a împiedicat, ba l-a stimulat. Și l-a adus în halul de azi...

Faranga se așeză deodată la birou, calm hotărât. Puiu căută să-i întâlnească privirea și nu reuși. Bătrânul stătu câteva secunde pe gânduri, ca și când ar fi căutat o frază sau un cuvânt, apoi luă brusc telefonul:

— Allo... Centrala?... Dă-mi te rog prefectura poliției!

Puiu îngălbeni. Realitatea întregă i se înfățișă la auzul unui singur cuvânt. Bâlbâi înspăimântat:

— Ce vrei să faci, tată?

Faranga răspunse în telefon:

— Dă-mi pe domnul prefect! Și peste un minut: Domnu! prefect?... Aici

Policarp Faranga... Da, chiar eu sunt, dragă Nicule!... Nu, n-am plecat și nici nu mai pot să plec... Eram tocmai îmbrăcați, dar s-a întâmplat o mare, foarte mare nenorocire în familie... Ba da, nu exagerez deloc, foarte mare, repet! Închipuiește-ți, copilul meu, Puiu, într-un moment de rătăcire, desigur, a omorât pe Madeleine, pe nevastă-sa...

Aparatul îi tremura în mână. Se uita, vorbind, în ochii lui Puiu, care se zbuciuma să-i ghicească gândul.

– Da, într-adevăr, de necrezut... Și cu toate astea... Te rog dar să te ostenești numaidecât până la mine, să vedem ce-i de făcut... Te rog!... Firește, evident, trebuie să aduci și pe procurorul de serviciu...

Așeză receptorul pe furcă și rămase cu mâna înți nsă și cu ochii țintă la Puiu.

– L-ai chemat să mă aresteze? întrebă tânărul, fără pic de sânge în obraji, cu glasul răgușit.

Faranga avu un zîmbet straniu:

– Tu nu te așteptai la urmări? La nimic?

– Da... ba da, murmură Puiu, după o pauză, frânt, plecând capul.

– Sper că-ți dai seama ce-ai făcut?

– Am greșit, șopti Puiu mai răgușit ca adineaori.

– Ei bine, ești un asasin! scrâșni bătrânul, parc-ar fi smuls cuvântul cu un vârf de cuțit. Un Faranga ucigaș ordinar, ca orice derbedeu... Ah!

Sfârâmă între degete o foaie de hârtie. Se potoli îndată și adaogă:

– Dar acum nu mai e timp de pierdut cu vorbe zadarnice, în zece minute prefectul va fi aici. Până atunci trebuie să te hotărăști și să alegi!

Puiu ridică o privire uluită.

– Ce să aleg, tată?

Bătrânul Faranga își reveni încurcat.

– Așa-i, încă nu-ți spusei... Mi s-a părut că...

Zăbovi puțin până să-și ordoneze gândurile. Apoi se sculă, se apropie și se lăsă în fata lui, pe celălalt fotoliu. Urmă cu o voce moale, în care era și imputare, și milă:

– Nu te-am descusut de loc, adevărat... Nu te-am întrebat nici de ce-ai omorât-o și nici cum ai omorât-o... Ar fi fost și de prisos. Moartea vorbește mai elocvent ca toate frazele. Și totuși nu pot să nu mă întreb pe mine însumi cum s-a putut găsi un om, și încă copilul meu, care să asasineze o ființă atât de bună ca Madeleine?... Pe Mădălina noastră!... Care ți-a tolerat tot, tot, care n-a vrut nici măcar să audă despre murdăriile tale multiple și continue!... E extraordinar, pur și simplu extraordinar!

– Nici eu nu știu, tată, zise foarte sincer tânărul, frângându-și mâinile și abia reținându-și lacrimile.

– Cred, cred! aproba Faranga și cu vorba, și cu capul. Da, a fost o rătăcire, un moment de nebunie subită... Numai așa s-ar putea explica o faptă atât de inexplicabilă și o crimă atât de monstruoasă. Căci, oricât de ticălos erai altfel, de o înșelai cu toate femeile posibile și imposibile, aveam impresia că în fond tot pe Mădălina o iubeai cu adevărat. Lasă că nici nu se putea să n-o iubești. Cine a cunoscut-o a îndrăgit-o. Și apoi tu însuși, doar din dragoste ai luat-o...

– Am iubit-o mult, nespus de mult, tată, făcu Puiu cu ochii în gol și parcă pipâindu-și sufletul. Mult de tot și cu toate astea vezi bine cum... Tăcu,

și adaugă aproape în șoaptă: Poate că mi-am pierdut mințile...

Bătrânul avu o tresărire. Și, ca și când i-ar fi părut rău că s-a înmuiat, vocea îi redeveni aspră:

— Toate acestea sunt acuma vorbe sterpe. Realitatea este că vine prefectul cu procurorul. Crima naște ispășirea. Va să zică...

Șovăi. Poate că nici el nu era încă deplin iămurit ce vrea. Scormonea cuvinte, ca să-și lege între timp ideile.

— Trebuie șa înțelegi că asemenea faptă nu poate rămâne fără sancțiune...

— N-ar fi fost oare mai bine să mă sinucid, tată? întrebă Puiu deodată cu o lucire în ochi.

Faranga îl privi lung și puțin disprețuitor:

— Ar fi fost o soluție și asta, evident, dar acuma e prea târziu. Cine știe dacă ar fi fost cea mai bună? Mi-ai fi ușurat situația pe moment și totuși aș fi rămas fără nici o umbră de speranță... De altfel sinuciderea e un gest spontan, ca și uciderea. Dacă n-ai fost capabil s-o execuți imediat...

Disprețul din privirea bătrânului și ironia cuvintelor lui întărită pe Puiu.

— Mă crezi și laș, tată?

— Asasinii sunt de obicei lași, ripostă Faranga cu o răceală tăioasă.

Tânărul, biciuit, sări în picioare, încercând să protesteze.

— Stai jos! porunci tatăi. Nu-ți lua aere de cavalier fără prihană, că nu te-au prins niciodată și cu atât mai puțin te-ar prinde azi! Ce Dumnezeu, tot nu pricepi?

— Dacă dumneata crezi că, în situația în care am ajuns n-ai nimic m³ bun de făcut decât să mă insulti...

Faranga îl întrerupse cu o vioiciune surprinzătoare, copleșit deodată de durere și cu un glas muiat în lacrimi:

— A, dar tu cât mi-ai insultat inima cu fapta asta mârșavă! Ai zdrobit tot, Puiuule, tot ce am crezut că am și tot ce nădăjduiam în viitor! Unicul copil al lui Policarp Faranga e un ucigaș ordinar, îți dai tu seama ce poate să însemne asta pentru mine? Și baremi dacă ai fi avut o nevastă păcătoasă, care te-ar fi înșelat sau ți-ar fi făcut altminteri zile amare, dacă... Dar Madeleine a fost un înger! O știe toată lumea. Peste puțință să te gândești că ai convinge pe cineva că e la mijloc o crimă pasională care, orișicum, ar fi scuzabilă până la un punct. Nu. e o crimă ordinară, odioasă, îngrozitor de ordinară!...

Se opri să se reculeagă. Îi era frică să nu-l podidească plânsu!. Puiu însuși se ghemui în fotoliu, simțind în spinare, ca o apăsare cumplită, greutatea faptelor din ce în ce mai mare.

— Și totuși ești copilul meu și trebuie să caut să te salvez! reluă Faranga cu emoție stăpânită. Altfel ar fi să te aresteze, să te arunce în pușcărie, să se facă o instrucție cu răscoliri de saltare și apoi un proces în stil mare. cu masă specială pentru ziaști, cu scormonirea tuturor intimităților și tainelor familiei... Asta însă ar însemna terfelirea definitivă și pentru totdeauna a numelui Faranga și scoaterea noastră din rândul oamenilor de omenie, prin urmare asta nu se poate! Rămâne cealaltă modalitate... singura...

Tânărul nu se mai mișca, parc-ar fi înmărmurit în fața perspectivelor pe care ei însuși le avuseseră confuza și care, prin glasul tatălui său, deveneau

de o claritate exasperantă.

— Un Faranga nu poate fi criminal de rând! urmă bătrânul mai energic. Nu se poate!.., Și dacă totuși un Faranga a săvârșit o crimă de rând, n-a putut-o face decât din nebunie! Un moment de nebunie criminală e admisibil într-un neam ai cărui sânge, prin vechime, s-a sărbezit sau s-a îngroșat prea mult...

Ca și când n-ar fi înțeles prea bine, Puiu întrebă cu mai multă mirare în ochi, decât în glas:

— Vrei să mă declari nebun?

— Vreau să te salvez! accentua tatăl, în loc să mergi la închisoare, vei intra într-o casă de sănătate, unde vei sta sub observație medicală un răstimp. Pe urmă te vom interna pentru câteva luni, să zicem, într-un sanatoriu undeva în străinătate, și astfel vei putea începe o viață nouă, cu un nume care nu va fi fost degradat cu totul. Va depinde numai și numai de tine să dovedești lumii că fapta ta de azi a fost o rătăcire nenorocită... A, firește, socoteala cu tine însuși, cu sufletul tău, ai să ți-o faci singur! Ispășirea inevitabilă pentru imensa-ți nedreptate față de sărmana Mădălina se va depăna în conștiința ta, fără ca eu să-ți mai fiu de ajutor...

Puiu deschise gura să zică ceva și rămase cu gura căscată, parcă i s-ar fi încleștat fălcile. Bătrânul aștepta răspuns și se supără când, în sfârșit, îl auzi în formă de întrebare timidă:

— Adineaori m-ai îndemnat să aleg?

— Da! făcu Faranga. Posibil... Acuma însă te sfătuiesc, mai mult, îți cer să nu alegi! Trebuie să faci cum am hotărât eu! Căci în joc nu ești doar tu, cu persoana ta, ci sunt și eu, și, împreună cu noi, toți strămoșii noștri. Prin urmare...

— Prin urmare, trebuie să fiu nebun! murmură Puiu abătut, uitându-se peste capul bătrânului, într-un gol îndepărtat.

— Mai bine nebun decât ocnaș! răsună crud răspunsul tatălui.

Se făcu o pauză lungă. Apoi glasul lui Puiu șerpui ca o tânguire:

— Și dacă nu voi reuși?

— Trebuie! porunci Faranga. De altminteri despre asta răspund eu. Țara îmi datorește măcar atâta în schimbul serviciilor multe ce i le-am adus...

Iar se făcu tăcere, în aer pluteau întrebări, îndoieli și speranțe într-un vâlmășag apăsător. Apoi, în clipa când Puiu vru să mai spună ceva, apăru în ușă feciorul:

— Conașule, a venit domnul prefect..

Amândoi tresăriră ca deșteptați dintr-o lume străină.

— Da, bine, zise Faranga, recuiegându-se cu o emoție care îi schimba glasul. Tu așteaptă-ma aici, adaogă către Puiu. Mă duc cu ei întâi acolo... În orice caz, curaj și încredere! Aranjează-te puțin până ce venim!...

Plecă repede. Mersul grăbit îi șădea rău și-i micșora gravitatea. Feciorul, înainte de-a închide ușa, aruncă o privire curioasă și înfricoșată spre Puiu.

IV

— Imposibil! se cruci prefectul, strângând mâna lui Faranga cu

efuziune și compătimire. Ce catastrofă, dragul meu!...Tocmai povesteam procurorului ce mi-ai telefonat și nu ne venea deloc să credem... Apropo, să-ți prezint pe procurorul Săvulescu! Un băiat foarte de ispravă și cu atât mai atins de întâmplarea asta nenorocită, că doar tu, pe când erai la justiție, l-ai adus la București...

Faranga îi dădu mâna și zise foarte încet:

— Să vă conduc să vedeți...

— Cât te compătinesc, dragă Poly, șopti prefectul, într-adevăr mișcat și simțind nevoia să-și spună durerea.

Acolo statură numai câteva minute, umplute de explicațiile franco-române ale tantei Matilda, care plângea; vorbea, chema mărturia iupânesei, evoca amintiri din viața ei și scene de iubire dintre Madeleine și Puiu, apoi iar plângea și iar vorbea. Faranga încercase să-i mai stăvilească avântul, dar în zadar. Ea continua cu mai mare dezinvoltură pentru ca prefectul, amabil, o admira, iar procurorul, timid, o aproba.

În cele din urmă, Faranga îi pofti în biroul său, lăsând acolo pe Matilda cu jupâneasa. Întărea lor îngrozi pe Puiu atât de mult, că și uită să se scoale. Prefectul se duse la dânsul, îi luă mâna. i-o scutura și spuse tare, ca și când ar fi vrut să risipească puțin atmosfera grea ce stăpânea:

— Ce-a fost asta, Puiule?... Nu, stai jos, nu te scula! Îmi închipui cât trebuie să fii de zdrobit!... (Se întoarse către procuror.) Bietul băiat! Ce nenorocire!... Vezi, asta se cheamă ceasul rău, dragă procurorule!

Puiu se uită furiș la procurorul care părea tânăr, cam rigid și prea serios pentru vârsta lui Avea niște ochi căprui, cumiști și potoliști. Era blond și foarte sfios. Nu știa ce să facă. Purta respect și recunoștință bătrânului Faranga, a cărui bunăvoința i-a consolidat cariera, încât s-a putut căsători cu o fată bogată. Se gândea ca s-ar cuveni să se apropie și el de copilul lui Faranga, să-i zică două vorbe bune, dar, pe de o parte nimeni nu făcuse prezentările obișnuite și, de altă parte, el se afla aici în exercițiul funcțiunii și, deci, nu putea să înceapă relații cu un inculpat, chiar dacă inculpatul era fiul binefăcătorului său.

În schimb prefectului Nicolae Spahiu nu-i tăcea deloc gura. Prieten din copilărie cu Faranga, avea totdeauna ținută militărească (era chiar colonel în retragere) și inimă de aur.

— Stăteam gata să plec la Palat, când mi-ai telefonat, povestea dânsul. Dacă întrebai peste cinci minute, nu mă mai găseai... De altfel, văd ca și voi... se zice că, fiind primul bal, va fi relativ puțină lume. numai miniștri, diplomați, înalți demnitari, în sfârșit, tot ce există mai select... Dar ce să ne mai gândim acuma la balul Curții? O, Doamne, bietul băiat... Uite așa pică nenorocirile pe capul omului, când nici nu le aștepti... În sfârșit, sa ne întoarcem la datorie! Datoria mai presus de toate! Nu-i așa, dragă pro-curorule?... Ei , va să zică, eu aş propune să simplificăm pe cât se poate formele!... Pentru că e vorba de o întâmplare nenorocită atât de evidentă și având în vedere că e la mijloc copilul lui Faranga. ar trebui, cred, să încheiem repede un proces- verbal. În care să înregistrăm toate împrejurările și apoi, pe baza procesului-verbal, sa clasăm afacerea, fără întârziere, ca să nu mai sporim durerea oamenilor prin târăgâneii plictisitoare... N-am zis bine, domnule procuror?

Procurorul schimba fețe-fețe. Nu îndrăznea să zică nu, dar nici nu-și putea însuși ușurința cu care prefectul iichida o chestie atât de gravă.

Prefectului îi venea lesne să vorbească, fiindcă nu avea nici o răspundere, pe când el... Din fericire Faranga interveni îndată, cu toată energia:

— Nu, dragă Nicuie, asta nu e o soluție! Oricât ar fi de evidentă nenorocirea, legea rămâne lege și trebuie respectată! Dacă nu e vorba de o crimă ca oricare alta, nu e mai puțin adevărat că un om a suferit o moarte violentă... de mâna altui om... Firește, o clipă de rătăcire, dar... Înainte de toate, deci, făptuitorul trebuie să fie internat într-un sanatoriu, ca să fie examinat asupra responsabilității penale. Pe urmă, se va vedea întrucât și ce alte măsuri vor fi de luat...

— Exact, excelentă! izbucni procurorul ușurat, cu o vioiciune aproape nefirească.

Prefectul însă se supără:

— Fugi. Poly, nu umblați cu d-astea! Se poate? Băiatul lui Faranga internat în casă de sănătate!... Mă jigniți dacă insistați... Nu-i el, săracul, destul de prăpădit sufletește?... Nu, zău, Poly, dar ai niște idei!... Nu zic, recunosc, e frumoasă atitudinea ta de senator roman, gata să-și osândească propriul copii numai ca să se respecte legea... Dar nu uita că vremea senatorilor romani s-a isprăvit și gestul tău n-ar face decât să ofenseze o familie nobilă și unică în România!

Faranga rămase inflexibil, spre marea bucurie a procurorului, care începuse a se teme că, în toată afacerea asta, s-ar putea să ajungă el țapul ispășitor, încât să se pomenească transferat din oficiu în cine știe ce târgușor din fundul Basarabiei. În cele din urmă, cedă și prefectul, dar nu din convingere, ci numai în semn de admirație pentru atitudinea de senator roman a prietenului Faranga. Așa, apoi hotărâră să instaleze pe Puiu în sanatoriul Demarat de la Șosea.

— Bravo! strigă prefectul. La Demarat!... Ne-a fost doar și coleg la Sfântul Sava, îți aduci aminte, Poly?... Acolo sunt sigur că băiatul are să fie foarte bine îngrijit... Așa da, suntem de perfect acord!

Bătrânul puse la dispoziție mașina lui, ce se afla chiar la scară și destul de încăpătoare pentru toți.

— Atât mai bine! zise prefectul înviorat de tot. Că mașina mea, adică a prefecturii, a ajuns obiect de muzeu, așa-i de hodorogită...

Puiu tăcuse toată vremea, deși prefectul încercase în câteva rânduri să-l atragă în conversație. Numai în momentul plecării spuse tatălui său că ar vrea să se schimbe puțin. Prefectul se oferă să aștepte, dar Faranga, doritor să se sfârșească rai repede, răspunse că acuma e prea târziu și că mâine dis-de-dimineață îi va aduce chiar dânsu! tot ce-i trebuiește...

În *hall*, în capul scării, se întâlnește cu Matilda, sosită tocmai să se intereseze și să afle ce au stabilit. Când auzi că Puiu pleacă, îi veni să leșine, se arunca în brațele lui, îl săruta cu multe lacrimi și declară apoi categoric că numai peste corpul ei vor trece. Pe Faranga scena îl enervă, pentru că Tilda se făcea de râs în fața servitorilor. Trebuia intervenția gentilă a prefectului ca să-o potolească:

— *Soyez tranquille, chère madame, tout à fait tranquille! Ce n' est rien!... Une petite formalité, vous savez, enfin, un rien!*⁶...

Îi sărută degetele cavalerește, bătând din călcâie ca un sublocotenent de roșiori. Matilda se înduioșă. Era foarte sensibilă la amabilitățile bărbaților. Totuși mai vărsă câteva rânduri de lacrimi până să-i dea drumul. Grupul

coborî pe scara de marmoră albă. Sus, Matilda plângea și murmură neîncetat:

– *Oh, pauvre, pauvre petit*⁷ Puiu.

Puiu luă loc pe strapontina din spatele șoferului: alături, pe cealaltă o ocupase procurorul. Bătrânul Faranga poruncise de cum ajunsese jos:

– La sanatoriul Demarat, Alexandre!

Mașina porni cu o ușoară smucire. Pe Puiu, el însuși experimentat conducător, îl supără greșeala șoferului:

"Ce-o fi având Alexandru astă-seară? " își zise dânsul abia stăpânindu-se să nu-i facă observație în fața tuturor. Apoi, numaidecât, revenindu-și, urmă în sine: "Dar ce mă mai interesează pe mine acuma lucrurile astea? Trebuie să fiu smintit să-mi bat capul cu fleacuri, când pe conștiința mea apasă o crimă... Poate că chiar șoferul din pricina asta e emoționat..."

În aceeași clipă observă că mai este cineva lângă Alexandru. "Cine-o fi? " se gândi el, și întrebarea, ca o muscă obraznică, îl urmări stăruitor și cu atât mai mult, că acuma, în automobil, nimeni numai scotea un cuvânt, parc-or fi fost un convoi funebru. Numai motorul alerga năbușit și indiferent, ca un cal bătrân și cuminte.

Automobilul aluneca, tăcut și grăbit, pe Bulevardul Colței. *Zăpada* mare din ajun lăsase pe macadam bălți, pe care roțile mașinii le împrăștiu cu fâșaituri vertiginoase. Farurile își proiectau luminile albe pe sub rarele felinare electrice, suspendate în văzduh. Din Piața Victoriei trecură pe Șosea și apoi, în câteva minute, mașina coti într-o stradă tăcută, întunecoasă și opri înaintea unei case cu grilaj înalt și cu un bec aprins deasupra porții.

Toți coborâră, numai Puiu rămase în spatele șoferului, oprit acolo de mâna bătrânului.

– Sună, băiete, mai sună! insistă glasul prefectului nerăbdător.

În poartă, sub lumina becului, apărură o soră de caritate, tânără și puțin speriată. Prefectul schimbă cu ea câteva cuvinte, apoi cu Faranga. Apoi ceilalți intrară înlăuntru, iar bătrânul veni la mașină murmurând:

– Aide, Puiu!...

Portiera rămase deschisă. Pătrunseră într-un coridor larg, curat, cald, în care pașii lor răsunau gol. În dreapta și în stânga, uși albe cu numere negre. Apoi, în pragul unui *hall* luminos, ajunseră din urmă pe prefectul care parlamenta cu un tânăr în halat alb, înalt, slab, blond, plictisit, dar silindu-se să fie foarte amabil... Și porniră cu toții mai departe pe coridor, înainte, până în fund. Altă soră de caritate, grasă și bătrănoasă, preceda grupul. Dădură într-o încăpere cu anticameră. Puiu o cuprinse dintr-o ochire. Avea o singură fereastră largă și înaltă, cu gratii dese și groase. Un lavabou de fier, vopsit în alb. Patul de asemenea alb și de fier. Între fereastră și pat, lipită de perete, o masă învălită cu o față albă, peste care era întinsă o mușama cu flori mici; pe masă o carafă de apă și două pahare. Câteva scaune de trestie. Un cuier cu picior în colțul de lângă fereastră...

– Asta ar fi, mă rog, camera de observație, zise doctorandul, uitându-se pe rând la toți, ca și când ar fi vrut să ghicească pentru cine trebuiește camera.

Prefectul se învârti de ici-colo în odaie și, drept încheiere, strâmbă din nas:

– Nu prea e strălucită, dar, în sfârșit...

Internul ridică din umeri:

– Regret, domnilor... Atâta avem, atâta putem oferi...

Faranga, încurcat și jenat, se uita împrejur, în vreme ce procurorul!, în ușă, părea că cercetează mereu gratiile de la fereastra... Prefectul se apropie de domnul în halat aib:

– Ascultă, tinere... Mă cunoști? Eu sunt prefectul poliției, iar dumnealui e domnul Policarp Faranga, fostul ministru al justiției. Prin urmare, vă pun în vedere să aveți grije ca de ochii din cap de clientul dumneavoastră, uite dumnealui!

Arătă pe Puiu cu un gest triumfal. Internul răspunse jignit:

– Noi aici ne facem datoria în toată conștiința, domnule prefect!

– Ce datorie, domnule i se încruntă prefectul. Datoria să v-o faceți cu clienții adunați de pe ulițe! Acuma e vorba de chiar fiul domnului Faranga și deci trebuie să vă dați osteneala să se simtă ca la dumneavoastră acasă!

Și, fără să mai aștepte vreun răspuns, se întoarse la Faranga:

– Acuma, dragă Poly, pe mine să mă iertați, trebuie să plec... Știi, nu pot lipsi de la Palat, înțelegi situația mea... De întârziat tot am întârziat, dar pentru un prieten vechi...

– Da... da, șopti bătrânul. De altfel plecăm cu toții... Puiu, deocamdată, nu mai are nevoie de nimeni. Măine dimineață voi trece eu pe-aici și...

Se întrerupse. Avu o șovăire. Apoi îmbrățișă lung pe Puiu, murmurând:

– *Courage, mon enfant... Sois sage et... à demain!*⁸

Ieși îndată din odaie, fără să mai întoarne capul... Prefectul, mișcat, strânse cu putere mâna lui Puiu:

– Sus inima, Puiule!... Fii militar și n-ai nici o grije!...

Ca să nu rămână mai prejos, și de altminteri mulțumit că lucrurile s-au isprăvit cum trebuia, încât nu-i mai era frică de nimic, procurorul se grăbi să strângă și el mâna tânărului Faranga.

Doctorandul își mai roti ochii prin odaie, să vadă dacă toate sunt în ordine, și trase brusc ușa.

Puiu se pomeni singur, în același loc, fără a fi rostit o vorbă.. Mai stătu un răstimp așa, apoi își puse mașinal paltonul și pălăria în cuier și începu să se plimbe prin odaie. Se simțea atât de frânt, ca și când toată ziua ar fi tăiat lemne. Se opri lângă noptieră, cu ochii spre ușă. Îl dureau picioarele, și în ceafă avea o strânsoare de clește rece. Se dezbracă repede și se vâri în așternut. Nu putea gândi nimic, în creieri parcă i s-ar fi adunat o mlaștină, în care se scufundau fără urme toate crâmpiele de imagini. Becul electric, atârnat în tavan, îl supăra, îi trecu ca o fulgerare să se dea jos, să-l stingă. Ochii, instinctiv, îi alunecau pe pereți să vadă unde e comutatorul, dar, privind, uită ce caută, se întoarse cu fața spre zid și închise pleoapele. Îi rămase fluturând în minte că niciodată n-a putut adormi cu lumina aprinsă și o teamă că nici acuma nu va putea... Și adormi îndată...

VI

Spre dimineața în somn îi înflori un vis... Era acasă acolo, în budoarul

Madeleinei. Ea ședea pe aceeași sofa. cu mâinile în poală, cu privirea pierdută, ca totdeauna, parc-ar fi căutat ceva în trecut. El, foarte vesel, îi povestea nimicuri, despre balul de la curte, despre... și vorbind, sorbea frumusețea ei tăcută. Niciodată n-a fost însă mai frumoasă ca astă-seară. Trupul zvelt, sănătos și fraged, ca de fecioară, brațele goale, decoltajul tulburător, toate îl ațâțau. Așteptă sosirea tantei Matilda ca împreună să plece la Palat... Deodată se întrerupse și șopti rugător: "Madelon, nu vrei mai bine să rămânem acasă?" Ea nu răspunse. Surâse. Avea surâsul melancolic ca și ochii.

"Madelon, te doresc."

Se apropie pe la spate, o cuprinse peșta brațe și o sărută lung între sâni. Parfumul ei îl amețea. Nu mai vedea, îi murmură cuvinte moi ca niște gădilări și ea râdea molcom, fără a întoarce ochii spre ei...

Sosi ca un vârtej tante Matilda, gâfâind și suspinând:

"*Voyons, mes enfants, sunteți gata?... Il me semble que nous sommes déjà en retard, oh, mon Dieu!*"... Dar până ce m-am gătit, cu jupâneasa mea neroadă! Apoi și șoferul vostru e atât de mocăit... *Enfin!*¹⁰... Veniți însă acum să de graba ca Poly ne așteaptă în *hall* și e nerăbdător..."

Se urniră, în mașina se urca iângă șofer, să se răcorească dar gândurile lui toate mângâiau pe Madeleine... Balul e foarte reușit.. Lume... Regele însuși se oprește să vorbească cu Madeleine, și-i zâmbește cu niște ochi în care lucește o poftă abia reținută. Puiu vede lucirea ochilor regali și gelozia comprimată îi roade inima ca un cariu flămând. Muzica îi enervează și mai cu seama bărbații care toți parca râvnesc pe Madeleine și o pângăresc cu priviri lacome... Nu mai poate sta. Minte că-l doare cumplit capul, că nu se simte deloc bine, și pleacă împreună cu Madeleine, lăsând acolo pe tatăl său cu tante Matilda... În automobil apoi o ia în brațe nebunește și o sărută pe buze, atât de pătimaș, ca și când ar vrea să-i soarba dintr-o dată sufletul întreg... Murea să ajungă mai curând acasă, și mașina mergea atât de încet, ba încă șoferul parcă a greșit și drumul.

"Ce faci, Alexandre, dormi?... Unde mergi? " strigă dânsul furios.

În clipa aceea însă trăsura oprește în fața unei case străine, într-o stradă întunecoasă. Frânele scârțâiseră prelung, ca un țipăt desperat. Vru să sară jos, enervat, dar o mână îi atinse pe umăr, împedicându-i mișcarea. Coborâră ceilalți, iar el trebui să aștepte... Apoi veni tatăl său și-i zise:

"Aide Puiu!..."

Lăsă portiera deschisă. Depărtându-se, murmură:

"Dar Madeleine..."

Îi era frig. Zbârnâia o sonerie, strident.

"Aici, aici! răsună iar glasul bătrânului. Intră, Puiu!..."

Nu vedea pe unde merge și-i era frică să nu se lovească de ceva în întunec... Se frecă la ochi, să vadă mai bine. Și, din întenec, se desprinde deodată fereastra lată și înaltă, cu gratii, în care bate o lumină sură. Frigul îi stăruie în oase și în gând repetă întrebarea de adineaori:

"Dar Madeleine? "

Atunci, dezmeticindu-se, își răspunse singur:

"Madeleine n-a putut fi în mașină..."

Observă că becul din tavan e stins:

"Trebuie să fie ziuă, are să vie doctorul și mă găsește în pat... Sus, sus!..."

Pe noptieră își văzu mărunțișurile ce le avusese în buzunar: un carnețel cu creion de aur, niște chei, bani, batistă, un portofel subțire, ceasul de platină cu capacul deschis... Se uită la ceas: șapte... Începu să se îmbrace. Se culcase în cămașa de frac, acum era mototolită ca o zdreanță.

"Ce are a face! se consolă dânsul. Mai important decât cămașa este să nu-mi pierd capul!..."

VII

Măsura neconținut odaia de la noptieră la fereastră și de la fereastră la noptieră, ca un lup în cușcă. Avusese timp să cerceteze mai bine încăperea în care va trebui să stea poate o săptămână sau o lună, dacă nu și mai mult. Se oprise îndelung la fereastra cu priveliște spre grădina sanatoriului, mică, încât printre copaci se vedea zidul împrejmuitor, apărat cu o ghirlandă de sârmă ghimpată, desigur ca să nu poată sări nimeni peste el. Urme de cărări șerpuiau vătuite cu zăpada proaspătă, străjuite de arbuști cărunți... Apoi, plimbându-se mereu, a zărit în lighean apa murdară, cu care se spălase foarte grăbit și alături prosopul boțit, în pat perna răvășită și tartanul întors pe dos cum îl aruncase dânsul cu piciorul, când s-a trezit din vis. În cuier paltonul lui atârna stingher, cu jobenul deasupra, lucitor, strâmb și batjocoritor ca în capul unui chefliu...

Acuma, însă, alergând de ici-colo, nu mai vedea nimic. Atenția lui întreagă era concentrată înlăuntru. Mii de gânduri și de planuri îi roiau în minte, printre care se plimba neîncetat, provocator și plictisitor în cele din urmă, visul ce-l deșteptase din somn... Voia cu orice preț să-și ordoneze gândurile, căci altfel toată construcția bătrânului s-ar prăbuși ca un ridicol joc de cărți. Ar fi îngrozitor dacă încercarea ar da greș. Toată lumea ar putea spune, și cu dreptate, că Puiu Faranga, după ce a asasinat, a fost așa de laș, încât a vrut să simuleze nebunia spre a scăpa de urmările crimei, își zicea, din ce în ce mai convins, că și-a luat o sarcină imensă. E ușor să zic, ca bătrânul, "fii bun", dar cine te crede? Iată acuma, de la prima întâlnire cu doctorul ar trebui să-i dea impresia că are de-a face cu un om care a săvârșit, cu adevărat, o faptă gravă, care însă nu poate fi făcut răspunzător în fața legii și a oamenilor, pentru că a săvârșit-o într-un moment de tulburare extremă, vrednică numai de milă și iertare... Cum să înșele e! pe un doctor, el care în viața lui nici n-a văzut un om într-adevăr nebun? Baremi de-ar fi citit vreodată ceva în legătură cu lucrurile acestea! Cui să-i treacă ca Puiu Faranga va ajunge în situația să aibă nevoie de cunoștințe de psihiatrie?

Speranța îi era în bunăvoința medicului. Evident, trebuie să dea și el o mână de ajutor, să facă ceva, cel puțin un gest... Era tocmai la fereastră și cerceta, pierdut, și nu știu a câta oară, grădina sanatoriului, îi trecu prin gând să izbească o dată cu amândoi pumnii în geamuri, încât să alarmeze toată lumea. Ar fi un gest?... Îl înlătură îndată cu dispreț:

"Un gest ridicol, da... S-ar vedea cât de colo că e o prefecătorie grosolană!"

Aici nu poate fi vorba de o nebunie veritabilă și permanentă, ci justificarea unui moment nenorocit. Trebuie dar o simulare inteligentă, ceva aproape imperceptibil, ceva exprimat în oarecare nuanțe suspecte sau în vreo

atitudine grotescă; în orice caz, de prima întâlnire depinde tot... Căuta deci să și-o închipuiască, eventual să o pregătească. I se părea sigur că doctorul, când îi va auzi numele, va tresări sau va surâde amical, sau îl va mângâia, îl și auzea întrebând: "Cum s-a putut întâmpla una ca asta?... Dumneata, fiul fostului ministru Faranga!" Apoi îl va pune negreșit să-i istorisească amănunțit cum s-a petrecut nenorocirea...

Își ticlui îndată o povestire în care întâmplările reale să se îmbine cu mici bizarerii, socotite necesare pentru a ușura sarcina doctorului. La sfârșit va clătina din cap și va spune trist: "Nervii, domnul meu! nervii reclamă și îngrijire, stimate domn!"

Chiar în clipa aceasta îi răsună brusc în urechi propriul său glas, cu întrebarea din vis:

"Dar Madeleine?..."

Se spăimântă, ca și când ar fi auzit o imputare din altă lume. N-a vrut să se gândească acuma la ea, deși numele ei i se vâltora mereu în suflet cu o muștrare lină. De ce să se mai gândească? Ea e liniștită acum acolo. Moartea e o împăcare. Pe când viața lui, de care totuși se cramponează atâta, ce urâtă și chinuită se înfățișează! Dacă ar fi avut inspirația, atunci, îndată, să urmeze pe Madeleine, acuma n-ar mai aștepta cu înfrigurare și rușine sosirea doctorului...

Tresări. În anticameră se auzeau glasuri. Încremeni lângă pat. Ușa se deschise fără zgomot...

VIII

– Dumneata?

– Mă numesc Puiu Faranga și am fost însoțit aseară aici pentru că...

Ezită o secundă, în ochii medicului întâlnește o indiferență deconcertantă. Apoi totuși continuă cu aceeași voce albă:

– ... pentru că am sugrumat pe nevastă-mea...

Doctorul, parca nici nu l-ar fi auzit, nu clipi măcar. Cu toate acestea îl ascultase și, ascultând, îl privise întâi drept în ochi, apoi îi amănunțise pe rând coafura neîngrijită, costumul neobișnuit aici: frac, cămașa cu pieptul tare, boțit ca și gulerul, cravata albă pusă strâmb, fără oglindă, escarpinii de lac... După două secunde văzu patul neașternut, cu urmele unui somn agitat, și încruntă ușor din sprâncene. Internul care observase încruntarea, interveni repede:

– Am avut indicații categorice să așteptăm hotărârile dumneavoastră și de aceea vedeți așa...

Puiu Faranga adaogă și el, cu o schiță de surâs, nepotrivit:

– A trebuit să vin cum m-am nemerit... Fusese vorba să-mi aducă schimburi pe urmă, și chiar mă mir că n-au sosit. Probabil însă că mi le va aduce tata, pe care desigur îl cunoașteți...

– Bine! murmură doctorul, scurt, măsurându-l iarăși de sus până jos, ca și când nu ar fi auzit sau nu l-ar fi interesat deloc ce spune.

O clipă păru totuși că vrea să întrebe ceva, dar apoi se întoarse brusc și ieși, urmat de doctorandul blond și respectuos, în deschizătura ușii se ivi silueta greoaie a gardianului, cu capul negru-creț, cu mustăți mari și niște

ochi sclipitori ca două mărgele. Pe urmă, ușa de sticlă groasă, verzuie și zgrunțuroasă se închise cu un lunecat ușor, sfârșit în plescăitul broaștei exterioare. Un *vazistas* rotund de alamă lucea în ușă ca un ochi galben de veghe...

Puiu rămase pe loc, uitându-se nedumerit la ușă. Tocmai acum băgase de seamă că e de sticlă, că se deschide lateral pe șină, fără clanță pe dinăuntru și că are un *vazistas* ca la închisoare... Auzi afară un amestec de glasuri scăzute, în anticamera gardianului. Făcu doi pași în vârful picioarelor și-și lipi urechea de ușă, reținându-și respirația. Nu putu percepe decât un mormăit confuz. De altfel, zgomotul se stinse de tot în curând. Pașii doctorului se depărtară, iar alături gardianul ori stătea îngândurat, ori plecase după ei.

"Despre mine au vorbit.", își zise Puiu revenind în mijlocul camerei, ca și când ar mai fi așteptat ceva.

Tăcerea însă îl sili să se dezmeticească și atunci fu cuprins de desperare. Toate planurile și închipuirile cu care-și împodobise anticipat întâlnirea aceasta se spulberaseră. O îndoială arzătoare

Îi săgeta inima:

"Dar dacă tata s-a înșelat, când s-a grăbit să mă aducă aci?... Dacă doctorul va fi absolut dârz și neînduplecat?..."

Își reluă plimbarea dinainte de venirea doctorului, mai furios și mai nenorocit. Avea impresia că se clatină tot în jurul său.

Gândurile ce-l frământaseră înainte de întâlnirea aceasta îl năpădiseră din nou. Pe când, însă, atunci toate i se înfățișau trandafirii, acum îi aduceau numai perspective negre și primejdii.

"Și ce frumos pregătisem tot!" își zise oprindu-se în locul unde-l așteptase.

Închise ochii și îndată îi reapăru doctorul, rece, indiferent, ursuz.

— Are o mutră de țaran încăpățânat, murmură printre dinți și porni iar de ici-colo. Nu știu cum a putut bătrânul să mă vâre aci, în vizuina asta... Sau poate că nici n-o fi ăsta profesorul?... Se poate. Ar fi și prea tânăr, și prea bătăran pentru un adevărat profesor...

Își aminti că de fapt a fost primit prost aici chiar de la intrare. Internul a fost atât de indolent, că a trebuit să-l admonesteze prefectul. Parcă nu-i convenea sosirea unui pacient mai distins. La despărțire toți au fost mișcați, până și procurorul străin, numai doctorandul a stat ca o momâie, somnoros și imbecil. Firește, el, Puiu Faranga, n-are să-și tacă sânge rău pentru nedelicateta unui viitor doctoraș, care ar trebui să se simtă măgulit dacă un Faranga s-a coborât să-i întindă mâna... Aseară nici n-a observat amănuntul acesta. Era atât de sfârâmat sufletește! El, care în treizeci de ani, n-a putut să-și impute nici o brutalitate, mâinile lui, îngrijite, manicate, fine ca niște mâini de femeie, mâinile lui au fost în stare să...

Zbuciumându-se. Își simți mâinile încleștate! a spate, le desfăcu, vru să și le privească, dar se răzgândi brusc și le ascunse în buzunarele pantalonilor.

Era zdruncinat ca o mașină care și-a pierdut cârma, îi mai răsăreau planuri noi în minte. Le izgonea. Ce planuri, când nimic nu mai depinde de dânsul, când el a ajuns o jucărie stricată aruncată între patru ziduri... Mânia i se îndrepta din ce în ce împotriva bătrânului, cel ce l-a îndemnat, ba chiar i-a poruncit să vie aci...

Un glas nou răsună:

— Pofțiți la domnul doctor!

Nu auzise când s-a deschis ușa. Era gardianul, în halat ce-i venea râu, cu o figură bănuitoare de agent secret. Puiu îl privi o clipă, apoi răsufală ușurat și se repezi afară atât de furtunos, parc-ar fi plecat pentru totdeauna. În coridor îl aștepta internul să-l însoțească.

IX

Doctorul făcu semn internului să-i lase singuri. Cu un gest exagerat de amabil oferă pacientului un fotoliu de lemn, iar el însuși trase un alt scaun alături, ca să-i poată vedea bine fața.

— Aș dori să stăm puțin de vorbă, zise apoi așezându-se, cu un glas oficial, nici prietenos, nici dușmănos. Am fost pus în curent aici cu... chestia dumitale, firește, atât cât s-a putut... În linii mari... Îți închipui, cred, că cele ce mi s-au spus nu m-au lămurit nici pe departe și ca, poate chiar în interesul cauzei dumitale, am nevoie de oarecare date precise, pe care să-mi întemeiez convingere...

Vorbind, se uita fix în ochii lui Puiu, pe care privirea stăruitoare îl zăpăci puțin, neștiind dacă trebuie s-o înfrunte sau s-o ocolească... Se grăbi să răspundă foarte politicos și cu o tristețe firească în voce:

— Sunt și trebuie să fiu cu totul la dispoziția dumitale, domnule doctor!... Promit să-ți dau orice lămuriri mi-ai cere și oricât de delicate... După cele întâmplate, îmi dau seama că nici un amănunt nu poate fi de prisos și nu poate rămâne ascuns...

I se păru că pe figura doctorului tremură o umbră de ironie. Deși ar mai fi vrut să mai adaoge ceva despre fatalitatea unor momente, încetă brusc, gândindu-se că acest om nu merită onoarea sincerității sufletului său. Doctorul însă așteptă câteva clipe liniștit, privindu-l mereu țintă, iar când văzu că pauza se prelungește prea mult, reluă cu același glas incolor.

— Chiar adineaori am primit o adresă de la parchet în privința dumitale... Mi se spune că ești învinuit de omucidere, că ar fi însă oarecare indicii că crima s-a săvârșit într-un moment de criză nervoasă, care face necesară examinarea dumitale medicală, spre a se constata dacă responsabilitatea legală, în cazul de față, e deplină, parțială sau eventual nulă...

Parcă ar fi vrut să încerce efectul cuvintelor, tăcu. Pacientul asculta cu o vădită încordare, clipind foarte repede. Doctorul urmă cu un accent mai grav:

— Țin deci să-ți comunic, dacă cumva încă nu știi, că te afli aici sub observație și în stare de arest preventiv de fapt, deși nu formal...

Puiu se sculă în picioare, tulburat, ca și când ar fi vrut să protesteze. Apoi se așază iar și bălbâi incurcat:

— Nu știam asta... Mi se spusese că... A, va să zică arestat totuși?... În sfârșit, credeam că... Atunci gardianul care se afla în camera mea...?

— Da, e agent polițienesc, aprobă medicul, dând și din cap. Fiindcă sanatoriul e particular, n-aș fi primit să adăpostesc un arest oficial și nici să facem observații medicale sub controlul poliției. Pentru asemenea lucruri justiția are mijloacele și instituțiile ei. Dar, fiindcă era un caz special, am

admis, excepțional, ca agentul de pază să stea în sanatoriu sub formă de gardian al dumatăle, care să țină locul surorii de Cantate. De aceea chiar vreau să te previn că nu poți părăsi camera decât în tovărășia paznicului...

— O. În privința asta... nici nu era nevoie de avertisment! zise Puiu cu o mândrie pe care o simți îndată deplasată și de care se rușină, încât adaogă mai domol: De altfel situația mea e atât de lamentabilă, atât de...

Doctorul strânse din umeri. Puiu, încurajat de gestul lui. Întrebă, schimbând iar tonul:

— Cel puțin, doctore, spune-mi, cât are să dureze observația asta?

Medicul zâmbi:

— De, știi eu?... După împrejurări: o săptămână, două... cel mult șase... Dacă voi putea dobândi o convingere fermă mai curând, și asta atârnă mult de dumneata, atunci vom sfârși mai curând! În orice caz, noi nu avem nici interesul, nici dorința să târâgânim lucrurile... Apoi cu alt glas; Dar să revenim... Până acuma știi doar că ti-ai ucis soția. Vrei sau poți să-mi povestești cum și mai cu seamă de ce ai ucis-o?... Te rog să nu te mire acest amestec al meu în, să zicem așa, intimitățile dumatăle... Deși nu-s judecător de instrucție, trebuie să cunosc împrejurările, ca să pot cântări motivele!

Puiu tuși încurcat. De clipa aceasta i-a fost frică, de clipa explicațiilor, și iată ca acuma a sosit. Zise rugător:

— Da, desigur, doctore, dar întrebările dumatăle mă strâng de gât chiar din momentul care a urmat nenorocirea și totuși nu sunt în stare să găsesc răspunsurile... Doctore, nu sunt în stare!

Doctorul insistă simplu:

— Le vom găsi împreună, trebuie să le găsim... Să reconstituim deci desfășurarea evenimentelor, cât se poate mai clar!

— Da, doctore, da, murmură Puiu ca un copil devenit cuminte după o pățanie urâtă. Dar amintirile-mi sunt așa de șubrede tocmai despre momentele cele mai îngrozitoare! Toate s-au petrecut în câteva minute, doctore, în foarte puține minute... Și eu eram așa de rătăcit, așa de...

Ochii i se împănjenau și glasul îi era înnăbușit.

— Ați avut vreo neînțelegere atunci sau vreo ceartă? întrebă medicul.

— Nu, doctore, se repezi Puiu. Nu! Și asta e mai spăimântător!... Dar de ce insiști, doctore? Te rog, te implor... Am să-ți spun tot... vreau să-ți spun... Ar fi și pentru sufletul meu o ușurare... Și nu știu... Era să mergem la balul de aseară de la Curte. Ne îmbrăcasem. Cum vezi, sunt și acuma... Madeleine era tăcută, ca totdeauna. Am întrebat-o ceva, nu știu ce. N-a răspuns. Am repetat întrebarea și ea s-a uitat la mine parc-ar fi fost absentă. N-avea nici o răutate, nimic provocator, nimic supărător, ci numai o absență, și cu toate astea m-a cuprins o mânie, îmi aduc aminte, ceva ce nu mai simțisem niciodată, îmi vâjâiau urechile și mi se părea că ea țipă și mă insultă, nu știu de ce mi se părea, în același timp îmi dădeam totuși seama că ea tace, că n-a scos un cuvânt, că doar se uită la mine, poate puțin muștrător, în sfârșit... Poate că privirea ei s-a schimbat în sufletul meu în țipătul acela care-mi vâjâia mereu în timpane, știi eu... nu știu... Și atunci n-am mai putut îndura țipătul și m-am năpustit asupra ei... Voiam să-i curm țipătul ca să nu-mi spargă urechile sau nu știu... Iar ea, uluită de gestul meu, nu s-a clintit din loc și nici nu s-a apărât. Dacă s-ar fi apărât, desigur mi-aș fi revenit și nu s-ar fi întâmplat nimic... Dar nu s-a apărât, și asta m-a infuriat mai tare... și... și... furie, furie...

I se încurcă limba. Nu mai putu continua. Izbucni într-un plâns nervos, fără lacrimi, cu sughițuri dureroase și dese.. Doctorul așteptă să se liniștească, apoi mai prietenos:

— Am avut onoarea să fiu prezentat o dată soției dumitale, la o serbare de binefacere. Doamna probabil nici nu mi-a reținut numele, iar dumneata nu erai acoio... A fost o femeie foarte frumoasa. Nu spun eu, ci spunea toată lumea pe-acolo... Atunci poate că...

Puiu sări, ca și când l-ar fi lovit:

— A, nu, doctore, te opresc! Nu voi permite sub nici un cuvânt să-i fie ofensată memoria, nici măcar cu o întrebare! Madeleine a fost femeia cea mai corectă din lume. Pe cât am fost eu de păcătos, ca toți bărbații, pe atât a fost ea de exemplară! A fost prea bună, prea îngăduitoare și de aceea...

Imperturbabil, medicul reveni.

— Nu mă gândeam cătuși de puțin la ceea ce bănuiești dumneata! Întrebarea te privea numai pe dumneata... Adică, doamna, fiind o femeie atât de frumoasă și, probabil, mult admirată, ar fi putut stârni în inima dumitale o gelozie din care, târziu sau inconștient, ca un efect al geloziei, a izvorât actul de aseară... Asta am vrut să te întreb!

Puiu se potoli numaidecât. Explicația doctorului îi oferea gata o justificare, la care nici nu s-ar fi gândit. Un instinct ascuns, care țâșnește spontan, irezistibil, iată ceva ce poate scuza tot! Vru să zică da, și în clipa când încerca să rostească cuvântul, nu putu, i se păru că ar fi o minciună prea rușinoasă și nedemnă pentru dânsul. Astfel răspunse liniștit:

— Nu, nu... nici vorbă! Eu, gelos!... Eu care am înșelat-o, fără pic de pudoare, chiar cu femei ce n-ar fi fost vrednice măcar să-i sărute picioarele!... Vezi, doctore, nu mă sfiesc de dumneata și-ți mărturisesc toate păcatele mele!... Gelozie însă nu, din fericire sau din nefericire, nu!

Doctorul nu mai zise nimic. Își examinează degetele gânditor un răstimp. Apoi se sculă repede:

— Nu vreau să te mai obolesc astăzi... Ești și așa destul de deprimat. Vom sta de vorbă; despre toate pe îndelete. Numai să cauți sa te calmezi. De altfel aici vei avea liniște completă și sunt sigur că în puține zile nervii dumitale se vor destinde mult... Așa!...

Sunase fără ca Puiu să îi observat. Se ivi doctorandul.

— Însoțește pe domnul în camera sa! îi zise medicui, adăogând către Puiu: La revedere!

În coridor aștepta și gardianul. Internul însă, după ce închise ușa, șopti:

— Adineaori a sosit domnul Faranga... Uite-l că și vine!... Dorește să vorbească și cu domnul doctor...

Bătrânul, palid, cu ochii roșiți, își îmbrățișă copilul:

— Ți-am adus de toate! Feciorul le-a dus în camera ta... *Courage, mon enfant, courage!*¹¹...Vin și eu îndată la tine, numai să văd pe prietenul nostru doctorul...

Între timp internul îl și anunțase și acuma îl pofti înlăuntru.

— *A tantot!*¹² murmură Faranga cu un surâs silit, dispărând.

Puiu se învioră, parcă ar fi scăpat de toate necazurile. Porni înainte, zâmbind către gardianul care-l urma ca o umbră urâtă.

Camera nu i se mai păru tristă, își frecă mâinile, aproape radios, și nici

nu observă că ușa s-a deschis în urma iui. De altfel, cât a lipsit dânsul, se făcuse ordine și curățenie, iar pe pat găsi, aranjate frumos, haine, rufe, obiecte de toaletă...

"Bravo, bravo! se încântă el, privind cu plăcere lucrurile, înainte de toate însă, să ne facem toaleta ca să avem o înfățișare omenească!"

Îmbrăcându-se își recapitula întvederea cu doctorul și o găsi mulțumitoare. Nu era chiar atât de îndrăcit, cum îi păruse la inspecția medicală. Are negreșit ceva enigmatic în felul de a fi, o șiretenie tănuită în ochii puțin bulbucăți îi trădează originea rustică; de aceea face impresia unui om bănuitor și viclean. Totuși nu i se poate tăgădui o rectitudine cinstită și demnă.

Cu asemenea oameni dau greș prefăcătoriile vulgare! își zise Puiu cu convingere. Ce penibil de ridicol aș fi fost dacă mă apucam să simulez..."

Se bucura ca n-a amplificat povestirea nenorocirii, așa cum și-o pregătise de dimineață. Mai bine așa: adevărul și numai adevărul... La urma urmelor, nici nu ar fi capabil să mintă și să-și mai încarce conștiința. Are nevoie tocmai de ușurare, iar minciuna i-ar complica în zadar situația și l-ar face să se disprețuiască singur. De aceea, și cu gelozia a refuzat să mintă, oricât l-ar fi servit poate momentan minciuna. Lasă că însăși întrebarea doctorului a fost așa de nelalocul ei! Dar, în sfârșit, acuma toate astea n-au nici o importanță. De vreme ce pentru sărmana Madeleine nu se mai poate face nimica, cel puțin el să fie salvat de încleștarea în care l-a aruncat soarta. Nu întrebările doctorului contează, ci intențiile lui... În privința asta doctorul rămâne încă un sfinx. Mare lucru nu e de așteptat de la dânsul. Până acuma, în orice caz, l-a tratat ca pe un oarecare de pe drumuri, dacă nu chiar mai rău. I-a spus doar destul de clar că prezența lui aici nu-i e prea plăcută, deoarece astfel de cazuri pot compromite reputația sanatoriului.

"Bătrânul a fost rău inspirat când m-a adus aici, socoti Puiu, întunecându-se iar din ce în ce. Graba lui excesivă ar putea să-mi fie funeștă. Nu era momentul să mă abandoneze în mâinile unui om cu totul străin sau chiar ostil..."

Trecând în revistă gesturile și cuvintele medicului, descoperi curând, în toate, urmele unei vrăjmășii ascunse. Găsi și motivul: din felul cum spusese că a cunoscut pe Madeleine înțelegea acuma, cântărind mai bine tonul, o iubire tainică... Firește, o iubire din depărtare, căci Madeleine, cât a fost de delicată, nu s-ar fi coborât niciodată până la acest doctor care nu e nici frumos, nici inteligent, nici măcar simpatic. El, însă, n-ar fi de mirare s-o fi adorat. Și iubirile acestea sunt cele mai primejdioase. Amanții necunoscuți sau ascunși sunt capabili de toate josniciile și răzbunările.

"Extraordinar!" se cruci Puiu. Uite ce dușman am ales să hotărăscă soarta mea!"

Fu cuprins de o nerăbdare apăsătoare. Trebuie să scape de aici fără întârziere, să se mute într-alt sanatoriu, în grija unui om, care cel puțin să nu umble să se răzbune... Era convins că doctorul i-a fost rival și-l urăște de moarte.

— Și tata care nu mai vine! suspină dânsul amărât.

Se întoarse spre ușă. Abia atunci văzu că e închisă. Se repezi furios și începu să bată cu pumnii în sticla zgrunțuroasă.

— De ce încui ușa? se răsti la gardianul care deschisese îndată.

– Noi avem ordin și trebuie să... răspunse omul, speriat și aproape umil.

– Nu vreau să mai încui ușa, până nu ti-o porunci eu! strigă Puiu. Îmi trebuie aer, înțelegi? Mă innăbuș în văgăuna asta!...

Bătrânul Faranga apăru în anticameră:

– *Qu' est-ce qu'il y a, Puiule?... Soyons calmes, voyons!*¹³.. Aidem înlăuntru, c-avem de vorbit...

Puiu aruncă o privire disprețuitoare gardianului, zicând:

– Mă enervează grozav idiotul ăsta! Apoi retrăgându-se în cameră, adaogă: Acuma da, acuma închide, măgarule!

XI

– Lasă, Puiule dragă, nu te aprinde! murmură Faranga cu un zâmbet blând, sub care voia să ascundă o emoție mare.

Își așeză blana și căciula în cuier, apoi își șterse fruntea și creștetul cu o batistă, uitându-se împrejur:

– Știi ca nu e așa de rău aici la tine. Puiule? Aș putea spune chiar ca e simpatic...

Îl îndemnă să șadă pe pat și-și trase un scaun lângă dânsul, îl privea cu o atenție discretă și plină de milă. Și numaidecât începu să-i spună cum a aflat încă de-aseară, îndată după ce l-a instalat, că profesorul Demarat nu e în București. Acuma, de la doctor, a mai aflat că nici n-are să se întoarcă acasă până peste vreo trei luni. E dus în Germania, într-o misiune medicală, trimis de guvern... Adevărat, citise și el zilele trecute în jurnale despre așa ceva, dar aseară i-a scăpat. Ar fi plecat de vreo săptămână...

– Lipsa profesorului n-are, firește, nici o importanță, adaogă bătrânul cu o superioritate prin care voia să fie mai convingător. Loțiitorul lui trebuie să mă servească cu aceeași promptitudine!

În realitate, bătrânul era foarte îngrijorat. Cu vechiul său coleg de bancă altfel ar fi tratat chestia: i-ar fi cerul direct sprijinul și l-ar fi avut fără înconjur. Doctoru! nu-i făcuse impresie tocmai bună, dar Puiu nu trebuie să afle și de aceea începu să-l laude:

– Mi se pare un om de îreabă... M-am informat și am primit informații mai mult decât bune. E un medic foarte distins, asistentul lui Demarat la facultate și moștenitorul lui prezumtiv la catedră. Se zice, de altfel, ca și când e profesorul acasă, Ursu conduce efectiv sanatoriul. A, da, uitam să-ți spun: se numește Ion Ursu și e fiu de țăran. Foarte corect și foarte conștiincios, are singurul cusur că e cam stângaci, cam colțuros, încât nu inspiră mare simpatie, cel puțin la început, până ce-l cunoști mai de aproape...

Puiu, dornic de mângâiere, uitase repede bănuielele de adineaori, și sorbea cu lăcomie cuvintele bătrânului. Când auzi pe urmă cum, fără să -și ia vreun angajament precis, doctorul ar fi spus totuși că vrea sa isprăvească repede și, mai ales, ar fi lăsat a se înțelege ca trebuie să fi fost la mijloc o mare zdruncinare nervoasă, întrebă înviorat și încălzit:

– Va să zică pot spera, tată, nu-i așa?... Tu, personal, ce crezi?

– Mai încape vorbă? zise Faranga mișcat, cu lacrimi în colțul ochilor. Numai să fii răbdător, îți trebuie multă, multă răbdare. Puiule!... Ce vrei?

Când primești o lovitură atât de crâncenă, trebuie să știi să o suporti cu demnitate...

Puiu ceru să-i povestească de la început și cu toate amănuntele întrevederea cu doctorul. Bătrânul se execută fără șovăire, având însă grija să intercaleze cât mai multe lucruri, care să-i întărească speranțele și să treacă sub tăcere pe cele rele.

— Trebuie să știi, tată, că nu m-am prefăcut deloc, zise Puiu. Nici nu vad cum m-aș putea preface... Poate și asta e pricina că nu-mi vin în fire și că mă apasă mereu ceva pe suflet. Mă gândesc, fără să vreau și tot mai des, ce va fi dacă, până în cele din urmă, voi fi declarat zdravăn pur și simplu? Atunci?

— Liniștește-te, Puiuule, nu exagera lucrurile! îl mângâie bătrânul. Trăim doar între oameni și cu oameni... E destulă pedeapsă pentru niște oameni ca tine și ca mine faptul că avem să suportăm urmările morale ale nenorocirii ce s-a abătut asupra noastră. Apoi fii sigur că, la nevoie, nu voi permite eu însumi să se desfășoare cazul decât așa cum trebuie!... Deocamdată însă nu pot să mă ocup exclusiv de tine, Puiuule dragă!... Cândește-te că mai avem obligații față de sărmana Madeleine...

Tânărul pleca fruntea amărât și rosti din adâncul inimii:

— Adevărat, tată, adevărat! O, Doamne, cât sunt de egoist și de ticălos!

Ca să-i risipească mâhnirea, Faranga aduse iar vorba despre doctor și spuse că i-a admis cea mai mare libertate: să citească ce dorește, să se distreze, să primească și vizite, când va fi mai liniștit, să facă plimbări în grădină cu gardianul... Va lua masa cum îi place, fără nici o restricție, i se vor procura ziare... În sfârșit să se poată simți ca acasă. Bătrânul se gândise chiar să-i trimeată un fecior care să-l servească; doctorul însă zice că asta ar fi împotriva regulamentului sanatoriului, trebuie să se mulțumească cu serviciile gardianului, care-i stă în permanență la dispoziție.

— Sper că Matilda ți-a trimis tot ce ai nevoie? Eu mărturisesc, n-am avut răgaz nici să-mi arunc ochii. Dacă-ți lipsește ceva, pune să-mi telefoneze, sau telefonează-mi tu... De altfel, eu voi veni în fiecare zi, afară de vreo întâmplare extraordinară... Biata Tilda a fost nenorocită și a plâns că n-am luat-o și pe ea. Degeaba, nu se putea. Trebuia să rămâie cineva lângă Madeleine, nu-i așa?...

— Sunt așa de trist, tată, ca nu pot fi și eu măcar la înmormântare! oftă Puiu deodată, cu glasul amărât de adineaori.

Faranga se înduioșă de tot și se gândi că, în fond, Puiu e un băiat bun și o inimă minunată. A greșit grav de data asta, evident, dar nu din răutate, ceea ce o dovedește imensa și sincera părere de rău, care izbucnește atât de spontan din sufletul lui.

— Acuma tu să te îngrijești numai de tine, îi zise bătrânul, învăluindu-l într-o privire de dragoste atotcuprinzătoare.

Șt apoi îi mai povesti de pe-acasă. Se plânse cât a trebuit să lupte aseară și azi-dimineață cu jurnalele, ca să nu facă gălăgie în jurul cazului. Firește, nu a urmărit să oprească orice știre cinstită, dar să nu se exagereze, să nu se dea proporții de scandal, să înțeleagă că nu e o crimă senzațională, ci o mare nenorocire... Prefectul, fiind în grațiile presei i-a dat o bună mână de ajutor, totuși a trebuit să apeleze și ia ministrul de interne pentru price eventualitate...

Observă însă îndată că lucrurile acestea nu interesează deloc pe Puiu.

Tăcu și el. Își dădeau seama amândoi ca nu mai au ce să-și spună, în curând Faranga se ridică de plecare, așteptând totuși ca Puiu să-l mai oprească.

— Nu-ți închipui câte alergături mai am...

Puiu îl ajută să se îmbrace, fără a mai zice nimic.

XII

Se simți mai mulțumit singur. Gardianul nu încuiase ușa: îi ceru ca el s-o închidă.

Stătu multă vreme întins pe spate, în pat, cu ochii în tavan. Îi venea mereu să plângă. Pe piept avea o povară grea, care totuși îi dădea o senzație plăcută. Liniștea ce-l înconjura era atât de deasă, încât se scâldea în ea, ca într-o baie caldă și binefăcătoare. Avea impresia că se află și el pe catafalc, și o bucurie că, în sfârșit, a scăpat de toate...

Apoi, într-un târziu, se sculă, parcă l-ar fi obosit catafalcul. Scularea însă îl obosi mai tare. Trase lângă fereastră scaunul pe care stătuse tatăl său. Zăpada albă, curată din grădină îi mulcomi iar inima... Acolo îl găsi vremea mesei, când gardianul sosi cu tava, pe care erau aranjate mâncările.

— Nu mi-e foame, zise Puiu foarte încet. Mănâncă tu!

Omul șovăi. Vru că stăruie și nu îndrăzni. Puiu însă se reîntoarse spre fereastră și, în cele din urmă, gardianul trebui să iasă, închizând binișor ușa.

Stătea de câteva ceasuri în același loc, neclintit, și mintea îi era goală ca un burete uscat. Din când în când, își schimba poziția, pe scaun, scaunul pâraia și apoi iar urma tăcerea albă, întocmai ca zăpada din grădină.

Pe urmă afară începu să ningă, lin, cu fulgi mari și leneși, ce o ploaie de fluturi aibi. Crengile copacilor se îndoiau, cum se înconvoaie toamna pe vremea culesului, sub povara rodului. Pe zidul împrejmuitor se agățau vâlurele, se îngroșau puțin și se năruiau...

Puiu se simțea bine așa fără gânduri. Vremea trecea peste dânsul ca o apă curgătoare, într-un murmur prelung, moleșitor. Ochii lui sorbeau numai albul lin în care se topeau începuturile de gânduri, ca niște bășicuțe de spuma pe oglinda unui iac adânc.

Și totuși, peste un răstimp, ca și când i s-ar fi deschis în suflet o porțiță a trecutului, se văzu deodată cu două săptămâni în urma, stând tot așa, la fereastră, într-o cameră de hotel!, la Sinaia, privind fulguirea iernii. Fusesse ziua marelui concurs de ski pentru doamne. El venise numai de dragui domnișoarei Lia Dandopol, fiica unui proaspăt îmbogățit, foarte modernă, sportivă și destrăbălată, care. În sfârșit, după o lună de curte insistentă, îi dăduse oarecare speranțe, învingătoare la concurs, domnișoara capitulase în fața lui Puiu. Iar acuma, pe când ea își odihnea în pat, goală și frântă, osteneala sportului și a iubirii, ei, cu remușcări pe care nu le putea alunga, dezgustat, se întoarse cu inima și gândul acasă, la Madeleine... Se simțea vinovat și murdar. Îl rugase s-o ducă și pe ea la concursul de ski, singura dată când îl rugase s-o ia undeva. Și el a refuzat. A mințit că are afaceri urgente la Cluj, și nu poate. A fost chiar atât de energetic, dacă nu și brutal, în refuz, că ea nici n-a mai insistat... Și acuma îi părea rău și-i era dor de Madeleine...

Apoi, ca într-un caleidoscop, îi apărură numai scene cu zăpadă din viața lui... Se vedea mititel, de vreo cinci ani, în costumaș alb de lână, înfolfit

până-n vârful nasului, călare pe o săniuță agățată de sania cea mare, în care tante Tilda îi zâmbea încurajator, înfricoșată totuși să nu se răstoarne odorul, iar odorul scotea niște țipete de indian, când de veselie și când de groază, încât răsuna Șoseaua... Serbarea pomului de Crăciun, în salonul cel mare la tante Matiida, în cinstea Puișorului abia intrat în liceu. Un brad uriaș, înconjurat de alții modești, toți înzăpeziți și încărcăți cu luminițe aprinse, încât păreau o zăpadă, și sub brazi numai cadouri pentru el și pentru toți colegii lui invitați înadins. Și de sus ninge mereu; niciodată nu și-a putut explica cum a făcut tante Tilda minunea asta... Se înserează, în Cișmigiu. Pe o bancă, el, acuma în ciasa a șasea, alături de o fetiță cu născiorul în vânt și niște ochi de veveriță — primul amor. Banca era sub un copac bătrân cu crengile pleoștite. Ea aranjase întâlnirea aici, ca să fie mai romantică, iar ei curățase zăpada de pe bancă. Se țineau îmbrățișați strâns și le era cald și ei o săruta mereu pe buze și pe ochi, căci buzele erau tot atât de fierbinți pe cât de reci ochii. Din când în când, câte-o creangă își scutura zăpada peste ei și se bucurau... Apoi e sublocotenent, în vremea războiului, aghiotant vag într-un birou, prin stăruința bătrânului, care astfel îl ferea de primejdia frontului. Strada Păcurari, la lași, într-o odăiță strâmtă, cu multe poze, cu sobă caldă, în amurg. Sade pe un jilț vechi, larg, hodorogit, și în poaiă ține pe Adina Fulgeru, o actrița foarte tânără și pasionată, pe care de curând și-o luase amantă, cheltuind cu ea atât de mult, că speriasse pe bătrânul. Ea era într-o cămașă de mătase, scurtă, care-i alunecase în sus, încât el își încopciase paimenele pe șoldurile ei goale. Cu brațele moi petrecute după gâtul lui, cu obraji lipiți de obraji lui își auzeau amândoi respirația și priveau tăcuți pe strada murdară cum treceau căruțe scârțâitoare cu cadavre de exantematici, prin ninsoarea deasă. Când el pleca ochii, privirea îi cădea chiar între sânii ei goi, rotunzi și fragezi, de unde se înălța un parfum îmbătător, care-l făcea să-și infunde nasul între ei, gâdilând-o, încât ea, cu gâtul întins și bărbia ridicată, izbucnea în gălgâiri de răs irezistibil...

Atunci ușa se deschise cu zgomot. Puiu tresări speriat, parcă l-ar fi surprins cu actrița în poală. Internul întrebă grăbit:

— Doriți ceva?

— Nimic, ziss Puiu, fără să se scoale, întorcând numai capul.

— Dacă credeți, ușa poate rămâne deschisă, continuă doctorandul imperturbabil ca o morișcă. Ați avea mai mult aer, și aerul...

— Da, îl întrerupse Puiu rece, cu fața însă iar spre fereastră.

Internul încetă, dar mai stătu doua secunde, parc-ar ti așteptat să-și exprime totuși vreo dorință. Ieși. Ușa era deschisă. Puiu îl auzi spunând ceva gardianului. Se ridică repede, își curmă îndemnul și, în loc să meargă la ușă, începu să se plimbe prin odaie parc-ar fi vrut să-și mai dezmorească oasele... Apăru gardianul:

— V-am adus ziarele...

— Ce ziare?... Cine ți-a spus să-mi aduci? întreba Puiu bănuitor.

— Mi-a lăsat poruncă boierul cel mare să vi le aduc regulat și seara, și dimineața, să nu vă fie urât! zise gardianul.

— Bine, bine, murmură Puiu liniștit, reluându-și plimbarea.

Gardianul puse ziarele pe noptieră, se retrase până la ușă și așteptă un moment potrivit ca să întrebe iar:

— Domnul doctor îmi spuse adineaori să aflu ce obișnuiți să luați la

cinci și să vă aduc ce poftiți...

Puiu se opri în fața lui și răspunse mahnit:

— De ce nu mă lăsați voi în pace, măi băiete?

Mișcat parcă de mâhnirea lui, gardianul zise umil, șoptind:

— De, conașule, noi trebuie să executăm ordinele... Dar dumneavoastră să mă iertați...

Sinceritatea înduioșă pe Puiu, care mai făcu câțiva pași și apoi, întorcându-se la dânsul, îl bătu pe umeri prietenește:

— Așa-i... dar vezi, eu sunt cam nervos... Uite, adă-mi atunci un ceai, numai să fie foarte fierbinte!

— Apoi, așa da, boierule, făcu gardianul, prinzând curaj și limbă. La supărare omul trebuie să mănânce, că altfel supărarea te roade mai rău și te doboară...

Se duse bodogănind bucuros. Puiu se învioră. Luă un jurnal, își aruncă ochii pe titluri, înir-un colț zări: *Crimă conjugală în lumea mare*. Lepăda foaia murmurând:

— Nu vreau să știu nimic... Nu mă interesează nimic...

XIII

Sorbind din ceai, Puiu nu-și lua ochii de la gardianul care stătea în ușa camerei, radios, mulțumit, ca și când astfel, prin înfățișarea lui, ar fi vrut să-i mai alunge urâtul și supărarea. Compătimirea aceasta primitivă și discretă i se părea lui Puiu minunată și-i făcea mai bine decât chiar mângâierile tatălui său. Aici era un om străin simplu care înțelegea nenorocirea altuia și căuta, cum îl tăia capul, să-i ușureze situația. El, până acuma, cu oamenii de teapa gardianului a avut numai relații de la stăpân la servitor. Niciodată n-a stat de vorbă de-aproape și nu și-a închipuit că în asemenea suflete ar putea să se adăpostească sentimente deosebite... Ca să-i răsplătească inima îl întrebă cu glas prietenos:

— Cum te cheamă pe tine, băiete?

— Andrei Leahu, boierule, răspunse bucuros gardianul.

— Și de pe unde ești? continuă Puiu. Din ce județ?

— Din Argeș, boierule, comuna Ciofrângenii...

— Argeș? făcu Puiu cu o ușoară tresărire. Am umblat și eu mult prin Argeș. Un unchi de-al meu din partea mamei are o moșie la Mănești.

— O fi având, cum nu, aprobă gardianul. Că prin partea noastră sunt multe moșii boierești. Și la noi, la Cidfrângenii, erau doi boieri mari, dar acu a mai rămas numai unu, că celălalt s-a prăpădit în război, și-apoi cucoana, cum s-a făcut pacea, a vândut tot și s-a mutat la oraș, la Pitești. Moșia au cumpărat-o țărani...

Parcă l-ar fi împins niște amintiri puternice, Puiu, după o pauză, întrebă cu mare vioiciune:

— Da pe la voi este *Ciuleandra*?

— *Ciuleandra*? zâmbi Leahu. Cum să nu fie, boierule? Da pe la noi îi zicem *Șuleandra*, c-așa am apucat... Tare frumos joc, adaogă apoi dânsul. Parcă nici nu-ți mai vine să te oprești dacă l-ai început... Ați jucat poate și dumneavoastră *Șuleandra*, boierule?

– Da... adică... bâlbâi Puiu, neașteptându-se la întrebare, și acuma cu o părere de rău că, fără nici un rost a adus vorba despre *Ciuleandra*.

Gardianul observă încurcătura boierului și tăcu, mai ales văzând că nici nu mai mânca și socotind că se sfiește din pricina lui, pentru că-i numără bucățile, îl bătea gândul să se retragă binișor și să-l lase singur, să îmbuce în tihnă. Puiu însă îi schimbă planul cu o nouă întrebare:

– Pe tine când te-au trimis aci? Chiar aseară?

– Aseară, boierule, întări Andrei Leahu. Fusei doar și eu pe mașina dumneavoastră, lângă șofer, când ați venit încoace... Mă luase domnul prefect că, zice, poate o fi nevoie. Pe urma, după ce v-au așezat pe dumneavoastră aci, când plecarăm, ce s-a sfătuit domnu prefect cu domnu procuror și boierul cel bătrân, că-i și spuseră domnului doctor să-mi dea degrabă și mie halat alb, ca la spital, și să rămâi acolo să vă îngrijesc pe dumneavoastră...

Puiu își aduse aminte cum s-a întrebat aseară cine o fi lângă șofer și numaidecât adaogă:

– Va să zică, știi pentru ce sunt aici?

– Apoi cum să nu știm, boierule? zise gardianul clătinând din cap compătimitor. Așa-i năpasta, cucoane, te pândește și te pândește până ce se abate, doamne ferește! (Se închină cu evlavie.) Am auzit!

Intrigat să afle întreaga părere a unui astfel de om simplu, despre fapta lui, Puiu stăruie:

– Bine, dar de ce crezi că m-au pus aici, între bolnavi, în loc să...

Nu avu curajul să sfârșească întrebarea. Leahu însă înțelese și răspunse jovial:

– Apoi că nu era să vă ducă la închisoare în rând cu toți hoții și borfașii, vai de mine! Ar fi și rușine... Dar bun e Dumnezeu și are să vă ajute să scăpați repede. Că în procese d-astea numai prevenția e ce e, încolo judecata e pe seama juraților, și jurații totdeauna iartă când e vorba despre păcate din dragoste...

Se uită drept în ochii lui, urmărind efectul și gata să schimbe vorba, dacă nu i-ar fi pe plac ce spune. Tânărului însă îi plăcea și, ascultându-l, dădea din cap încet:

– Da... da...da...

Și, după o tăcere mai lungă, îl măsură de sus până jos cu simpatie și îi zise cu o dojana prietenească:

– Te văd om dezghețat și cu scaun la cap, Leahule... Cum ai ajuns tu din fundul Argeșului, tocmai în mijlocul Bucureștilor, și în poliție?... Tu n-ai casa, pământ ca oamenii?

Gardianul se scărpină în ceafă îngândurat:

– De, boierule, cum să nu vă mirați, că de mirare-i să-și lase alde om în toată firea coarnele plugului și să se apuce de slujbe pe care nu le-a pomenit neam de neamul lui...Așa e! Dar, vedeți dumneavoastră, multe-s în lume păcatele și necazurile și nimeni nu fuge de bine de-acasă... Dacă oameni ca dumneavoastră, cu belșug și învățătură, și încă aveți câte-un necaz, d-apoi noi?

– Cine te-a băgat în poliție? îl stârni mai departe Puiu.

– Tot necazul, boierule, cine să mă bage? urmă Andrei Leahu cu amărăciune stăpânită. Eram așezat și eu, însurat bine, cu căsuța mea și cu nițel pământ, ca oamenii de treabă. Apoi când a venit războiul ne-a luat pe toți

pe de-a rândul și ne-a ținut acolo, la datorie, cât au vrut boierii. Am avut noroc și mi-a ajutat Dumnezeu de-am scăpat numai cu o prizăritură la pulpa dreaptă, nimica toată, de-abia se mai cunoaște. M-am făcut sergent, că m-am purtat bine și știam și o țără de carte. Apoi, când s-a pus pacea și m-am liberat, de-am mers acasă, aflai pe nevastă-rnea cu un copilăș în brațe; îl făcuse cu un neamț de fusese în sat la comandă. Ba, după aia, se mai înhăitase și cu un român, îl adusese în casă și îi crescuse burta, de parca purta un bostan sub șorț... Ce să vă mai povestesc ce fierbea în inima mea? O luai la răfuială: "Măi muiere, ce-ai făcut?" Și tot ea cu gura mare: că aflase de pe la oameni că m-am prăpădit prin cele bătălii și, dacă m-am prăpădit, ce să facă ea, biată muiere, singură pe lume, fără cap de bărbat?... Mintea, boierule, de-mi stătea s-o omor! Apoi dac-am, văzut că și-a bătut joc de mine, m-am lipsit de toate, și de casă și de pământ – că ale ei erau, de zestre – și mi-am luat lumea în cap și m-am nimerit tocmai la București. Aici m-am dus la domnul locotenent, pe care i-am avut la companie și l-arn rugat să nu mă iase pe drumuri, că și eu îi scâpasem o dată viața în război. Dumnealui m-a îndemnat pe urmă să iau slujbă la poliție, că am dreptul să iau a'acă fusesem sergent... Și iacă așa, boierule!

Interesul lui Puiu se oprise asupra unui singur punct diti povestea gardianului, îl descusu cu o curiozitate lacomă:

– Și nu i-ai zis nimica muierii tale, când ai găsit-o cum îmi spuseși?

Andrei Leahu se posomorî de tot și murmură grav:

– Ba, cum să nu-i fi zis, boierule! I-am zis și eu multe, de toate, i-am tras și o sfântă de bătaie, să mă pomenească până la moarte... Da pe urmă tot am plecat, ca să nu rriâ puie Necuratul să cad într-un păcat mai mare, că, Doamne păzește, omu! la mânie și la supărare își pierde socoteala, și-mi era fncă să nu fac moarte de om și să înfund ocna pentru o zdreanță de femeie...

Strânse pe tava serviciul de ceai și pleca la bucătărie, fără să mai adaoge ceva, abătut, ca și când amintirile i-ar fi răscolit o rana adâncă. Puiu îl urmări cu privirea până ce dispăru.

"El s-a putut stăpâni când a trebuit, se gândi dânsul. Și ce lovitură mare primise!"

Simțea cum vâlul de liniște ce-i înfășurase sufletul de la plecarea bătrânului, se sfârșea brusc, sub năvala gândurilor:

"Un simplu țăran a fost în stare să renunțe la tot, să înfrunte necunoscutul unei vieți noi, numai ca să evite tentația de-a suprima viața unei femei ticăloase!"

XIV

Seara refuză masa... Gardianul crezu potrivit să-i îndemne:

– Ar fi bine, conașule, să vă siliți să gustați nițică mâncare, chiar dacă n-aveți poftă!... Omul supărat nu-i bine să stea nemâncat, că destul îl roade supărarea, ș-apoi dacă...

Nu putu continua. Puiu Faranga, înfuriat, parcă l-ar fi insultat, izbucni:

– Cine ți-a cerut ție sfaturi, nerodule?... Și cum îți permiți să mă plictisești mereu cu fonfăielile tale stupide?... Aide, ieși afara, să nu-ți mai văd

mutra, până nu te-oi chema eu!... Poftim, cine se găsi să povățuiască!

Andrei Leahu, speriat, închise ușa pe dinafară și se închină.

Puiu mai tună singur câteva momente, apoi se trânti pe pat sfortându-se, prin imobilitate trupească, să-și redobândească liniștea sufletească de adineaori. Zbuciumul însă îl chinuia cu atât mai tare că nu-i putea descoperi rădăcinile, își repeta mereu că trebuie să aibă răbdare, cum îi recomandase toată lumea, până și zvezecul de gardian. Situația lui nu e tocmai așa de rea, cum putea să fie. În loc să fie într-o celulă de pușcărie, se află într-o cameră de sanatoriu. N-are decât să aștepte deznodământul. Să-și închipuie că ar fi bolnav, că ar avea să sufere o operație grea, care l-ar ținea, nu numai în odaie, ci chiar în pat, o lună, două... Raționamentul i se părea foarte just și totuși nu-l mulțumea deloc, în minte i se îmbulzea tot mai stăruitor, ca o săgeată ruptă, o frântură de întrebare arzătoare:

"Dece...?"

Nu-i trebui mult până să o completeze: „De ce am omorât-o?” Dar, complectată, era și mai enervantă, că cerea un răspuns, și răspunsul nu se ivera. În sfârșit, nemaiputând răbda, se scula și strigă tare, parcă ar fi vrit să izgonească o stafie:

— Nu știu!... Nu știu!... Nu știu!...

Răspunsul și glasul strident cu care îl rostise îl zăpăciră mai rău. Se uită și ascultă spre ușă, să nu-l fi auzit cumva gardianul, care l-ar putea crede nebun de-a binelea, dacă a început să vorbească tare, singur... Își reluă fatala plimbare în sus și-n jos, zicându-și deodată ca din senin:

"Oare de câte mii de ori am să mai fac plimbarea asta înainte de-a..."

Nu apucă să sfârșească: ajuns la fereastră, îi răsări o idee, de care se agăță, ca de o punte salvatoare:

"Dacă nu m-am putut stăpâni nici cât gardianul, înseamnă ca am avut în mine instinctul criminal înăscut!"

De-aici,apoi, urmează că el nu poate fi vinovat de ceea ce s-a întâmplat, ci soarta, care i-a turnat în sânge pornirea neînfrânată spre crimă. Ei a purtat zeci de ani boala aceasta ÎRt-însu!, a înăbușit-o eroic atâta vreme, în cele din urmă, însă, într-o clipă de slăbiciune, instinctul crâncen l-a surprins, i-a adormit puterea morală de rezistență și l-a împins să ucidă, spre a satisface porunca destinului. Cum a omotât-o pe Madeleine, ar fi omorât atunci pe oricine, pe tante Matilda, de sosea la timp, poate chiar pe tatăl său însuși, instinctul nu-i cerea să omoare pe cutare anume, ci să omoare pe cineva, indiferent cine. Și vina lui, dacă poate fi vină, rămânea aceeași. Crima presupune cel puțin o voință. Dar fapta lui?... În locul instinctului de ucidere s-ar fi putut să moștenească instinctul de sinucidere. Atunci n-ar mai fi luat viața Madeleinei ci, în clipa când l-ar fi îndemnat sângele bolnav, s-ar fi zvârlit pe fereastră, sau și-ar fi vârât capul în jăratecul căminului.

Acuma i se păru că înțelege multe lucruri bizare din trecut, asupra cărora nu s-a oprit, fiindcă viața lui s-a consumat în mărunțișuri mondene și n-a avut niciodată răgaz să-și consulte serios conștiința... Chiar purtarea bătrânului față de dânsul a fost un șir lung de capricii, a căror explicație de-abia azi i se dezvăluie. De pildă, cum a căuta? mereu să-l ferească de contactul cu prieteni violenți sau cum numai târziu, și călcându-și pe inimă, i-a dat voie să se ocupe cu vânătoarea, își aduse aminte, deși atunci n-a luat

seama, câ-i zicea deseori. "Nu e bine să te obișnuiești a vărsa sânge și a ucide, nici chiar sălbăticiuni!" iar o dată, mai târziu, tot ei i-a zis: "La urma urmelor, poate că mai bine să-ți împlinești pofta de a ucide îrnpușcând iepuri și prepelițe!..." Cu câțva timp înainte de a se însura, era tocmai de curând logodit cu Madeleine, a avut un conflict serios cu Costel Piagino, un prieten vechi altfel din pricina unei femei, firește, îl pălmuisse, și deci trebuiau să se bată în due'. Bătrânul a aflat de-abia când martorii stabiliseră spada și hotărâseră pentru a doua zi întâlnirea pe teren. El mergea cu inima ușoară ia iupia: era un spadasin excelent, și avea o lovitură a lui specială, pe care încă nimeni nu izbutise să o pareze. Spusese, glumind, unui martor ai său ca are să-i aplice!ui Costel o creștătură chiar în numele Tatălui, poate să-i și comunice, ca să se învețe minte să nu mai fie altă data obraznic în iurne cu nimeni. Bătrânul, evident, știa că e scriver ređutabil și, cu toate acestea (acuma ar trebui sa zică; din pricina aceasta), s-a f acut luntre și punte și a izbutit să împiedice ieșirea pi teren. Seara i-a spus net: "Nu vreau să am copil asasin, nici măcar în Juei!"

Puu ora convins acuma ca bătrânul știa cu ce stigmat îngrozi-toi e împovărat unicul lui vlăstar, și de-aceea a căutat să-l apere cât a putut

"Bietul tata! se înduioșă dânsul. Mult a trebuit să sufere din cauza mea!... Și totuși, dacă m-ar fi prevenit, poate că era mai bine!... Aș fi putut să mă lupt și eu împotriva răului din mine!..."

Chemă pe Leahu să-i facă patul. Se întunecase de mult dar nu aprinsese lumina. Ținea minte cât de repede a adormit aseară și voia să adoarmă la fel și acuma, ca să-i treacă mei ușor noaptea și mai cu seamă gândurile. Ba, cât gardianul îi potrivea, așternutul, își zise ce bine ar fi dacă s-ar culca și nici nu s-ar mai trezi până peste trei luni, când se vor fi aranjat toate într-un fel s-au altul...

Se vârî sub plapomă. Porunci să stingă becul electric. Se întoarse spre perete, ca și aseară. Până să adoarmă, însă, mai căută să-și găsească în trecut momente în care s-a manifestat instinctul vărsării de sânge. Prea puțin avu să scormonească și se spăimântă de multele dovezi ce se perindau în oglinda amintirii... Plăcerea grozavă de-a privi, de pe când era un prichindel, la țară, când se tăiau păsările pentru bucătărie... Cum se năpustea să pună mâna pe corpul fără cap ce se zvârcolea și sărea de ici-colo, împruscând ca sânge în toate părțile. Se vedea și retrăia cu scârbă o clipă când a plâns amar, pentru că guvernanta l-a reținut cu forța să nu se apropie de o găină decapitată... Apoi, pornirea lui stranie și irezistibilă, când posedea o femeie, de-a o ucide într-o îmbrățișare supremă sau cu o sărutare care să-i oprească definitiv respirația. Multe femei i-au și spus, mai în glumă, mai în serios, ca se poarta în iubire ca un criminal sadic... Pe Madeleine, iarăși, de când a văzut-o întâia oara, i-a venit mereu s-o strângă la piept, până-și va la sufletul în brațele lui. Și încă socotea că dorința aceasta perversa însemna un exces de iubire...

Tot răscolind prin amintiri după dovezi care să-i sprijine convingerea, se sucea în pat, când pe o parte, când pe alta, fără să observe că somnu! nu vine deioc. De-abia pe la miezul nopții își porunci:

"De acuma trebuie să adorm!"

Până să, adoarmă, însă, îi mai apărură zeci de dovezi, încât, în cele din urmă. toată viața lui de până azi o văzu ca un șir lung de încercări neizbutite

de a ucide...

Când, în sfârșit, ațipi, se pomeni în salinele de la Târgu-Ocna, pe care le vizitase odinioară, cu mai mulți prieteni într-o excursie, plină de peripeții nostime. Acuma însă era și el printre condamnați, în costumul vârgat, murdar și trențercs, cu tichia de ocnaș în cap, tăind greu dintr-un bloc uriaș de sare, alături de câteva figuri monstruoase, care îl batjocoreau. Ocările hoților îl dureau ca niște împunsături de cuțite. Apoi, deodată se înfurie într-atâta, că ridică ciocanul și, răcnind răgușit, "taci, taci, taci!" se repezi asupra unuia să-l trăsnească. Atunci, ocnașii săriră, îl trântiră la pământ, îl zdrobiră cu picioarele, iar câțiva se plecară peste fața lui cu gurile căscate, clămpănind niște colți de fiare, gata să-l sfășie.

El se zbătea sub dâșii și nu-i putea scutura... Încearca baremi să închidă ochii, să nu vadă, și nu putea, parcă pleoapele, micșorate și deschise, i s-ar fi lipit pe bulbii umflați de spaimă. Sudorile reci îi brăzdau obrazii și-l enervau mai rău decât groaza...

XV

Nu mai îndrăzni să adoarmă, dar nici nu se sculă din pat, pana ce veni gardianul cu ziarele de dimineață. Se îmbracă și trecu îndată-în odăița de alături, ca să se poată face curățenie temeinică în camera lui, să se deschidă și fereastra; primenindu-se aerui, poate că se vor mai risipi și stafiile multe și supărătoare ce se îmbăcsiseră acolo. Până atunci, se așeză la meschioara gardianului și se apucă să răsfoiască jurnalele. Deschisese *Universul* și se oprise, fără să vrea, tocmai la pagina penultimă, unde sunt de obicei și anunțurile mortuare. Sări cu privirea peste diferite cruci, căutând una anume, pe care o descoperi tocmai jos, modestă: "Mădălina"...

"Cine să fi conceput necrologul, de a pus-ocu numele ei de-acasă?" se gândi Puiu cuprins de o agitație nouă.

Citi începutul: "*Puiu Faranga, Policarp Faranga...*"

"Tocmai pe mine m-au pus în frunte, deși eu...", își zise dânsul, întrerupând brusc citirea.

Își închipuia restul! cu "nemărginita durere" și alte vorbe banale, care transformă un mare zbucium sufletesc într-un spectacol monden hibrid, pentru bătrânii care urmăresc rubrica morților.

"Săraca Madeieine! oftă iarăși Puiu. Măcar moartă și-a reluat numele ei, care i-a fost atât de drag!"

Încercă să mai citească totuși din diversele întâmplări ce umpleau paginile ziarelor. Astfel voia să-și distreze puțin gândurile. Ochii lui însă alunecau peste literele negre, parc-arfi fost niște hieroglifice. Citea mecanic, fără să cuprindă înțelesul cuvintelor. Iar după un răstimp, privirea i se întoarse singură în același colț, unde imediat prinse sfârșitul: "*Înmormântarea va avea loc mâine, 13 februarie, ora 3 d.a.*"

"Va să zică, mâine! adaogă Puiu în sine. Mâine se va isprăvi tot, tot..."

Ridică ochii gânditor. În grădină, în aceeași clipă, un cârd de ciori se coborî cărâind pe copacii grei de zăpadă, ca un stol de gânduri negre. Puiu se sculă repede de pe scaun, enervat, și se întoarse cu spatele, ca să nu vadă ciorile, care totdeauna l-au îngreșat, iar acuma, tocmai când citise despre

Madeieine, i se păreau niște prevestiri sinistre...

Andrei terminase curățenia în cameră. Puiu trecu înapoi, să aștepte vizita doctorului, aruncă ziarul pe masă, desfășurat, și începu să se miște, își propusese încă de azi-noapte, să povestească doctorului, firește după ce se va fi consultat cu bătrânul, cum a descoperit cauzele crimei și să-i ceară părerea. Acuma însă socotea că e mai bine să amâne pe mâine comunicarea aceasta. În ziua înmormântării ei asemenea mărtunsire va fi o ușurare și pentru sufletul lui și o pietate față de memoria ei... Își aduse aminte cât a fost de nepriceput ieri, când e bănuit pe bietul doctor că a fost îndrăgostit în taina de Madeleine și că din pricina asta are să se răzbune pe dânsul, îi păru bine că nu s-a mai apucat să istorisească și bătrânului bănuiala neroadă, că s-ar fi umplut de ridicol...

Doctorul sosi tot grăbit, tot sumbru și întrebă scurt:

— Ce mai nou?

— Nimic afară de cele de ieri, răspunse Puiu, căutând să pară cât mai calm.

Medicul însă iar ascultase absent, ca și ieri. Se uită împrejur cercetător, văzu ziarul pe masă, se apropie, descoperi anunțul funebru și-l citi foarte atent. Când sfârși, se întoarse la Puiu și, cu o clipire ciudată din ochi și cu o intonație ce nu era nici întrebare, nici afirmare, făcu încet:

— Mădălina?!

Puiu vru să-i dea numaidecât explicația, dar nu apucă să deschidă gura, căci doctorul ieși, urmat de toți ceilalți, zicând apăsător și parcă semnificativ:

— La revedere!

În urechile lui Puiu răsună apoi multă vreme cuvântul, pecare-l rostise doctorul, cu intonația cea neobișnuită, silindu-se să ghicească ce a vrut să zică. Poate i s-o fi părut curios că în necrolog nu s-a pus numele ei așa cum era cunoscut în lume, adică Madeleine? Atunci de ce n-a avut răbdare, căci el i-ar fi dat fără înconjur toate lămuririle... Sau a vrut să-și bată joc de franțuzifii din lumea bună, care numai la moarte își aduc aminte de numele lor adevărate, de teama că Dumnezeu nu-i va recunoaște în lumea cealaltă fără numele creștinesc de botez?... Poate însă că doctorul știe perfect ce e cu Madeleine și cu Mădălina, și, prin observația lui misterioasă, n-a căutat decât să-l prevină: "Știu tot, degeaba încerci să te ascunzi de mine..." Dacă ar fi așa, atunci doctorul nu strălucește prin inteligență. Chestia e doar foarte simplă și o cunoaște multă lume, în orice caz, lumea cu care Madeleine a avut legături mai apropiate. Nu s-a făcut niciodată secret din chestia asta, încât putea prea bine s-o fi aflat și doctorul. Și totuși, intonația lui a vrut să însemne ceva...

Toată ziua îl frământă acest singur cuvânt și doctorul. Din ce în ce i sa cristaliza în suflet că doctorul e un om straniu. Avea simțământul că îl urăște. Îi era rușine să și-l mărturisească, i se părea că trebuie să fie ceva bolnăvicios, ca mania persecuției. De-aceea căuta să-l alunge și se înfricoșa constatând că nu, reușește...

La vizita de după-amiază veni iarăși numai internul, care-i spuse:

— Mi s-a telefonat de la dumneavoastră de-acasă că azi nu va putea veni nimeni să vă vadă, căci toată lumea e ocupată cu înmormântarea. Măine însă, după ceremonie, se vor întoarce de la cimitir aci...

— Mulțumesc, șopti Puiu.

A doua zi fu cuprins de mare înfrigurare. Se aștepta că doctorul îi va mai zice ceva și-i era teamă că nu se va putea stăpâni să nu-i ceară explicații pentru aluziile neînțelese cu care îl sâcâie.

Doctorul însă fu și mai sobru ca de obicei. Era îmbrăcat în negru. Se uită câteva clipe mohorât la Puiu și nu-i adresă nici un cuvânt.

"Și-a dat seama că ieri a făcut o gafă", socoti Puiu mulțumit.

Mai târziu găsi suspectă și această purtare a doctorului. De ce nu i-a vorbit nimica?...Și de ce s-a îmbrăcat în haine negre, tocmai în ziua înmormântării ei?...

În curând uită pe doctor și nu se mai gândi decât la înmormântare, Se simțea amărât că nu i s-a spus cel puțin cum va fi ceremonia funebră... Și cu cât se apropia ora trei, cu atât parcă minutele treceau mai anevoie Apoi, când sosi în sfârșit momentul în care trebuia să înceapă serviciul religios, Puiu se așeză în genunchi, lângă fereastră, cu fruntea sprijinită de pervaz, și prinse sa se roage fierbinte. Nu mai știa nici o rugăciune afară de *Tatăl nostru*, dar și aceasta îi ajungea acuma. O repetă de sute de ori, cu evlavie, cu lacrimi și cu înșelare, în răstimpuri se întrerupea și suspina din profunzimile inimii:

— Iartă-mă, Madeleine, fie-ți milă de mine!...

Genunchii, neobișnuiți, îi amortiră. Dureri de cuțite îl înjunghiau prin încheieturi. Stătea însă neclintit, ca țintuit acolo. Suferința o simțea ca o ușurare...

Așa îl găsiră, târziu, când se întoarseră de la cimitir, bătrânul Faranga și Matilda. În cameră era întunec și Puiu murmură, lângă fereastră, ghemuit, zgribulit de frig, cu buzele vinete, aceeași rugăciune simplă... Trebui să-l ajute bătrânul să se scoale și să-l ducă până la pat.

— Ce-i asta, Puiule? întrebă Faranga îngrijorat.

— Am însoțit-o și eu pe Madeleine până la groapa în care eu am aruncat-o, șopti dânsul liniștit, cu o tristeță întipărită pe față.

Ochii roșiți ai bătrânului se umplură de lacrimi, iar Matilda, ștergându-și nasul, bolborosi printre sughițuri:

— S-a sfârșit, sărăcuța Madeleine,.. *Oh, mon, Dieu, mon Dieu!*¹⁴

— *Soyez calme, Tilda!* îi zise Faranga cu imputare. *Maintenant, c'est fini! Elle du moins se repose bien, tandis que nous autres...*¹⁵

— *Pauvre, pauvre Puiu, comme tu as changé!*¹⁶ reveni Matilda cu o nouă năvală de plâns.

— Matilda! *Assez!*¹⁷ făcu bătrânul cu severitate.

Puiu le ceru să-i povestească cum s-a desfășurat ceremonia, și astfel Matilda psjtu să se manifeste în toată voia. Mai plângând, mai zâmbind, îi zugrăvi amănuntele cete mai neînsemnate, înșiră pe îndelete, parcă ie-ar fi învățat pe dinafară, numele tuturor persoanelor distinse, care au venit să vadă pe Madeleine pe catafalc. Era atât de frumoasă, scumpa de ea, chiar moartă, că nimeni n-a putut-o contempla fără o exclamație de durere și fără a vărsa o lacrimă sinceră pentru pierderea unei ființe așa de fermecătoare... Describe coroanele, dricul urmat de zece preoți și un episcop, doi miniștri, cinci diplomați și tot ce au Bucureștii mai select, încă de ieri de la prânz a fost

transportată la Biserica Albă, lăcașul de rugăciune favorit al răposatei. Cincizeci de mii de lei s-au împărțit între săraci... Peste șaptezeci de cupeuri și automobile au întovărășit pe *pauvre Madeleine*¹⁸ până la Belu, unde acum se odihnește în cavoul familiei Faranga, alături de mama lui Puiu...

— Știi că am zărit și pe doctorul tău în biserică, observă bătrânul, când abundența verbală a Matildei se mai potoli.

— Da? îngâlbeni Puiu. A fost și el?

— *Ca l'honneur /se repezi Matilda. Ca signifie qu'il est un homme vraiment tres sensible!*¹⁹

Apoi, în vreme ce Puiu rumega spăimântat știrea aceasta, ea continuă, cu mai mult elan, să-i spună inscripțiile tuturor coroanelor, detaliile costumelor tuturor doamnelor, mărcile automobilelor tuturor participanților... Volubilitatea ei prodigioasă făcu pe Puiu să uite chestia cu doctorul și în cele din urmă chiar să o întrebe dacă s-a interesat cineva și de dânsul? Matilda, fericita că a fost stârnită, izbucni furtunos:

— Cineva? întreabă mai bine cine nu s-a interesat!... *Oh, mon petit*²⁰ Puiu, nici nu-ti închipui cât te compătimentește toată lumea și n-ai idee câți prieteni devotați s-au dovedit în împrejurările astea triste... În nenorocire se călește prietenia, foarte adevărat!... Ei bine, toți, dar absolut toți prietenii tăi m-au asaltat cu întrebări despre tine și vor să te vadă!...

Puiu ascultă cu un surâs trist asigurările ei vertiginoase, își dădea seama că Matilda exagera micile gesturi de politețe convențională. El cunoștea lumea și știa că nu va avea o situație tocmai plăcută, tocmai între prieteni. De altfel, bătrânul însuși la fel a văzut când, din primul moment, i-a spus că va trebui să trăiască în străinătate câțiva ani. până se vor mai uita lucrurile... În sfârșit, Matilda, epuizând întrucâtva subiectul, se grăbi să schimbe vorba:

— Dar acum să ne ocupăm și de tine, Puiu!... Poly îmi spune că ai început să te obișnuiești puțin aici... *Et, vraiment, tu as raison*²¹...

— Evident, zise Puiu ironic Se împacă omu! și cu rai rău,.

Faranga, cana tot timpul îi observase, interveni puțin muștrător:

— Cum, dragul meu, iar ești abătut?... Bine, înțeleg să nu fii încânâac, dar situația ta, oricum, în împrejurările date, e destul de bună, nici rtu cred că ar putea fi ma^bună!... Dacă doctorul s-a crezut obligat să vie ia înmormântare, înseamnă că-și da seama cu cine are de-a face...

— Probabil, murmură Puiu cu o tresărire.

— Și totuși te vad parcă mai trist ca alaltăieri, insisfă fanfara s!. Ai vreo nenriuiumire specială^r hi lipsește ceva?

— Poate că alaltăieri nu-mi dădeam seama! zise Puiu g'>'?*>diu>,. În doua zsie un om, singur cu sufletul iui, între patru ziduri, îr^atege mai mult decât altfeJ în douăzeci de ani i

Matilda, surprinsa de glasul ius, se amestecă repedf, ca c mama care ar vrea sa oprească pe copi! sa facă c prostie ' -Puiu, /e *teprrie, îi faut etre sage, uc'-mprends?*¹

— *Oui, oui fante 7/tete"/ fac/f eire rres sage /² surâso Puiu, atât de posomorât, ca °araf>ga se sperie.*

— Dragui meu, declara dânsul cu o energie impunătoare, tu dfc azi înainte n-a; decât un singur lucru de făcut: să aștepți liniștit! Restu' mă privește pe r sine și numai pe mine! i'nțiegi?, , Dacă va fi nevoie voi merge chiar ia rege '

— *BrZ'.vp, Poty, ga... c'es⁷ beau, cest hero'ique et eres? supele!* izbucni Matilda cu admirație.

Puiu însă clătina din cap și, după o pauză, murmură:

— *Et mon coeur?.. Ei le combat douloureux queje dois livrer ious les moments avec mă conscience, oui m'accuse et qui me reproche un crime abominabile? **

— Fără îndoiaie, zise bătrânul mișcat și căutând totuși sa se stăpânească *Mais c'est^de/â autre chose!* "J Pentru moment trebuie să lichidam partea, ca să zicem așa, materială a afacerii, iar pe urmă...

— Tata, tată, gemu Puiu deodată plângător, am *eu* însumi conștiința că sunt criminal! — *Eh, eh, voyons!*⁶ Matiida însă se supără aproape. — Nici sa nu te aud cu vorbe d-astea urâte, Puișor, că mă faci

'le rog. trebuie să fii cuminte, înțelegi? (fr.) nDa. da. mă'usă Tiida, trebuie să fiu foarte cuminte' - fr.î Bravo, Poiy, asia., e frumos, e eroic si a superb! ffr)

*^

Si inima rnea?... Si ÎLipts dureroasă pe care trebuie s - o susțin în toaie ciipeie cu constn.'iia nea, c?^re mi-, acczâ ș' cafe-m; reproșează o ccină o/it>!;â? (fr. j

"Dar e deia af'ceva ' "'.'r.t & E', ei *iai' f^r.s

să vorbesc și cu

er aste

'•u o pnvire să stan n paf..

de mirare... Am

Î'ca cu doctorul .'vorbi

'm. Am motive •

•râmas bun.

jJls

XVII

Faranga venea fn fiecare dimineață la sanatoriu, vorbea?ntâi cu doctorul și pe urma se urca fa Puiu.

Doctorul însă n-j -i spunea mai nimica. ..Răbdare și iar răbdare!" Observația, mai cu seamă în asemenea cazuri, cere răbdare și timp. Deocamdată a luat măsuri să i se facă diverse/ analize; ds-abia după ce va cunoaște rezultatele va putea hotărî Fn ce direcție să pornască examinarea. Pacientul însuși e încă foarte agitat. Orice mare zdruncinare sufletească e urmată de o și mai mare agitație. Numai criminalii vulgari sunt lipsiți de zbuciu-mări. fiindcă la ai lipsește însăși posibilitatea sensibilității... Desiușirile doctorului erau foarte politicoase, dar de o politețe rece, fie din pricina unui calcul, fie din pricina timidității.

Farsorie, bolnav, băiete! (fr.)

te știi eu! (fr.)

57

r

— Totuși care e impresia dumitale până azi? stărui într-o zi Faranga pe un ton mereu delicat, dar subliniat de un imperativ. Doctorul Ursu se roși puțin și ripostă îndată cu aceeași poiitețe,

dar mai sec:

— Excelență, să mă iertați... Eu aici am de răspuns cu conștiința mea

de om și de medic, și țin deopotrivă la amândouă. Am obiceiul să-rni fac datoria totdeauna cât mai corect; cu atât mai mult doresc să mi-o fac în cazul fiului dumneavoastră. Dar nu pot scăpa din vedere că un tribunal mi-a încredințat o însărcinare deosebit de gingașă și că de răspunsul meu depinde aplicarea dreptății sociale, în astfel de împrejurări, impresiile mele subiective trebuie să amuțească. Oricât ar vrea ele să fie de simpatice, nu se poate să nu influențeze câtuși de puțin obiectivitatea absolută a rezultatului observațiilor mele!

Băirânului îi plăceau oamenii cu demnitate, de astă dată însă se sirațea puțin jignit, îi mulțumi totuși, îi strânse mâna bărbătește și-l felicita pentru seriozitatea ce o pune în împlinirea datoriei.

Începu să fie îngrijorat. Mândria lui nu-i permiteasă insiste rmai mult la un medic tânăr și_ complet străin. Ceea ce aștepta dânsul nu se putea cere fățiș decât unui prieten. Ursu a putut să înțeleagă rostul vizitelor lui asidue și deci ar trebui să-l servească acuma, dacă ar fi dispus să-i servească, fără alte explicații. Faptul că se înconjoară statornic de conștiință și datorie avea o semnificație și desigur nu era de bun augur.

Simțindu-și astfel planul amenințat, Faranga se hotărî să ia informații, în mod discret despre acest doctor Ursu. De pretutindeni primi relații strălucite: un medic deosebit de capabil, foarte harnic, citește mult și știe mult și. mai presus de toate, un model de conștiiciozitate și corectitudine... Mai află ca e băiat de la țară, din părinți țărani, sărac, ajuns numai prin munca și sânguință; apoi e foarte tânăr, cel mult cu doi-trei ani poate să aibă mai mult ca Puiu... Cu astfel de om era greu să facă vreun compromis.

Și totuși Puiu trebuie salvat!... O modalitate ar fi să-l mute în alt sanatoriu, în seama unui medic cu care să poată vorbi deschis. Dar o mutare ar putea stârni vorbe, poate chiar un scandai. Ursu însuși, cine știe, s-ar putea simți ofensat. Apoi ar fi nevoie și de autorizația parchetului.

58

– Dacă va trebui, vom recurge și la asta! își zicea Faranga, și deocamdată era încă hotărât să mai aștepte. Acțiunile bruscate le vom aplica mai târziu și numai la timpul potrivit!

Nu înceta deci a vedea mereu pe doctorul Ursu și de a se interesa de toate amănuntele ce priveau pe Puiu. El însuși medita mult asupra crimei săvârșite și, încetul cu încetul, cumpănind împrejurările, ajunse la convingerea că e rezultatul unei deformări sufletești subite. Adică tocmai de ce se temuse dânsul, efectul năpraznic al eredității unui neam cu sângele prea vechi și nepri-menit... Astfel Puiu nu mai era decât victima întâmplătoare, pe când vinovații adevărați sunt strămoșii cei mulți care, întrecându-se să păstreze neprihănit sângele neamului, au acumulat și germenii pierzaniei. Ar fi o nedreptate strigătoare să fie osândit bietul Puiu, să ispășească un păcat de care el, după orice dreptate omenească, nu poate fi făcut răspunzător...

XVIlf

Puiu avea acuma o mască permanentă de surăs amar pe față. Își dăduse seama, din ziua înmormântării Madeleinei, că trebuie sa găsească numai în sufletul său mângâierea și liniștea spre a putea lupta cu primejdiile dinafară și dinlăuntru. Atât bătrânul, cât și tante Matilda, deși ființele cele mai apropiate de Jânsul, s-au dovedit, în fond, străini de suferințele lui adevărate', în clipele cele mai grele, tocmai atunci, omul e sortit sa rămână singur.

De-abia atunci i se lămurește că el constituie o lume separată, complicată, fără legături cu ceilalți oameni și restul lumii, decât doar materiale. Oamenii comunică între ei prin semne convenționale și astfel și-au făcut iluzia deșartă că se înțeleg, în realitate fiecare atribuie celorlalți ceea ce simte dânsul și atâta tot. Legături directe omul numai cu Dumnezeu poate să aibă, de la care a și dobândit conștiința existenței. Tragediile ca și bucuriile cele mari omul le

59

trăiește totdeauna în deplina singurătate și, de aceea, când își simte sufletul mai sfâșiat, își simte și singurătatea mai mare.

Descoperirea era și mai dureroasă pentru el, a cărui viața nu-l poftise niciodată, până acuma, să se coboare în sine însuși. Viața lui s-a petrecut toată și mereu numai la suprafață. Fericirile ca și nenorocirile lui au fost în funcție de mici întâmplări din afară. Idealul lui cotidian se epuiza în cucerirea unei femei, și doar ca o țintă neguroasă și foarte depărtată îi plutea dorința de-a merge pe urmele bătrânului, adică de-a intra în politică și poate chiar de-a ajunge ministru. Făcuse exact atâtea "studii cât sunt strict necesare pentru a dobândi o diplomă de care nu avea să se folosească niciodată, îi trebuia cel mult un titlu pentru viața "serioasă" de mai târziu. De la majorat, bătrânul îi pusese la dispoziție întreg venitul din moștenirea mamei sale, care-i permitea să trăiască larg. Să-și satisfacă toate capriciile, să ducă o viață cum visează cei mai mulți tineri: petreceri, femei, sporturi... Cartea nu i-a plăcut decât ca stupefiant contra insomniei. Barem speciali- • taiea iui îl plictisea de mcarie... Asemenea viața nu cunoaște explorările introspectice, nici măcar îndoielile. Conflictul ei de conștiință privesc numai oportunitățile morale codificate în legile suple ale cavalerismului monden.

De când i s-a rostogolit însă în calea vieții o catastrofă, a trebuit să se obișnuiască a-și privi sufletul față-n față. Zile întregi s-a zbuțuit până a izbutit să lăpede trecutul și să înțeleagă aievea prezentul. Așa a ajuns să-i fie rușine de timpul când toată grija i se concentra numai asupra sa însuși, când nu s-a gândit și s-a frământat decât ca să scape el din sîrânsoare, prin înșelăciune, prin protecție, prin orice mijloace, când durerea lui cea mare era în fond regretul de-a trebui să renunțe vremelnice la plăcerile vieții de până atunci. Pe atunci, de Madeleine, căreia el îi curmase zilele și care zăcea încă pe catafalc, de-abia își aducea aminte, ba~chiar încerca să-i înăbușe amintirea. Nici remușcări sincere și profunde n-a avut, căci toată preocuparea iui a fost el și numai el...

Tocmai în ziua înmormântării a început să se dezmeticească puțin. Atunci, lângă fereastră, în genunchi, în frântura de rugăciune și -a găsit sufletul întâia oară. De atunci, amintirea ei nu-i mai

spăimânta, ci îi înfrumuseța singurătatea, îndată ce închidea ochii, o vedea pe Madeleine, și ziua și noaptea. Ea sosea, se așeza lângă el, îl contempla blând cu privirea ei voalată, melancolică, și privirea aceasta îi picura în suflet un balsam mai binefăcător. Era tăcută cum fusese și în viață; nu-i vorbea niciodată. Numai el o asalta cu întrebări, o descosea și mai ales o ruga cu lacrimi fierbinți să-l ierte. Ea îi zâmbea trist, și drept răspuns, îl săruta pe frunte cu buze reci... Cu sărutarea aceasta și ochii umezi se deștepta totdeauna. Astfel, amintirea Madeleinei îi devenise singura alinare.

XIX

•

A șaptea zi *Putu* fu chemat iarăși în cabinetul doctorului Ursu. Fără să-și riea seama îl cuprinse o neliniște. Persisia într-însul impresia că doctorul îi urăște și-i răspundea instinctiv prinir-un sentiment de frică amestecată cu repulsiune. Vizitele cotidienele primea indiferent; se obișnuise cu întrebarea lui stereotipa "ce mai nou" și cu privirea lui sfredelitoare. Acuma însă știa ca iar va începe chestionarea, iar îl va chinui cu cercetări în trecut... Pentru sufletul lui simțea că ar avea nevoie numai de pace și tăcere.

Doctorul însă păru de data aceasta mult mai înviorat și mai prietenos, îi vorbea mai onctuos, zâmbea chiar din când în când... Doar privirea îi era cea veche, bănuitoare și rece.

— Ei, domnul meu, îi zise, după ce-l așeză pe același scaun, cu un glas care-i pipăia inima, se pare că te-ai mai liniștit și deci vom putea sta de vorbă mai pe îndelete? ,

— Da, mormăi Puiu , scurt și apăsător. x

Ursu îi vorbi apoi de analize, despre vizitele domnului Faranga, despre cum își petrece timpul, despre lecturi, sărind de la un subiect la altul, fără nici o legătură, parcă frazele ar fi fost rostite numai pentru a-i masca privirea, care căuta să-l surprindă sau să-l sugestioneze. Puiu nici nu lua în seamă înțelesul spuselor

60

lui, îi urmărea însă ochii, ca și când i-ar fi fost frică să nu-l străpungă.

În aceeași vreme își simțea sângele înfierbântându-se. Era sigur că doctorul știe tot: ca n-are nimic, că e sănătos tun și deci complet responsabil de crima săvârșită, dar nu vrea să se descopere și caută să-l torture... Se întreba pentru ce, nu găsea nici un motiv, și se înfură.

— Acuma iar am să te rog să-mi dai unele lămuriri, poate indiscrete, dar absolut necesare pentru a-mi puteaforma convingerea asupra... În sfârșit! zise Ursu, frecându-și mâinile și, pentru că nu-și terminase gândul, se duse până la birou, unde răsfoi niște hârtii.

Cabinetul era al profesorului Demarat. Luminos, încărcat cu diverse aparate și multe cărți, avea la mijloc o masă de consultații, ce semăna cu un pat de companie, iar în colț, iângă fereastră, un birou, prea mic față cu mărimea odăii. Pe pereți atârnav diferite tabeiri și grafice, portretul profesorului și, deasupra biroului, o fotografie care atrăsese atenția lui Puiu încă de rândul trecut: o figură cam pătrată, colțuroasă, tinerească, cu niște ochi severi și

pătrunzători.

— Poftim i răspunse dânsul, mișcându-se nervos pe scaun.

Doctorul, la birou, cu capul plecat, părea că-și rânduiește întrebările sau poate se sfieste. Deodată însă se apropie, șezu lângă Puiu și zise moale, insinuant:

— Din anunțul mortuar am văzut că soția dumitale se numea și Mădălina...?

Puiu tresări, îi veni să se scoale și să refuze a răspunde, își aminti exclamarea doctorului când a zărit, în odaia sa, în *Universul*, necrologul. Și

iată-l că revine... Rosti vexat:

— Era numele ei...

— Dar știam că o chema Madeleine? stărui doctorul, în orice caz, lumea o cunoaște sub numele de Madeleine!

Puiu nu se mai putu stăpâni și făcu dârz:

— Nu văd ce legătură poate avea numele nevestei mele cu: cercetările dumitale medicale? ;

Obrajii doctorului se împurpurară, iar în ochi îi izvorî o lucire: ^ aspră, nervoasă. Ripostă totuși cu voce calmă: *

62

— Legătura îmi permit să o văd eu... De altfel nu vreau să crezi că prin întrebările mele caut să te plictisesc sau să-ți smuig vreo mărturisire dezagreabilă pentru dumneata sau familia dumitale.

Îți spusei și data trecută: ca să pot stabili gradul de responsabilitate într-o anumite situație trebuie să-mi dai posibilitate să cunosc toate lucrurile, oricât ar părea de neînsemnate, care ar lumina într-un fel sau altul momentul critic,.. Firește, dacă vreo curiozitate de-a mea crezi că atinge anumite taine care trebuie să rămână taine, n-ai decât să nu răspunzi și eu nu voi insista...

Bănuiala aceasta jignea mai rău pe Puiu. I se părea nesuferit ca cineva, și mai cu seamă doctorul, să-și închipuie că ar putea fi cine știe ce secret rușinos în trecutul Madeleinei sau al lui. Răspunse îndată cu un surâs silit și disprețuitor:

— Te înșeli, onorate domnule doctor, dacă bănuiești ceva, și mă ofensezi! Și nu e deloc cavaleresc să mă ofensezi când mă aflu sub scutul dumitale!

— Pardon, pardon! protestă Ursu cu vioiciune. Aici nu poate fi vorba nici de bănuială, nici de ofensă și cu atât mai puțin de cavalerism, în fata doctorului și a duhovnicului încetează cavalerismul și începe spovedania!

— Nici nu m-am dat în lături! replică Puiu mai enervat. Mi s-a părut doar curioasă insistența dumitale asupra unor lucruri... Dar dacă vrei, îți spun bucuros tot! Să știi însă că povestea e cam lungă, doctore!

— Spune-o pe scurt! apăsă Ursu mulțumit. Crezu că vede în ochii o'octo.MIui o îndoială ironică și asta îl îndârji, începu brusc, nervos, sacadat:

— Toată chestia pornește dintr-un capriciu al tatălui meu, numai din capriciul lui... Vei vedea și dumneata și ai să-mi dai dreptate!... *Fiindcă*, nu m-a avut decât pe mine, i-a intrat în cap să-și asigure prin mine urmași mai solizi de cum am fost eu... (Râse nervos și se îndrepta pe scaun.) El, bătrânul adică, are o teorie nostimă, poate să fie și științifică, te pomenești... Ei bine, zice că neamul nostru e condamnat să se stingă, fiindcă de atâtea generații nu și-a mai înprospătat sângele, și că înprospătarea se poate face prin amestecul cu un sânge nou sănătos, tânăr, plămădit cu pământ... Brrr!... Și așa, cum eu eram singurul Faranga, eu aveam datoria să mă sacrific pentru neam și să mă

63

r.

Însor cu o fată de la Iară, pe care mi-o va alege dânsul la timp... Sacrificiu!, spun drept, nu mi se părea tocmai atât de acabiant. Îmi închipuiam că nu voi fi silit să păstrez o fidelitate excesivă, ba din contră, viitoarei mele neveste Apoi planu' avea ceva romantic și atrăgător: să cutreieri

satele căutând o țărăncuță nostimă pentru un boier ca s-o ia de nevastă... Dar astea sunt considerații generale, ca să zic așa, și" ți le-am expus numai ca să înțelegi restul!... (Se opri deodată cu ochii mar, uiuii, ca și când n-ar fi știu' să continue. Apoi își reveni și surâse.) Ei da! M-am întors din război sublocotenent, ca toata lumea. Nu făcusem nimic, firește, nici nu văzusem frontul. Tata veghease sever asupra mea ca nu cumva să devin erou. Și, "ndată ce am lepădat uniforma, m-a prevenit ca, pentru orice eventualitate, ar dori să mă vadă așezat, adică înșurat. Prea bine! Să-mi găsească mireasă și sunt gata!" Pânăsă-mi gășearcânsă... (Făcu un gest cu mâna.) Că socotea e! să dibuiască o fată pe plăcu¹ lui și ai meu, habar n-am. Nici nu!-am întrebat niciodată...

În sfârșit, într-o duminică, bătrânul hotărâse să plecăm cu mașina la moșia unui unchi de-a' meu, "n Argeș. la Mărești, să petrecem acolo vreo trei zile. Trebuia să plecăm devreme, ca să ajungem acolo cam pe la sriiază. Fiindcă bătrânul a avut nu știu ce afaceri neprevăzute, am plecat târziu, aproape la prânz. Contam totuși să sosim pe la trei. Din pricina șoselelor proaste și a anvelopelor uzate, căci tata totdeauna se zgârcește fa cheltuielile mașinii, am avut o serie de pene de cauciucuri enervante, încât de-abia la cinci izbutim să debarcăm într-un sat de unde mă? trebuia să facem cei puțin o ora până la Mănești. Camerele de rezervă ne erau epuizate, iar noi muream de foame, în șoses nemerim un han, mizerabil, de altfel ca și satul. Ce are a face! Oprim puțin să luăm ceva și, între timp șoferul sâ-și pregătească, pentru orice eventualitate, câteva camere. Hangiu!, un tip foarte insinuant, se oferă numaidecât să ne improvizeze o masă princiară, iar până se face masa ne îndeamnă să vedem hora satului, că, zice, sunt fete tare frumoase aici și hora e chiar în bătătura din dosul hanului. Fiindcă nu ne vedea entuziasmați, hangiul deveni mai stăruitor: "Mai ales trebuie să vedeți, zice, *Ciuleandra*, care nicăiri nu se joacă mai strașnic ca.la noi. Avem și lăutari anume... E ce va f ai n de tot i"

— Da, *Șuieandra*, murmură foarte încet, doctorul, care asculta calm, cu o privire rece.

— Ai auzit și dumneata de jocul acesta curios? se întrerupse Puiu brusc, mirat parcă și în același timp încântat

— Nnda... repetă doctorul, cu o imperceptibilă tresărire, ca și când i-arfi părut rău că i-a scăpat cuvântul.

Se făcu o pauză. Puiu zâmbea confuz și mai aștepta să spună ceva doctorul. Pe urmă tăcerea îl supără și porni mai nervos:

— Ei, da... *Ciuleandra*... În sfârșit, hangiul ne conduce într-un cerdac de unde într-adevăr puteam privi hora, ca dintr-o loje de teatru... La început, poate pentru că-mi era și foame, nu mi s-a părut nimic deosebit. Hora, ca toate horele, fetele, așa ș-așa, flăcăii, să nu mai vorbim. De altfel jucau o horă obișnuită, fără nici un haz... Apoi a venit *Ciuleandra*... Ei bine, doctore, cine n-a văzut *Ciuleandra* nu-și poate închipui ce înseamnă beția dansului! (Se aprinse. Ochii îi luceau într-un zâmbet fierbinte.) Pornește ca o horă oarecare, foarte lent, foarte cumpătat. Jucătorii se adună, se îmbină, probabil după simpatii, ori la întâmplare, indiferent. Pe urmă, când se pare că oamenii s-au încins puțin, muzica prinde a se agita și a se iuți. Ritmul jocului se accelerează, firește. Jucătorii, cuprinși de după mijloc, formează un zid compact de corpuri care se mlădie, se îndoie, se răsucesc și tresaltă cum

poruncesc lăutarii. Cu cât se aprind mai tare jucătorii, cu atât și muzica se ațâță, devine mai zvăpăiată, mai sălbatecă! Picioarele flăcăilor scapără vijelios, schițează figuri de tropote, sărituri de spaimă, zvâcniri de veselie. Apoi deodată, cu toții, cu pașii sălțați și foarte iuti, pornesc într-un vârtej. Zidul viu se avântă când încoace, când încolo, lăutarii pișcă vehement strunele înăsprind și ascuțind sunetele cu câte-un chiot din gură, la care încearcă să răspundă altul, din toiul jucătorilor, curmat însă și înghițit de năvala ritmului. Acuma șirul, tot încovoiindu-se și strângându-se, ca un șarpe fantastic, începe să se încolăcească, să se strângă, să se grămădească, până ce se transformă parcă într-un morman de carne fierbinte, care se zvârcolește pe loc un răstimp, ca apoi, pe neașteptate, să se destindă iarăși, ostenit ori prefăcut, în tact cuminte, lăsând să se vadă fețele roșite și vesele ale jucătorilor. Dar lăutarii se înfurie că s-a înmuiat jocul, își întărită iar cântecul, mai puternic, mai stăruitor. Șiragul de jucători, parc-ar vrea să sfideze și să stârnească pe lăutari, se repede mai furtunos, picioarele hurducă pământul cu bătăile, vârtejul pornește din nou, mai strâns, mai încăpățânat, se încolăcește iar și se descolăcește și, în cele din urmă, se încheagă într-un vâlmășag de trupuri zdrobite. Așa, pe loc, câteva minute, nu știu cât timp, în același ritm nebunesc, flăcăi și fete se frământă, tremură, tropăie... De câteva ori clocotul de patimă e străpuns de chiote prelungi, țâșnite parcă din străvechimea vremurilor, sau de vreun țipăt de fală cu sâni aprinși de strânsoare... Și așa, jocul pare că va continua până ce toți jucătorii își vor topi sufletele într-o supremă înflăcărare de pasiune dezlănțuită... Dar, brusc, ca și când!-arfi tăiat cu foarfecele, cântecul se frânge și îngrămădirea de tineri se risipește într-un hohot de râs sălbatec, ca geamătul unei imense plăceri satisfăcute, încât chiar văile se umplu de un cutremur, parcă furia patimii omenești ar fi deșteptat până și instinctele de amor de mult înțelehite ale pământului...

Puiu se opri. Era schimbat la față, cu ochii înfiăuârați, cu obrajii, umezi de sudoare invizibilă, cu buzele arse de un fior. După câteva clipe, parca de-abia atunci ar fi descoperit prezența doctorului, se cutremură, își trecu amândouă mâinile prin păr și reluă, căutând să-și tempereze avântul:

— Nu știu ce impresie ți-a făcut dumitale *Ciuleandra* asta, spuneai adineaori că o cunoști, dar eu, mărturisesc fără înconjur, și azi, după atâția ani, numai amintindu-mi-o mă simt cuprins de o patimă cumplită. Chiar tata, care e destul de bătrân să nu-l mai impresioneze orice, mi-a spus atunci aproape extaziat pe franțuzește, căci ei toate definițiile entuziaste numai franțuzește ie formulează, zice: "*C'esî quelQue chose comme une tarantelle coïective ou comme une danse de guerre d'un clan sauvage /*"¹ în orice caz, eu și azi cred că singură *Ciuleandra*, din câte jocuri cunosc, poate să explice extazul dansului, al dansului ca o manifestare a adorației supreme, ba chiar al dansurilor religioase care se sfârșeau prin mutilări sau sacrificii umane...

In sfârșit, eram vrăjit și terifiat. Așteptam cu o înfrigurare dureroasă reînceperea jocului și-mi era tearnă că nu va reîncepe

E ceva care aduce cu o taranteiă jucată în grup sau cu un dans de război ai unui trib sălbatic i (fr.)

66

din pricina extenuării participanților. Cărciumarul. pe care nu mă putui stăpâni să nu-l întreb, mă asigură râzând viclean că aici numai *Ciuleandra* merge acuma, până ce se înnoptează, c-așa-i obiceiul, doar să se

odihnească puținel lăutarii. Aveam emoție ca la un examen-absolut nepregătit... Și deodată chemarea lăutarilor: strunirea instrumentelor! *Ciuleandra reîncepea...* Nu mai avui răbdare. Șoptii tatălui meu: "*Je veux essayer cetie danse, papa, qu'en dites vous?*"¹ Mi-a răspuns zâmbind: "*Vas-y!*" Până sa-mi răspundă mă și repezise. M-am agățat în horă la întâmplare. Am avut totdeauna o credință fanatică în puterea hazardului. Sunt convins că hazardul, cu capriciile lui, e promotorul adevărat al tuturor faptelor mari din istoria omului, așa zice a! întregii civilizații omenești, ba chiar stăpânul reai ai întregului univers... Ei bine, acest misterios diriguitor ai destinelor noastre mi-a dăruit ia dreapta o vecină extraordinară, o fetișcană de vreo paisprezece ani, o bruna nespus de delicată, coborâtă parcă dintr-un tabîou de Grigorescu, cu niște ochi albaștri, umezi și fierbinți, care mi-au aruncat o privire atât de stranie, că mi-a răscolit dintr-o dată toate străfundurile inimii. Era înălțuța, bine făcută, c?ou! goi cu părul despărțit în două coade lăsate pe spate... i-am trecut brațul pe după mijloc. Avea carne'a ca piatra. Ea mi-a cuprins gâtul cu stânga, îi simțeam mâna aspră, mâ frigea și mâ aiinta ca o dezmiardare, întorsei capul spre ea, lia aibă și înflorită ascundea doi sâni abia împliniți ai căror muguri se zbuciumau sfios pe boranglcul ieftin. Se uita și ea la mine și râse ciudat, cu o gura minunată și cam batjocoritoare, Pe urmă, repede suci capul în ceaiaită parte, ca și când i-arfi fost rușine de mine sau. de oameni, pentru că s-a uitat la mine... Dar jocu! începuse. Nu-l știam și nici nu aveam nevoie. Ritmul muzicii și pornirea celorlalți rnâ duceau ca un șuvoi irezistibil. Uneori corpul fetișcanei mâ atingea, si atunci eu îi strângeam și mai tare mijlocul. Ea răbda strânsoarea *mea*, însă, cu o ușoară strâmbătură, parc~af fi vrut sâ-mi demonstreze că nu-i face p'ăcere. Aceasta mâ îndârjea. O țărăncuță ca asta să rnâ respingă pe mine care în saloanele bucureștene aveam reputația da mare cuceritor de snimi feme-

| Vreau să încerc: dansul ăș'a, taia, ce zici? (fr.) ' Du-te! (f r.)

S7^

iești? în furia jocului ajunsese să se lipească de mine atât de mult că-i simțeam respirația. Eram amețit de vârtejul *Ciuleandrei*, ca și de pofta lacomă ce mi-o stărnise îndrăcită de fetița. Am întins gura și am sărutat-o repede pe coltul buzelor. Surprinsă și neputându-se apăra altfel, și-a înfipt dințișorii în obrazul meu, ca o pisică supărată, și apoi a dat un țipăt scurt, de mulțumire. Un flăcău strigă râzând gros: "Nu te lăsa, boierule!" Am răs și eu prostește, a răs și fata, roșită, aprinsă de osteneală. Iar peste câteva clipe, la altă învălmășeala, am sărutat-o din nou și ea n-a mai putut sâ-mi răspundă, ci doars-a încruntat, cu necaz... Pe urmă, când s-a isprăvit *Ciuleandra*, și în vreme ce toți se risipeau, eu am rămas de mână cu ea. „Cum te cheamă, fată frumoasă?" "Mădălina!", murmură ea rușinată, privindu-mă pe sub gene. "Mădălina și mai cum?" „Mădălina Crainicu", șopti scurt atunci, se smulse din mâna mea și alergă într-un suflet sub un copac, unde, la umbra, chicotea un cârd de fete. Statui acolo, pe loc, câtva timp, fascinat, cu ochii după ea. Fascinat de joc și fascinat de fata... Când îmi revenii puțin în fire, urcai în cerdac la tata și-i zisei cu hotărâre și însuflețire: "Papa, j'ai trouve ce que vous desirez!"¹ Bătrânul primi cu oarecare *răceală* declarata mea. Nu era de-ajuns sâ-mi placă mie, important era sâ-i placă lui. Totuși ceru îndată informații de la hangiu. Aflarâm că Mădălina e fata unei văduve cu încă patru copii, femeie

săracă, dar harnică și cinstită. "Fata e cumsecade?" întrebă tata. Cârциumarul se închină: "Se poate, boierule?... Apoi n-o văzurăți că e chiar copil, să tot aibă vreo treisprezece-paisprezece ani. Că s-a prins și ea în horă? E primită așa, mai mult de haz, că-i fată dezghețată și joaca bine... Altfel însă, se poate...?" Bătrânul totuși stăruie implacabil: "Tatăl ei din ce cauză a murit?", jn război, cucoane, un glonț nemțesc l-a omorât la Predeal!" Atunci tata dori s-o vadă mai de aproape. Hangiul, îndatoritor, strigă numaidecât: "la chemați încoace, mâi oameni, pe Mădălina Crainicului, s-o vadă boierii!" (Și urmă către tata: "Dacă ați vrea s-o angajați la dumneavoastră, v-ati face mare pomană, că maică-sa de-abia mai știe cum să-și ție zilele cu atâția copii pe cap, ." Mădălina fu adusă mai mult cu forța până la scara ceardacului de unde

Tată, am găsit ceea ce dorești! (fr.)

66

cârциumarul o luă de mână și se apropie cu ea, dojenind-o: "Nu fi neroadă, fato, când vor boierii să-ți vadă mutra!" Tata, examinând-o cu mare atenție, îi puse câteva întrebări, la care răspunse pe jumătate ea, pe jumătate hangiul. Toată lumea de la horă se adunase în jurul ceardacului să afle ce vor boierii cu Mădălina. Ca să evite aglomerația, deși altfel simțeam că ar fi dorit s-o mai descoase, bătrânul îi dădu drumul, sa umble sănătoasă. Rămase gânditor, iar când ne mai slabi puțin hangiul cu explicațiile și insistențele, îmi zise grav: "Fata e drăguță, nici vorbă, dar trebuie să mai chibzuim!" "Să știi, tată, că eu pe asta o vreau!" Am observat că insistența mea nu-i displăcea, precum nu-i displăcuse nici fata. Peste un sfert de oră plecarăm mai departe și sosirăm cu bine, fără nici o altă pana, la Mănești. Două zile, cât stăturăm acolo, bătrânul nu-mi mai șopti nimic despre Mădălina. Îl simțeam îcîuși ca numai la ea se gândea și că-și întocmea planul de bătaie. A treia zi, la întoarcere, oprirăm iar în Vârzari. Hangiul ne călăuzi la mama Mădălinei și pe drum ne povesti, cu mare aparat de amănunte, că tatăl fetei a fost omul cel mai voinic din sat. un băi'baî strașnic și bun ca rădăcina de leac, încât toată lumea îl regretă. „Mai bine piereau zece alții și se întorcea dânsul!" Când ne văzu mama Mădălinei intrând în ogradă, să se topească de *zăpăceală*. Ne pofti totuși, cu ajutorul hangiului, în casă. O murdărie și o sărăcie cum numai la noi la țară se găsește. Mădălina se silea să mai ascundă ce se putea, să nu găsească musafirii prea urât... Șezurăm. Tata, solemn și grav, spuse îndată, verde, fără ocoluri, că dorește să ia pe Mădălina și să o mărie cu mine. Vădana căzu pe laviță de spaimă, însuși hangiul deveni perplex, căci la așa ceva nu se așteptase. Se uită chiar pe furiș puțin bănuitor la noi, dacă n-am fi cumva niște înșelători cum umbla atâția de ademenesc femei, ca să le precupețească pe urmă cine știe pe unde. Bătrânul însă continuă cu amănunte: Mădălina va fi adoptată după toate formele de mătușa Matilda, va primi o educație distinsă și, mai târziu, când va sosi timpul, va deveni soția mea. Speră că fata are să mă iubească. Pe lângă adopțiunea Mădălinei, mai constituia o zestre de cincizeci mii lei pentru fetița cea mai mica a vădanei... Femeii nu-i venea a crede nimica, zâmbea mereu tâmpit, se ștergea la gură cu coiful năfrâmii și, pintre picături, ocară pe cei doi copiiși

69

N

care se hârjoneau după cuptor... fn sfârșit, să nu mai lungim vorba

deceaba. O oră de tratative și târguiala s-a terminat cu o învoiaie categorică. Femeia dădu mâna cu tata și cu mine, în vreme ce Mădălina, care mă! ieșise pe-afară de câteva ori, acuma ghemuita lângă ușa, începu să piângă, bâibâind speriată, aproape îngrozită: "Mămucă, nu mă da! Nu mă da, mămucă!". Ca să nu fie nici o îndoială în privința seriozității afacerii, merserăm întreg alaiul la primărie unde tata repeta declarația despre intenția rnătușii Matiida de-a adopta pe Mădăiina și promisiunea lui ca va ii izestra pe o copilă de-a văduvei, drept care depunea, în mâinile ei și?n fața primarului, zece mii de lei, restul urmând să fie vărsat după ce se vor fi împlinit toate fprmele adopțiunii Mădălinei... Pe urmă Mădălina fu îmbrăcată în straiile de sărbătoare, în ceia de *la Ciuleandra*, pe urma o iuarăm între noi în mașină și ne întorse-răm la București...

— Da ' zise atunci doctorul Ursu cu glas aspru și ciudat.

Puiu se opri nedumerit, ca și când glasul doctorului i s-ac fi păruf suspect.

— Te-am întrerup? numai pentru că te văd prea ostenit i adăogă doctorul imediat, observând impresia ce a făcut-o întreruperea lui.

Fata lui Puiu se luminează. Atenția doctorului îi măgulea. Nu simțise nici o oboseală, dar acuma parca o torcpeaiă începea să-! încerce. Totuși, vrând să răspundă la amabilitate cu amabilitate și apoi socotincfu-sa negreșit dator să lămurească chestia Madeieinei încât să nu mai poată rămâne nici un fei de bănuială în sufletul doctorului, Puiu reluă îndată, cu un surăs recunoscător:

— Mulțumesc, doctore, ești foarte drăguț, dar mă simt foarte *tine*. . Și, va sa zică, sosim în București și tragem direct la tante ivfetiida, căreia tăia îi încredințează pe Mădă'ina, cu avertismentul să vegheze asupra ei ca ochii din cap și mai cu seamă s-o ferească de mine ca nu cumva... Ei, biata mătușă Matiida înmărmuri când se pomeni așa din senin cu o fiică adoptivă, culeasă cine știe de unde, dar se îmblânzi îndată ce tata îi spuse că sarcina Mădălinei rămâne în sarcina lui personală și deci tante Mafida, cam avară din fire, să nu-și teamă moșioara și toate celelalte, căci le '/a putea lăsa cui dorește, dacă niște nepoți obscuri vor merita,

70

firește mai mult dărnicia ei, decât fetișcana asta adorabilă... În zilele următoare au fost conciliabile grave și interminabile între *laia și* tanie Matiida asupra Mădălinei. Discuția privea, evident, educația ce avea să primească fata. O nemțoaică strașnică fu angajată, înainte de a cădea ei de acord, ca s-o cioplească deocamdată cât e necesar, pentru a o putea expedia apoi în străinătate, într-o luna, Mădălina era de narecunoscut. Devenise o domrșoară încântătoare, 'carnei prin stângăcia ei. Mătușa îi schimbase numele în Madeleine chiar de a doua zi. Zicea că-i vine mai la îndemână, căci tante Tilda are o slăbiciune aproape bolnavă pentru tot ce e franțuzesc și crede ca orice femeie bine crescută trebuie să vorbească perfect franțuzește și cu accent parizian. Fata, firește, nu se împotrivi nici ia schimbarea numelui, cum nu se împotrivi la nimic. Mie mi-a mărturisit totuși, peste câteva zile, că-i plăcea mai bine Mădăiina, fiindcă era mai dulce, ceea ce îotr-adevăr rri sa p. Prea și mie și a recunoscut apoi'și iată. Dar atâta concesie merita și tante Matiida, mai ales ca îndrăgise;]-ozav pe Madeleine și avsa acum ambiția să scoată din sa cea mai dlstmsă domnișoară căci, zicea, în Madeleine e stofa de adevărată cucoană... Cum se împlini luna, mătușa si lata urcară fata în tren și o însoțiră

în Elveția, la un pension din Zurich, col mai bun din toată Elveția--tata spunea că din toată lumea— unde. cu profesoare ypeciaie și cu program special, înîr~un an de zile urma să se rafineze și să învețe franțuzește și nemțește, în răstimp <1& un an înainte Tiida s -a dus de vreo cinci ori să o vadă și sa constate progresele și de câte ori se întorcea, nu contenea cu laudele: "*C'esî une petite merveille, Poly!*"¹ Pe mine, acuma, când îi făceam vreo mojiție, mă amenința foarte serios că n-are să-mi mai dea pe Madaleine, ca eu nici n-aș merita o fată ca sa... Deși programul inițial fusese să stea acolo numai un an, iar apoi să treacă un an ia Paris și încă un an la Londra, tata hotărî să o mai ție un an ia Zurich. ca să câștîge c bază cât mai solidă. Cum bătrânul purta toate cheltuielile, până si drumurile mătușei Tiida. hotărârea iui fu urmstă întocmai, oricâtante Matiida. spălându-se pe mâini, obiecta că anul suplimentar fata l-ar fi făcut mai cu folos în Franța, singura țară unde se pot însuși manierele

E o mică minune, Poly! (fr.)

71

civilizate și unde sufletul omului se poate rafina aieva...

Între timp trebuise sa plec și eu la Paris să-mi iau un doctorat, ca să fiu la înălțimea aspirațiunilor bătrânului. O singură oară am putiit-o vedea la Zurich, în prezența mătușii, care venise cu mine să mă instaleze. Ne abătuserăm înadins pe!a Madeleine. Ei bine, tanie Matilda nu exagerase deloc de data asta. Madeleine era într-adevăr o minune. E inexplicabil ce repede se adaptează femeile! îți făcea impresia că s-a născut principesă, atâta delicatețe avea în toată înfățișarea, atâta simplitate și firesc în gesturile și atitudinea ai... Am vorbit, evident numai franțuzește și am remarcat, spre rușinea mea, că ea vorbea infinit mai bine ca mine care, de când am deschis gura în lume, sporovăiam aproape numai în limba lui Vcltaire.

Pe urmă, cât am stat la Paris, cu toate că în al doilea an o aduseseră și pe ea acolo, nu mi-a fost permis s-o văd decât de două ori, o dată cu tante Tilda și a doua oară cu tata. În sfârșit, când eu am venit acasă cu diploma în buzunar, ea a trecut în Anglia, ca să se îplinească întocmai programul stabilit, în toamna următoare, apoi, s-a întors și ea. fante Matilda, mândră și încântată, a introdus-o numaidecât în lume și, profesiile *el* s-au împlinit într-adevăr, căci într-o singură seară a cucerit Bucureștii. Am constatat că mătușa putea foarte lesne să-și ție amenințarea: în orice moment zece претенdenți, cel puțin, toți mai buni ca mine, ar f i f ost gata să se prosterneze la picioarele Madeleinei... Firește, era o deosebire mare între Mădălina de odinioară, de la *Ciuleandra*, și Madeleine de azi, o deosebire nu numai în ceea ce se vedea, ci mai ales în sufletul ei. Mădălina fusese veselă, exuberantă, aproape sălbatică, pe când Madeleine era blândă, discretă și melancolică, o melancolie care punea un mister în ochii ei, în surâsul ei, în glasul ei, și care, cel puțin așa spunea iumea, o făcea maijspititoare...

În aceeași iarnă tata mi-a reamintit că am douăzeci și șapte de ani, că Madeleine are optsprezece și, că deci a sosit momentul... Eram fericit. Niciodată vreo comunicare de-a bătrânului nu mi-a produs mai multă bucurie, în cei patru ani îmi făcusem de cap, încercasem toate amorurile, dar Madeleine rămăsese în inima mea o icoană sfântă .O adoram cu atât mai profund, cu cât despărțirea de patru ani mi-o împodobise cu nimbul unei

taine.

72

Și așa, după toate formele și pregătirile de rigoare, după o logodnă ceremonioasă, cununia s-a putut celebra îndată după Paști, acum patru ani...

Puiu stătu câteva clipe gânditor, ca și când evocarea l-ar fi strămutat în altă lume. Se uită la doctorul Ursu, care îl privea nemișcat, zâmbi și urmă:

— Vezi dar bine acuma că nu e nici un secret inavuabil!... Cum s-ar fi putut ascunde lumii asemenea lucru și de ce să-l fi ascuns? Toată lumea care se interesa cunoștea povestea noastră. Firește, nu-mi putea cere nimeni și n-aveam nici un motiv să-i dau publicitatea cea mai largă, poate chiar prin *Monitorul oficial* ori prin *Universul*... Era doar o chestia intimă, a noastră, care ne privea numai pe noi! Mie nu putea să-mi fie rușine de Madeleine, precum nici ea n-avea pentru ce să se rușineze de Mădălina!

Doctorul, cu o vioiciune nefirească, insistă:

— Foarte frumos, dar tot n-am înțeles de ce s-a pus în necrolog Mădălina?

— Eu, de-aici, cum să știu, doctore? zise Puiu abătut că povestirea lui n-a reușit să suprimă toate obiecțiile doctorului, îmi închipuiesc însă că tata a pus, din delicateță pentru amintirea ei. Căci noi, în familie, când o răsfățăm, îi ziceam Mădălina, iar ei îi plăcea. Și noi găseam că i se potrivea mai mult acuma, când era atât de blândă și de dulce, ca odinioară când fusese altfel...

Ursu tăcea, puțin încurcat. Părea că mai rumegă vreo întrebare sau filtrează cele auzite. Puiu se roșise, dar ochii i se limpeziseră. În toată înfățișarea iui era întipărită o reverie care pe doctor, când o observă, îl făcu să se scoale și să-i zică brusc:

— Mulțumesc... desigur ai obosit...

— Nu, nu, protestă Puiu cu o însuflețire sinceră. Mi-ai făcut un mare bine, doctore, nici nu-ți închipui! La început, da, mă cam enervase întrebarea dumitale, recunosc și te rog să mă ierți! Nu-rni dădeam seama că astfel mă îndemnai să-mi reamintesc niște momente atât de fericite, să le retrăiesc, să descopăr iarăș' pe mica mea Mădălina, s-o re îndrăgesc... E tot ca puteai să-mi oferi mai plăcut!... Îți mulțumesc, mulțumesc!

Se ^epazi furtunos ia doctorul Ursu, îi apucă mâna și i-o

73

t i

strânse puternic. •

Doctorul, după ce îl conduse și-l dădu în grija internuui spălă pe mâini parca i-ar fi fost frică să nu se infecteze.

XX

Dp-aci înainte Puiu aștepta cu drag vizitele doctorului, ca pe ale unui prieten drag și binevoitor, îi zâmbea cu încredere mereu, deși doctorul nu-i răspundea la fel, ba parcă devenise mai mohorât. Puiu însă nu voia să ia în seamă nimica, își zicea ca sunt închipuiri de-ale lui, pe care are să le regrete, cum regretă acuma ca l-a bănuț odinioară din pricina Madeleinei. În războiul ce-l! ducpa aic< cu sine însuși a fatd sa oxagereze importanțe fiecărui gefť, să i se pară că descoperă dușmanii." în cele din urmă, însă, ajunsese să vadă că toate au fost excrescențe de-ale mintii lui în^{fi}>rbântate, de-ale sensibilității lui bolnăvicios de ascuțite.,.

Într-o zi, când se simțea mai mulțumit, bătrânul Policarp Fannga sosi mai agitat ca de obicei. Trimise îndată pe gardian să se plimbe pe condor, fiindcă trebuia să vorbească ceva particular cu Puiu. Avea un aer misterios și indignat, care pe Puiu îl făcu să suradă indulgent:

— S-a întâmplat ceva grav, iată?

— Puiule, e'ntr-adevăr foarte g-av! zisa Faranga în picioare "-<b -o ținută aproape marțială, *Ce a'oeur est une canaille!* T:-

— Exagerezi, tată!

— *Dutout, dutcu!* SQ enervă bătrânul. Am și hotărât; cu orice rscLif: șs stăruinti trebuie să ie scot de aici, să intri în observam; în aif sanatoriu, ia un om cumsecade i *Voilà!*" . -

— j.

Doctorul âsia B o canalie i înțelegi ""> O canalie! (fr.j 'Nicidecum, nicidecum i (fr.)

iată! (fr.)

74

— Tocmai acuma când am rnoepui să mă sirni mai bine? zise Puiu tot calm, tot îngăduitor.

— Și mai bine ai să ie simji întră riște medici umani și între oreie.% nu ca aici, dușmani! striga Faranga, stăpânindu-se însă și adâogând mai încet: De-altfel m-am sfătuit azi și cu Tilda E și aa absolut de părerea mea: trebuie să ie mutăm de-aici, sa te scăpăm din ghearele acestui doctor mizerabil!., Eu ie-am adus aici contând pe Demarat, în grija căruia te puteam lăsa cu toată •ncrederea... Nu mi-am închipuit însă că...

Vorbind, iar se înfierbântase. Se întrerupse; își smulse barba, ceea ce însenina culmea enervării, făcu câțiva pași și se întoarse ia Puiu, mai potolit:

— Aseară, la club, am stat de vorbă cu profesorul Dordea. .M-a întrebat ce mai faci, cum îți merge și așa am ajuns sa discutăm și despre doctorul Ursu. Dordea î! cunoaște perfect, l-a avut alev. Ei bine, știi ce-mi spune Dordea? "Merituos, chiar excelent ca medic, zice, dar ca om, cu desăvârșire imposibil!" Ai înțeles? Ce-mi pasa mie de calitățile lui profesionale, daca alffel e execrabil? Zice că de prin Universitate nu scăpa nici o ocazie să-și arate' ura cea mai neagră împotriva ciocoilor, înțelegând prin ciocoi, firește, pe toți oamenii de treabă care nu poartă țari și opinci. Mania asta a lui era atât de cunoscută că Dordea l-a și întrebat o dată cum se poate, un intelectual ca el, ss. afișeze niște concepții atât de barbare? Dar, zice, n-a putut smulge dintr-însu! ' decât ca ciocoi i-au zdrobit înima și alte asemenea bazaconii. -Prin urmare vezi; e de ajuns să fii ciocoi, ca acest specimen primitiv să te urmărească cu ura lui maniacă!

— Și Dcrdea o fi exagerând sau l-a înțeles greșit, murmură Puiu nezdruncinat.

— Deloc! se încăpățâna bătrânul. Dordea nu vorbește niciodată fleacuri și nici nu se ține de clevetiri. Dacă mi-a spus lucrurile acestea, a vrut cu siguranță să mă previe în mod fin să nu mă culc pe o ureche în privința ta și să-mi iau masurile din vreme. Evident. medic și el, n-a putut să vorbească prea deschis... Și, de altfel, cuvintele lui despre el se coroborează cu diversele păreri c*, a adunat Matilda de pe la prietene de-ale ei dintre care unele au test internate aici, în sanatoriu, și!-au putut cunoaște din contact

direct, iar altele au avut prietene bolnave aici și venind mai des să le viziteze, l-au cunoscut indirect. Ei bine, nimeni nu spune decât ca e un mojić fără pereche. Doamna Ferentaru, o știi, a fost inspirată când a zis că niciodată n-a văzut om cu nume mai potrivit ca acest Ursu nesuferit!

Totuși Puiu rămase neclintit în bunele-i păreri despre doctorul Ursu și nici nu voia să audă despre mutarea în alt sanatoriu.

— Bine, Puiule, îl dăscăli Faranga, dar să nu uiți ca de el depinde viața ta! De referatul lui L. Nu e prudent să-Ji lași viitorul în mâinile unui om care e adversar declarat al clasei sociale din care faci parte!

Apoi, după multe zadarnice stăruinți, bătrânul îi destăinuie că, în contra voinței lui de a face vreo intervenție, el, Policarp Faranga, a fost aproape în fiecare zi la Ursu și, cu toate aluziile lui discrete, firește, n-a reușit să scoată măcar un cuvânt liniștitor, necum binevoitor.

— Nu-ti mai spun că o dată a fost chiar nedelicat! sfârși el cu amărăciune. N-am făcut caz, pentru că orice gest al meu s-ar răsfrânge asupra ta, care te afli în puterea lui. Destul că a îndrăznit să nu fie cât trebuia de cuviincios față de mine, om bătrân și cu o situație care ar merita să-i comande cel puțin respect!

Nimic nu putea însă să clatine convingerea lui Puiu care, în cele din urmă, zise îndurerat:

— Ce rău mai mare să-mi facă el decât mi-am făcut eu însumi prin ceea ce am făcut? Că are să-mi dea un certificat de responsabilitate? Ei, și?! Ar fi oare asta o catastrofă mai grea decât moartea Madeleinei?

— Ar fi și moartea ta, Puiule! tresări bătrânul. Ar fi a doua crimă ce m-ar lovi și pe mine!... Una ajunge, Puiule! A doua trebuie evitata cu orice preț!... Însăși Mădălina, sărmana, n-ar dori să fie astfel răzbunată!

l se umplură ochii de lacrimi. Se întoarse spre fereastră, scoase batista și, prefăcându-se că-și șterge nasul, își opri plânsul, ca nu cumva să-! vadă copilul și să-si strice dispoziția.

— Nu te-am adus aci, continuă apoi, ca să sfârșești acolo unde puteai să începi! Te rog dar să cumpănești bine când persiști într-o atitudine sentimentală absolut nepotrivita cu împrejurările!

76

Puiu ripostă deodată, ca și când l-ar fi jicnit:

— Bine, tată, dumneata vorbești parcă acum ar mai avea vreo importantă micile trucuri avocățești! Parcă de-aici încolo m-ar mai putea interesa lumea din afară L. Ca să mă împac cu lumea aceea, ar trebui să mă înșel, să mă prefac că sunt nebun... Ei, * asta nu se mai poate, tată, cu nici un preț! Nu vreau să înșel, să -mi mai încarc conștiința și cu o înșelăciune spre a scăpa de urmările unei crime! Nu pot!... Și chiar dacă aș fi atât de ticălos să vreau, n-aș ști cum să simulez, iată!... Prin urmare stau aici, cum aș sta oriunde, și aștept liniștit să vie!

— într-adevăr, ai dreptate, zise bătrânul Faranga încet. Tu ai aici atâtea frământări și eu mai vin cu... *C'est fini!*

Plecă apoi amarat, precum și Puiu rămase amărât. Fiecare se plângea în sine de celălalt că nu vrea să-l înțeleagă.

"Eu am să-mi văd de cele prezente, căci cele viitoare vor veni la timpul

lor!", își zise Puiu resemnat și totuși mândru că nu s-a lăsat înduplecat.

– // *faut agir, Tilda mais sans plus compter sur lui!* zise trist bătrânul Faranga, ajungând acasă la Matilda.

Și Matilda aproba cu înflăcărare:

– *C'est ca, mon vieux Poly! Il faut le sauver malgre lui!*³

XXI

Fiindcă lui Puiu îi era silă să citească ziarele, i le citea gardianul și astfel deveneau amuzante. Andrei Leahu mai mult silabisea decât citea, și tocmai asta îi plăcea lui Puiu. Grăbit nu era deloc; dimpotrivă, încetineala fără voie în cetire a gardianului umplea mai

S-a sfârșit! (fr.)

"Trebuie să acționăm, Tilda, dar fără să ne mai bazăm pe el! (fr.) Așa e, dragă Poly! Trebuie să-l salvăm, în ciuda lui! (fr.)

77

1

\ 1 1 l

mult timpul, scurtându-l. Și cum noutățile nu-! interesau, asculta numai glasul cela cu intonații de școlar silitor, cu repeșiri de silabe până să ghicească un cuvânt, cu câte-o observație printre fraze completând conținutul rmai deseori presupus decât înțeles aiseva. Leahu însuși se bucura mai cu searnă când descoperea în gazetă ceva despre Argeș, județul iui; i& odată când, din întâmplare, văzu și satul sau înîr-o înșirare de ecmuna vizitate de un ministru excesiv de activ, toată ziua, de zeci da ori, s-a întors la pagina respectivă, oftând gânditor și cu rhara pâroro de rău:

– Va să zică, a umblat și pe la noi!... Care ce s-o fi întâmplat de a trecut?

De altfel Puiu, fiindcă observase căta plăcere îi face, îl punea mereu să-i povestească de pe-acasă orice îi venea în minie. Leahu începea totdeauna, sfios și nehotărât, despre boierii pe care-i cunoștea: c-âu fost așa și au dres așa, că în cutare an oamenii nu s-au putut învoi, că odaia au venit pâimași străini tocmai din Secuime... De-abia pe la sfârșit scotea la iveală povestirile despre pățaniile țăranilo; în privința căroro amintirea lui era inepuizabilă...

Acuma, după ce plecă bătrânul, ca să-și aiunge cu totul urâtul ce-' apăsa sufletul mai rău ca totdeauna, trecu în anticamera, se întinse pe patul gardianului, ca de obicei, și porniră să îăifâsui-ască, După un răstimp însă, chiar când Leahu se înfierbântase cu povestea unei fete de la ei, care rămăsese însărcinată cu unuî și o-a dus tocmai la Pitești să lapede și apoi să se bage acolo la stăpân, ca în sat o arătau cu degetul oamenii de omenie, Puiu îl id^erupse deodată, ridicându~se pe jumătate și cu niște priviri suitori:

– Dar la voi cum se joacă *Ciuleandra*, Andrei?

– De, conașule, zise gardianul puțin uimit că-l întrerupe și mulțumit de întrebare, *Suleandra e un joc greu și trebuie să fie mulți jucători și lăutari buni care să știe și ei jocul... Greu!*

Puiu vru să-l roage să continue povestea cu fata și, împotriva voinței, se pomeni spunând: . – Tu ai jucat vreodată *Ciuleandra*?

– Cum să nu fi jucat, boierule! se făli Andrei. Câte opinci n-am rupt cu ea, Doamne păzește! Că parcă omu-i și nebun la *Șul&andra*, și alia nu!

78

– Strașnic jociobservă Puiu cu o pornire ce nu se lăsa stăpănită. Și eu

am jucat *Ciuleandra* o dată, o singură dată, la Vârzari... A fost foarte frumos! Atunci mi-am ales și nevasta, de ia *Ciuleandra*... Știi, ceea pe care am sugrumat-o, înțelegi?... *Ciuleandra* și nevasta!

Își dădea seama că spune lucruri pe cară nu vrea și totuși le spunea cu un glas straniu, încât însuși gardianul se uita la dânsul nedumerit. Totuși, ca să fie cuviincios, Leahu aproba:

— Apoi prin partea noastră mai toți flăcăii de la *Șuieandra* se însoară... Acolo se adună fiecare cu fata ce-i place și mi se strâng și se oțăresclajoc, pânăce-și pierd mințile...Așa-i jocul, boierule!

Ascultând distrat cuvintele gardianului, Puiu se chinuia să-și reamintească melodia *Ciu/endrei șt*, pentru că rai izbutea, se simțea profund nenorocit. Ii trecu prin gând că ar trebui să schițeze pașii, ca să-și amintească mai repede, își dădu seama că gândul e bolnăvicios, îl alungă și-și zise rușinat că gardianul!-ar crede smintit, în același timp, însă, nu se putu opri să nu întreba;

— f-ascuita. Andrei, tu poți să-mi șuieri *Ciuleandra*? †

— Ba să mă iertați, conașule, răspunse Leahu atât de speriat, parcă l-ar fi îndemnat la ceva extraordinar de rușinos, ca eu de când sunt n-am șuierat, că nici n-am avut de la Dumnezeu dar ia cântece...

— Păcat! murmură Puiu, în picioare, cu o figură imobilă, plină de hotărâre. Aș fi vrui să văd cum o joci tu, dar nu-mi pot aminti rnalodia, că ti-aș șuiera-o foarte bucuros! †

— Apoi ca eu tot n-aș juca, boierule! zise gardianul cu un râs silit prin care voia să-și ascundă neliniștea. Nici nu mi-ar șede bine, zău așa, că *Șuieandra* e cu multa săritură~Și au, de. p-ort în spate ani mulțișori!... Joc de tineri, boierule, cu puteri de naram, iar eu am ris:pst ce-am avut. și în război și în alte necazuri, de mă mulțumesc să-mi țin zilele ...

— Ba ești zevzec. Leahuie! bufni Puiu cu manie reținuta anevoie. Te lauzi ca știi și nu știi nimic l

— Nu zău. boierule, să nu vă supărat:! sa rugă Andrei, căutând să-S mulcomească. S~a și întunecat, boieri: din alte cernere sunt bolnavi, nu ca dumneavoastră, și se culcă devreme si nu su-

J

t

i

feră gălăgia... Apoi de m-ar prinde cineva Țopăind pe-aici, ar fi vai ș-amar ce-aș patimi de la domnul doctor!

Cu o sfortare dureroasa, Pui J se stăpâni să nu mai stâruiască. Vedea bine cât de ciudată e dorința lui subită cu *Ciuleandra* și mai ales imposibilitatea lui de a-și înfrâna gura. Ca să scape de ispita ce scotea mereu capul în sufletul său, puse pe Leahu să-i facă patul, să se culce. Se obișnuise să doarmă cu ușa spre anticameră deschisă. Acuma ceru s-o închidă. Peste împotrivirea lui, în fundurile min.tiî își zicea că trebuie să mai încerce să-și rememoreze melodia blestemată. Se dezbracă, se sui în pat și, parc-arfi vrut să-și înăbușe pornirea ce creștea într-însul vijelios, închise ochii și își trase tartanul peste cap. Crâmpeiele de melodie însă îl urmăreau acuma ca niște albine întărătate. Răsărea câte-o măpură de undeva, îi fășăia în ureche, se stingea și lăsa în locul ei o dorință mai poruncitoare de a-și aduce aminte. Sub înveli-toare începu să fluiera în surdină altă frântură de arie apărută din nou

în creierii lui.

Încetă repede. Era falsă. Și atunci, furios, sări din pat și, în vârful picioarelor goale, se porni să îmbine niște pași de joc, fără zgomot, să nu-l audă de-aiături gardianului, să-și închipuie că a înnebunit. Se trudi vreun sfert de ceas și nu izbuti să închege *Ciuleandra*, Când se vâri iar în pat, asudat, se simți mai mulțumit și-și zise: "Am să mi-o reamintesc... N-am să mă las!"

XXII

După o noapte zbuciumată de visuri multe și ciudate, Puiu se trezi foarte liniștit și cu o hotărâre fermă în suflet, își făcu toaleta cu mai mare grijă ca alte dați. Se privi lung în oglindă și-și găsi o înfățișare demna. Fata pauidă, slăbită, pielea întinsă, lucioasă pe umerii obrajilor și zbârcită puțin în colțurile gurii, apoi ochii rătăcitori și mai adârciți; în orbite îi arătau un om nou, cu iotul deosebit de fostul aandy veșnic pudrat; -parfumat și pomădat, își zise că acestea sunt urmele sufarintei, se simțea încântat că

80

a suferit atâta și socotea ca prin suferință s-a apropiat de Madeleine.

Fixă oglinda cu picior pe masă așa încât, trecând, să se poată vedea și admira mereu, până va sosi doctorul, pe care-l aștepta azi mai încrezător ca totdeauna.

În sfârșit, Ursu apăru cu alaiul obișnuit și-i adresă întrebarea cunoscută:

— Ce mai nou, domnule Faranga?

Îl măsură o clipă, arunca o privire împrejur și se pregăti să plece. Puiu însă îl reținu cu vioiciune:

— Doctore, te rog, am să-ți fac o destăinuire foarte importantă!

Ursu se uita la el cercetător:

— Poftim! Te ascult!

— A, nu! se apăra Puiu aproape protestând. E ceva particular și doresc să ți-o comunic numai duminică, între patru ochi... Țin foarte mult, doctore!

Doctorul îi mai privi puțin și încheie:

— Bine, am să te chem îndată ce voi termina vizitate... v

Puiu fu cuprins de o înfrigurare mâniaoasă. Alerga de ici-colo, mormâind frânturi de cuvinte, părea și-ar fi aranjat un discurs, trecea în anticameră la gardianul care se așternuse să descifreze *Universul*, iar se întorcea în odaia lui... De câteva ori trimise apoi pe Leahu să vadă dacă nu s-au sfârșit încă vizitele. Răspunsurile îl supărau căci erau invariabil aceleași: mai e nițel... Când fu chemat, în sfârșit, își luă brusc o ținută rigidă și porni cu pași solemn, urmat de nedespărțitul gardian, ca de un aghiotant.

— Ei, s-auzim! îl întâmpină doctorul Ursu în picioare, scoțându-și halatul alb.

În fața lui, Puiu se simți atât de emoționat că vorbi cu glas înecat:

— Doctore, am descoperit pentru ce am omorât pe Madeleine... Ursu tresări. Aruncă halatul pe un scaun și se apropie bănuitor.

— Ai descoperit? Dumneata? Nu se poate!

— A fost greu, firește, surâse Puiu, satisfăcut de neîncrederea lui. Nici nu mă mir că nu crezi. Cu toate astea am descoperit. După lupte grele și mari zbuciumări sufletești. A trebuit să-mi scrutez întreg trecutul, faptele, gesturile cele mai mici... A fes* o

•
Î S

muncă titanică!

Doctorul nu-și putea ascunde uimirea. Avea o șovăire care arăta că nu știe ce să creadă. Î! așeză și-l invita să-i povestească. Și Puiu, cu multă introducere și copioase amănunte, spuse cum a ajuns să-și dea seama că e împovărat cu o cumplită ereditate criminală și cum aceasta a tot râvnit să se manifeste, până ce a izbucnit în uciderea Madeleinei... Povestind se făcuse mai palid, îi tremurau puțin mâinile, păstrând însă pe față mereu un surâs de martir.

— Acuma toate sunt clare în mine ca lumina soarelui, adaogă cu o strălucire extatică. Nu-ți închipui ce îngrozitor a fost când a trebuit să-mi dau seama! Nu e puțin lucru să simți categoric într-o bună zi ca ești un criminal născut și că toată viața ta a fost un lanț de porniri criminale, de crime oprite la timp numai prin voința și educația ta, că ai trăit atâția ani cu povara asta imensă în suflet! Azi mă mir cum am putut trăi așa, cum n-a fost nimeni să-mi deschidă ochii!

Ursu își regăsise stăpânirea. Cupa o pauză îi zise liniștit: — Totuși asta încă nu ne spune de ce tocmai pe soția dumitale ai ucis-o?

— Curios ești, doctore! se enervă deodată Puiu. Am ucis-o pe ea, fiindcă ea s-a nemerit să fie atunci acolo! Nu pricepi?... Dacă-mi ieșea în cale jupâneasa, aș fi orncrât-o pe jupâneasă ori dacă erai chiar dumneata în fata mea, străin cum ești, fii sigur că pe dumneata te sugrumam!

Foarte agitat, făcu un gest cu mâinile, încleștându-și degetele convulsiv, Doctorul urmări gestul și întrebă brusc, aspru: • — Așa ai sugrumat-o ș» pe ea?

— Probabil, răspunse PLIU repede; apoi ca și când s-ar •; încurcat, continuă mai domol: Exact însă nu- mi aduc ami.ite . Ș-i. În momentele acelea singur instinctul e conștient și activ, restul se supune orbește!

După o mica tăcere, cu un glas aproape stins, zise:

— De altminteri, toată înfățișarea mea. când eram furios, avea ceva din cruzimea bestiaia a primitivului... Cineva mi-a spus odată, nu știu cine, dar vorbele mi le amintesc perfect, mi-a spus, evident, glumind, că ia mânie seamăn ca două picături de apă cu

A,

82

omul din caverne i

— Nda, murmură doctorul pierdut cu gândurile aiurea.

— Din toate astea trebuie să reții, doctore, reluă Puiu apoi cu un nou avânt, ca motivul crimei e o dispoziție criminală foarte puternică, înțelegi?... Eu, când rn-au adus aci, în primele momente de tulburare, nu-mi dădeam seama cum am putut săvârși o crimă atât de odioasă... Ei bine, azi, după trei săptămâni de meditații neconținute, sunt lămurit. Adevărul adevărat e că sunt nebun! M-am constatat ou însumi, doclbre!... Nu o clipă Ja nebunie, cum credea sau voia să facă să se creadă bietul tata, ci o nebunie definitivă și iremediabilă! Din nenorocire asta e realitatea, doctore!

Avu un răs scurt, nervos, sec, care răsună în oda:e ca c scuturare de cioburi sparte. Doctorul Ursu se cutremură, parcă l-ar fi atins o undă

neașteptată de- frig...

XX! i

— Ascultă Andrei, tu crezi ca eu sunt bolnav? Ori nu crezi? Spune drept! întrebă în aceeași seara Puiu, cu un răs straniu, pe gardianul care-i așternea putul!

— Ce boală, boierule? zise gardianul răspunzând cu răs ia răsul lui. Boală boierească!... Așa-i totdeauna, când boierul da de o belea mare. o întoarce degrabă pe chestia boalei și s-a isprăvit toată încurcătura...

Leahu știa. cum știa tot sanatoriul, ca boierul lui vrea să se facă nebun ca să scape de pușcărie. De aceea nici nu lua în seamă unele ciudățenii, dându-și cu socoteala că. prin ele, boierul, șiret, umblă să-l lege și pe el la gard. Altminteri i re părea foarte de treabă, bun la vixbă și la inimă. In sinea sa, deși polițist, îi admira șmecheria: adică pentru că a greșit de a omorât o femeie (care femeie nu-i vrednică rafie omorâta, zicea dânsul deseori de când

83

i

t

a pățit rușinea cu nevastă-sa), sa tai capul unui om cumsecade?... Mai cunoștea el cazuri de la armată când unii, ba ca să scape de tot de oaste, ba de vreo pedeapsă grea, încercau sa se prefacă nebuni. Dar acolo nu mergea ca aici, căci ti-i punea în cearceafuri reci și ti-i muștruluia de le trecea repede pofta de-a simula...

Puiu, începând întrebările, se gândise să povestească gardianului ce-a vorbit azi cu doctorul. Acuma se răzgândi și-l puse ~~ pe el să-i spună cazuri de crime, doar el, ca polițist, trebuie să cunoască multe. Ascultă un răstimp liniștit, apoi deodată îl opri:

— Stai, stai, Andrei, să vezi cum s-a întâmplat cazul meu... fn ziare n-ati putut vedea mare lucru, ca nu știe nimeni afara de mine cum a fost chestia... Dar sa-ti spun eu, ca să știi și tu!

— Adică în chestia cuconiței? întrebă gardianul.

— Da... Ție pot să-ți spun, că acuma noi suntem ca frați, de peste trei săptămâni de când stăm împreună, știi, *camarazi ca la război*, cot la cot...

Uită însă ce a vrut să-i spuie și se întrerupse zăpăcit, înainte de a-și aminti șirul, îi veni altă întrebare:

— Mâi Leahule, tu ai fost în război, pe front, așa-i?... Atunci spune-mi, dar să nu minți, câți oameni ai omorât tu în război? Gardianul răspunse *râzând*:

— Apoi, boierule, războiul nu se socotește la omoruri, câ-n război omul nu omoară de bunăvoie, fără poruncă de la cârmuire... Dar eu, uite crucea, tot nu știu să fi omorât, nici în război, pe nimeni. De tras cu pușca trăgeam până se roșea țeava câteodată și eram bun tintaș... Dar cu mâna mea nu știu să fi omorât nici măcar un bulgar!

Nemulțumit, Puiu urmă: — La asalt n-ai fost niciodată?

— Ba fost, cum nu, că nădejdea noastră cea bună tot în baionetă ne-a fost. Dar nici acolo nu știu, zău cruce, boierule... Că eu în luptă întorceam pușca și loveam mai mult cu patul, câ-mi venea mai la îndemână. Am plesnit eu așa pe mulți, dar de omorât m-o ferit Dumnezeu, că nici în război, spune și la teorie, nu-i nevoie să omori pe inamic, ci să-l cotonogști, să nu mai poată face râu... =|

Puiu se arată foarte decepționat și zise cu dispreț:

– De-aceea n-ai omorât tu pe nevastă-ta când și-a bătut joc

84

de tine, vezi!

– Ba eu zic bodaproste, boierule, că n-am trâsnit-o, că-mi putrezeau oasele prin ocne pentru o muiere blestemată! făcu Leahu încet, închinându-se.

– Ei vezi, eu mi-am sugrumat nevasta cu toate că nu mi-a făcut nici un rău! reluă Puiu triumfător, cu o lucire aspră care-i mărea ochii.

Cum gardianul, în loc de răspuns, se mulțumi a strânge din umeri, Puiu continuă:

– Ba aș putea spune că nevastă-mea a fost un înger, băiete!... Dar eu am fost osândit de Dumnezeu să ucid și soarta a căzut tocmai asupra ei, săraca... Eu, vezi tu, toată viața aș fi ucis, dacă nu-mi țineam firea! Eu, de-aș fi fost pe front, omoram cel puțin o mie de nemți!

– D-apoi că nici nemții nu se lăsau așa să-i omori cu una, cu două! observă Leahu cu gravitate.

– Ori se lăsau, ori nu se lăsau! se înfurie Puiu. Eu îi împușcam pe toți și gata!... Că de-i ucideam pe ei, nu aveam să omor pe nevastă-mea, pricepi? Așa stă chestia: de omorât trebuia să omor pe cineva... Acuma, dacă am stins un suflet de om, mi s-a împlinit osânda și nu mai trebuie să omor pe nimeni, s-a isprăvit!... Toată nenorocirea cu nevastă-mea însă vine numai de la tata, că e! n-a lăsat sa fiu trimis pe front!

– Păcatele pentru oameni sunt, murmură gardianul foarte umil, dar Dumnezeu iartă pe om.

– Iartă, iartă și trebuie să ierte, șopti Puiu tainic, și cum să nu ierte, când știi cum să rogi pe Dumnezeu... Dar când nu știi? Că rugăciunea să n-o schimbi mereu, ci s-o ții întruna...

Deodată își dădu seama că vorbește fără șir, se întrerupse., își netezi fruntea și părul și zise trist:

– Aidem la culcare, Andrei, că-i târziu i... Greu e păcatul pe suflet, Andrei, și tare apasă!... Uite, eu câteodată îl simt mai greu ca o piatra de moară!

– Lăsați, boierule, că bun e Dumnezeu., încercă gardianul să-l mângâie.

– Chiar dacă e bun Dumnezeu și te iartă, păcatul rămâne și apasă și nu vrea să te iertel!... Zi mai bine Doamne ferește,

85

Andrei!

– Doamne ferește! -Noapts buna!

XXIV

A doua zi ceru ~ă se plimbe în grădina r.anatoriuii?. Gardianul îi i.Tibracă bine cu *blana* caro i?e adusese de-acasă mai demult.

Aerul aspru a! începutuiul da martie îl înviora. Zăpada se topise, ds -abia ici-colo mai dănuia câie-o paiâ albâ-eeusie pe huma raagrâ, ruginită. Copacii își scuturau crengii© amcrțiee, parca duhu! primăverii ar fi revărsat vaiuri-valuri de întinerire.,. Mirosul de răveneală, ca un parfum viu ai pământului, îi deștepta în suflet puteri noi ci noi îndemnuri de viață. Pășea

învădit și sprinten pe cărările umede, ascultând cu plăcere cum îi scârjăia sub picioare prundișul fin, dezghețat.

— Vine primăvara, Andrei! susura Puiu într-un târziu cu nările gădilate de o respirație plină.

— Vine, conașule, mormăi gardianul cu mare nostalgie în glas. Pe ia noi oamenii își curăță plugurile...

Tocmai ajungeau la grilajul dinspre stradă. Un tramvai gol trecea; în mijlocul vagonului conductorul își făcea socotelile sugând desperat creionul. Un automobil verși din partea opusă și dispăru sunând prelung din claxon. Puiu își zise că e exact sunetul claxonului de la mașina lui. Doi copilași, pe trotuar, se opriseră și se uitau, printre gratii, ca într-o grădină din basme; când văzură însă pe Puiu cu însoțitorului, o îuară ia fugă, speriați, parc-ar fi văzut niște arătări... Chiar în același loc poposi pe urmă Puiu să privească pe strada care acum era pustie de tot. Peste drum, o casă cochetă, cu poarta ce fier, cu trei ferestre la fațadă, albă, avea un surâs primăvăratesc. Puiu o mângâie din ochi și-și aminti că întocmai așa a fost și casa în care au stat ei la lași, în timpul

86

făzboiului! Pe peretele curat, iângă poarta, erau două tăblițe mici, una a Societății de asigurare, iar sub ea alta, cu fond albastru, indicând numărul casei în cifre albe. Din distracție se sili să citească și deodată tresări, ca și când ar fi descoperit o veste urâtă.

— Ce număr are casa asta, Andrei, că eu nu-l văd bine? zise către gardian încet.

— Treisprezece! răspuse Leahu cu mândrie după câteva secunde.

— Treisprezece? repetă Puiu.

Așa citise și el, dar fiindcă îi trecuse brusc un fior prin inima, încercase să se înșele că n-o fi citit bine. Nu avusese niciodată aversiuni superstițioase. Uneori, în lume, pentru că și alții pozau cu groaza de numărul fatal, se prefăcuse și el că nu-l poate suferi, în realitate îi fusese indiferent orice număr, precum în general indiferent îl lăsa toate lucrurile problematice. Nici un argument însă nu-i putea alunga acum simțământul vag și cu atât mai tulburător de neliniște ce începuse să-i înfășoare sufletul ca într-un văi din ce în ce mai gros. După trei săptămâni de singurătate chinuitoare, pentru ce, când a ieșit întâia oară, a trebuit să vadă o casă cu numărul treisprezece? întrebarea nu cerea răspuns, dar îi sfârâia în creieri, ca o duren ascunsă.

Continuă plimbarea prin grădină, mai mult ca să nu se lase copleși! de o apăsare tot mai împovărătoare, l i era silă însă acum de plimbare. Aerul i se părea umed și înecăcios. Pământul ci3ios i se agăța de șoșoni. Pretutindeni ochii lui descopereau numai urâtenia și murdărie: crengi uscate și rupte, bucăți de hârtie, coji de fructe— urmele iernii, pe care topirea zăpezii ie dezvelea, ca nișts bubo pe un obraz bolnav.

— Ajungă, Andrei! zise Puiu deodată, aproape înfuriat

Intră zgribulit și plictisit. Deasupra ușii. pe pervaz ia cdaia în care stătea-de atâta vreme, observa o tăblița cu numărul șaptezeci și șase.

"Bine că nu'mai am și aici pe treisprezece!" se gândi dânsul.

Dezbrăcându-se însă, repeta fără voie în minte numărul citit și, peste un răstimp, se pomeni zicând:

— Șaptezeci și șase, adică șapte cu șase tot treisprezece...

Hotări să nu se mai gândească ia coincidențele astea copilă-
87

rești. E o depresiune nervoasă, care-l face să vadă acurna în toate numai semne rele. Deoarece numai proștii *pot* crede în semnificația unor astfel de potriviri întâmplătoare, își zise că &l, om civilizată, trebuie să se ridice mai presus de eie și săle disprețuiască. Dar, pe când se îndemna așa, un gând ascuns i se sfredelea în trecut, să mai dibuiască asemenea coincidențe, fi apăru îndată în minte necrologul din ziar și reciti clar, văzând perfect caracterele tipografice, data înmormântării Madeieinei: "*Martți, 13 februarie...*"

Când vru să-și spună că mai doveditor ar fi fost dacă ziua morții ei ar fi căzut într-o zi de treisprezece, își aminti fulgerător că cea dintâi întâlnire a lui cu Mădălina, acolo, ia Vârzari, cu Ciuleandra și toate celelalte, a fost tot într-o astfel de zi predestinată: duminica, 31 iulie... fn aceeași clipire își mai aduse aminte cum cineva i-a explicat odată că cete două cifre ale numărului fata! sunt mai primejdioase când se inversează. Efectele lui treisprezece simplu pot fi anihilate, pe când cifrele inversate prevestesc totdeauna un rău ce nu se poate evita prin nici o sfortare omenească.

„Chiar așa a fost cu biata Mădăiina", își zise Puiu, apucându-se acuma să caute ce date din viața iui.s-au petrecut în puterea numărului blestemat.

Însăși ziua nașterii lui a fost la treizeci și unu martie. Cifrele anului în care a murit maică-sa dădeau, adunate, tot treisprezece...

Îl enervară atât de mult descoperirile acestea, încât ca să le curme, trecu în anticameră, să stea de vorba cu gardianul și să-și schimbe gândurile. Leahu însă plecase ia masă. Pe când voia să se supere că nu l-a găsit, îi veni în minte că și numărul mașinii lui, o mie trei sute treizeci și unu. are un treisprezece simplu și unul inversat.

— Și totuși n-am avut nici cel mai mic accident, mormăi dânsul răsând și întorcându-se în camera lui. Ceea ce înseamnă că tocmai numărul fatal mi-a purtat noroc!

După un răstimp, însă, se gândi ca aici trebuie- să fie o anihilare reciprocă a efectului celor dcuâ numere, iar dacă o fi și noroc, norocul e ai bătrânului, căci bătrânul i-a trecut lui numărul de la mașina cea veche.

Iar încearcă-să și risipească gândurile acestea zicându-și că sunt nișis scrinteli datorite enervării firești pe care a produs-o izolarea atât de îndelungată. El, aici, dacă chibzuiește bine , a fost de fapt mai rău ca într-o închisoare, căci a avut parte de un observator care seamănă cu un director de temniță, mai curând decât cu medicul unui bolnav de nervi, cum trebuia să-l considere, chiar dacă n-arfi crezut. N-a fost supus nici unui examen serios, afară de niște analize obișnuite în sanatorii. Observația s-a mărginit la un interogatoriu asupra faptei, ca și când fapta și împrejurările l-ar fi interesat mai mult ca făptuitorul. Toată purtarea doctorului demonstrează o vrăjmășie ascunsă, cum foarte bine spusese bătrânul deunăzi. A fost veșnic tăcut, morocănos, parcă înadins ar fi căutat să-l exaspereze. Impresia lui dintâi nu l-a înșelat și, de și-a înăbușit-o, a fost numai pentru că îi era frică să nu fie o închipuire bolnavă. Dar azi nu mai încape nici o îndoială. Tatăl său a avut perfectă dreptate. Dacă nu-și mai poate stăpâni nervii acuma, de-a ajuns să se sperie de cifre fatidice, vinovat e doctorul singur, care l-a tiranizat în loc să-l menajeze.

— Până și cununia mea cu Madeleine a fost într-o zi nenorocoasă, se

întrerupse brusc Puiu, ca și când în timp ce voise să alunge gândul stăruitor, acesta s-ar fi oploșit într-un colț, ca să crească și să se umfie în taină, și acuma ar fi izbucnit mai stăruitor. Adică la treizeci și unu martie, iar logodna noastră la treisprezece februarie... Și exact patru ani după logodnă, în aceeași zi, înmormântarea!... Apoi să nu aibă toate acestea nici o semnificație?... Sărmana Madeleine i De ia prima până la ultima întâlnire cu mine, toate sub vraja numărului catastrofal!... Am fost ursiți amândoi, se vede, să îndurăm împreună un destin îngrozitor... Poate că și ea s-a născut într-o zi de treisprezece?.., Adevărat, nici nu știu în ce zi s-a născut... Nici măcar anul... Dar anul l-aș putea calcula: patru de căsnicie, patru în străinătate, de patrusprezece ani era atunci... Degeaba, ziua n-o știu...

Toată ziua se chinui cu socoteli și interpretări în jurul numărului, iar când, după-amiazi, veni bătrânul, îl întâmpină nerăbdător: — Tată, în ce zi a fost născută Madeleine? — Ultima zi a ultimei luni a anului! răspunse Faranga prompt, cu un surâs îngăduitor. Sper că am fost cât se poate de categoric? — Ultima... adică treizeci și unu decembrie! murmură Puiu

89

!

galben. Treisprezece inversă!... Ca și mine!

Bătrânul Faranga tăcu câteva clipe nedumerit, apoi zise cu imputare:

— Puiule draga, mă superi rău, dacă încapi acuma cu lucruri d-astea! Nu mai știu ce să cred de tine, dragul meu î

— Nici eu nu știu, tată! zise Puiu profund abătut. Toată ziua m-am preocupat un număr, toată ziua! Parcă un cui mi s-ar fi înfipt în cap și nu-l mai pot smulge!

— Copilării, Puiule! îi mângâie bătrânul foarte palid. Trebuie să mai ai răbdare" numai câteva zile!... Am făcut denerSwi pentru mutarea ta în alt sanatoriu și cred că în puține zile nu vei mai fi aici!... Prin urmare...

Puiu îndreptă niște ochi rătăcitori spre tatăl său și deodată izbucni, implorând:

— Da, tată, da! Mută-mă de-aici, te rog!... Nu mai pot! Sînt că mă pierd de tot aici, îmi pierd și mințile, tată L. Doctorul i DSctorul, tată., Mă urmărește, să știi. e adevărat! E dușmanul meu L. Am încercat să-l îmblânez, m-am stăpâni, m-am umilit, în zadar... Vrea să mă distrugă, tată! în fiecare noapte î! visez cum mă înțepă în creier cu ace lungi, fără milă, mereu...

Plângea-cu sughițuri mari, cu capul pe pieptul bătrânului, iar bătrânul, cuprins de o înfiorare grea, îi bătea blând pe umăr și murmura:

— *Voyons, Puiule, voyons *¹

XXV

Pe urma Puiu se liniști din nou, parcă plânsul i-ar fi spălat sufletul. Perspectiva-mutării îl umplea de încredere. Aștepta ziua ca o mântuire. Bătrânul spuse: câteva zile; să fie și o săptămână, numai să scape de urmărirea doctorului... În aceeași seară zise cu bucurie gardianului:

Ei, hai, Puiule, hai! (fi.)

90

— -Ei, Lcahula, în curând scăpăm de-aici, amândoi!

— -Sa v-ajuie, Dumnezeu, boierule, că se împlinește luna de când vă chinuiți aici, răspuse potolit gardianul. Eu ca eu, ca mie mi-a fost mai bine ca acasă, c-am avut de toate din belșug și muncă mai nimic. Dar pentru dumneavoastră..

— Ne ducem, Andrei, oriunde, numai aici nu mai stăm! adaogă c'uiu cu atâta mulțumire că i se îmbujorară obrazii, uitându-se cu o bunătate care'pe gardian îl umilea.

Andrei Leahu îl îndrăgise tocmai din pricină că-! vedea mai mult'supărat, înțelegea e! că nu putea sa aibă inima ușoară omul care a luat viața altuia și încă a nevestei cu care trăise numai bine, dar i se părea că totuși prea se zbuciuma acuma când orice zbuciumară era de prisos. Pentru e! singura atitudine potrivită ar fi fost tăcerea, care însemna împăcarea cu lovitura soartei.

Puiu, ca totdeauna când se Simțea înviorat, avea chef de vorbă, spre deosebire de altădată, însă, acurna îi venea să tâifâsuiască tot despre lucruri din sanatoriu și mai cu seamă despre doctorul Ursu.

— E tare ursuz, îndrăzni să observe și gardianul nai târziu, când sa încredința, că boierul ocărește cu tot dinadinsul pe domnul doctor.

— Îmi închipuiesc ca e râu și cu personalul,;l îndemnă Puiu. Orr.ui râu se cunoaște de la prima vedere. Uite, parca și acuma îl vad coala, în dimineața ceea, cum a intrat, posac, cum m-a fulgerat din ochi cu ura și cum n-a zis nimica...

Andrei Leahu nu suferea, în sinea lui, deioe oe doctorul Ursu pentru ca nu i-a vorbit niciodată frumos, ci numai cu huiduială si ocară, în fiecare dimineață a găsit să-i facă vreo observație, de fată cu toată lumea. Se simțea jignit în demnitatea lui, căci ei nu ara nici servitor, nici de ce drumuri, ci în serviciu, cu ordin de ia domnul prefect. Nu arătase însă nimănui simțăminte le Iu;, nici iui Puiu, deși îl pipăise dela început? că nici dansul nu se are bine cu doctorul, își zicea că-i mai bine să-și ție gura; boierii se ceartă, tot ei se împacă; cel puțin să nu se împace pe spinarea lui... Apoi. oricâte jigniri și chiar bătăi să fi îndurat, Sui îi plăcea serviciu! aici.:.î rămânea neatinsă întreaga leafă, în afară de bacșișurile grase ce i ie arunca boierul bătrân, care, adunate, mai făceau o leafa.

91

ri

•

\

dacă nu și mai mult, căci bătrânul, de câte ori venea, și nu s-a întâmplat să lipsească nici trei zile, niciodată nu uita să-l cinstească, șoptind mereu și numai atâta: "Să-l servești, băiete, cum știi mai bine!" De aceea și acuma îi păru rău că a scăpat vorba către Puiu și căută să scape cu răspunsuri mai în doi peri.

— Tocmai și oamenii se miră cum de-i așa de aspru domnul doctor, că doar și dumnealui a ieșit tot din opincă, observă dansul, zicându-și că, repetând ce-a auzit de la alții, el s-a pus la adăpost.

— Sigur! aprobă Puiu. Am aflat și eu că-i fecior de țăran...

— Așa, boierule, adaogă Leahu. Îmi spuse și mie bucătarul de aici, de la spital, că^l cunoaște pe domnul doctor de când era la școala, îl știe bine de

tot, că au fost împreună la spitalul cel mare Brâncovenesc, că bucătarul acolo a slujit înainte de a se băga aici... Și zice că domnul doctor să fie chiar din oameni săraci, și încă de prin județul nostru, din Argeș...

– Din Argeș? Cum din Argeș? întrebă Puiu deodată, cu vioiciune.

– Da, conașule, apăsă gardianul. Chiar din Argeșul nostru, dintr-o comună prin care am umblat și eu, îi zice Vârzari...

– Care Vârzari? reveni Puiu uimit.

– Apoi eu numai un sat Vârzari cunosc în Argeș, zise Andrei puțin încurcat de insistența boierului, pe șoseaua cea mare de la Pitești la Râmnic!

– Așaa? Din Vârzari? repeta Puiu gânditor. Curios!

Andrei se uită la boier și, vâzându-l îngândurat, i se păru că o fi spus ceva ce nu se cuvine. Ar fi vrut s-o dreagă și nu știa cum. Vinovat însă nu se simțea căci nu spusese nici o minciună și nici nimic rău. De altfel, domnul doctor însuși se lăuda, chiar către servitori, că e băiat de țăran.

Puiu vru să mai vorbească cu gardianul, să-i treacă vremea, dar trebui să renunțe căci gândurile lui toaie se învăteau numai în jurul știrei pe care o aflase. Va să zică, doctorul Ursu e din satul Mădălinei! De aceea s-a interesat atâta, mereu și numai de ea!... Si totuși, când i-a povestit deunăzi, a ascultat parc-arfi fost străin și parcă nici n-ar ști că există Vârzari pe lume... Doar la *Ciuleandra* a intervenit și el, ca și gardianul, pronunțând "Șiy/ean-dra", ca localnicii, cu o îndulcire moldovenească.

92

"Ciudat! murmură iar Puiu, retrăgându-se. Acuma, la urma urmelor, nu mai are nici o importanță."

XXVI

– Am sa te rog sa mai vii azi pe la mine! îi zise doctorul Ursu a doua zi, cu glas aproape mios, care i se păru rai antipatic decât cel aspru obișnuit.

Puiu se stăpâni perfect, își propusese, după ce'cumpânise îndelung, cum sa utilizeze vestea aflată, să fie indiferent, sa nu-i pomenească nimic, deoarece, în curând, tot va fi mutat de-aici și spera să nu se mai întâlnească niciodată cu Ursu.

Fu chemat iar târziu, probabil după ce doctorul isprăvi toate vizitele. Acuma însă a așteptat liniștit, nu ca rândul trecut.

Doctorul Ursu îl primi amical, îi strânse mâna și vorbi cu un surâs ca un rânjet:

– Ei, domnule Faranga, sper că foarte curând calvarul dumitale se va sfârși!

Puiu își închipui îndată că doctorul o fi aflat despre intervenția bătrânului, totuși tăcu și doar strânse din umeri.

– Cum, nu te bucuri deloc? se mira doctorul, cu glas dulce.

– Acuma, mi-e egal, zise Puiu morocănos.

Ursu îl privi lung, scrutător, parc-ar fi vrut să-și mai verifice o convingere deplin formată, și apoi râse ca o zgârietură de fierăstrău:

– Astea-s vorbe, domnul meu! Nimeni, în situația dumitale, nu primește cu indiferență asemenea comunicare!

Pentru că Puiu stăruia în nepăsare, doctorul, în loc să-i spuie cum se va sfârși calvarul, urmă confidențial:

– Știi, domnule Faranga, că *Ciuleandra* dumitale m-a urmărit și pe mine cum trebuie să te fi obsedat atunci pe dumneata?!

Puiu îl măsură cu dispreț o clipă, apoi răspunse tot calm:

93

– Doctore, pomenești despre *Ciuleandra*... Bine. Mărturisesc că pe mine m-a obsedat și mă obsedează *Ciuleandra* ca o fatalitate. Dar nici dumitaie n-a putui să-ti fie *Ciuleandra* tocmai străina, doctore?

– Cum? tresări Ursu surprins.

– Dumneata nu ești din ținutul unde se joacă *Ciuleandra*? urmă Puiu.

– Ei, și?

– Nu ești: chiar din satur Vârzari, unde am jucat și eu *Ciuleandra* o dată și unde am întâlnit pe MădăHna?

– Și? repetă acuma foarte sec doctorul.

– Și, și. Îl imita Puiu cu un calm nezdruncinat. Asta înseamnă că atunci când îți vorbeam despre satul dumitaie. despre jocul durnitate-... .

Se întrerupse brusc, parc-ar fi amuțit din senin, își aduse aminte cum se hotărâse să nu-i- impute nimic. Fața lui păstra aceeași liniște, iar privirea îi rămase tot înflorită cu puțină ironie.

Pe Ursu îi supără mai mult întreruperea, decât imputările. Se roșise și nari'e îi tremurau. Așteptă câteva clipe să continue. Puiu se scufunda mai tare în tăcere.

– Crezi că eram și eu obligat să-ți fac destăinuiri intime? făcu doctorul cu o scânteiere aspră în ochi și cu glasul dur ca bolovanii rostogoliți. Uți ca eu am fost în dreptul meu și chiar dator să-jt! cunosc intimitățile!... Să nu interverim deci roiurile!

Își iuă seama și se poioii îndată. Figura i se destinse, în ochi îi reapăru lucirea obișnuită cercetătoare, iar pe buze îi răsări un zâmbet silii:

– Ai reușit să mă faci să-mi pierd cumpătul... și doar firesc este ca să să mi-! păstrez totdeauna, nu? .

– Probabil, zise Puiu rece.

– Dar dumneata mi -ai adus o acuzație care e aproape o insuită pentru mine ca medic, urmă Ursu stăpânit. Dumneata îți închipui. se pare. că întrebările mele asupra unor chestii delicate din -trecutul dumitaie aveau vreun scop străin de obiectul observației pentru care dumneata te afi-i în grija mea... Da, da. arn înțeles ce-asta-ți închipui!... Ei Dine, trebuie să știi că te înșeli rău, domnule Faranga i Și trebuie cu atât mai rnu't că ți -am mai

94

explicat o dată pentru ce sunt obligat să insist cu asemenea întrebări... Dovada cea mai bună, de altfel, o constituie faptul că. În povestirea dumitaie. am găsit puncte de sprijin foarte importante pentru argumentația din referatul meu asupra cazului dumitaie l

Puiu tăcu. După o pauză, doctorul reluă:

– Iacă, *Ciuleandra* l Te-ai enervat când am stăruit... Ei bine, sunt convins că *Ciuleandra* are un roi în fapta dumitaie! Așa cum ni-ai zugrăvit-o și cum o cunosc și eu...

– Spune, doctore, te rog, ai jucat-o și dumneata? întrebă deodată Puiu cu o lăcomie ce-i sfărâma toate hotărârile.

Doctorul Ursu îi scrută un moment, ca și când ar fi vrut să se încredințeze dacă întreabă serios sau batjocoritor. Cehii lui Puiu pâlpâiau ca

doua lumini de licurici în amurguri târzii.

– Da, firește c-am jucat-o! zise doctorul rar, apăsător, ținându-i privirea. Și mi-a plăcut!...

– E un jdc uluitor, doctore, e formidabil! se aprinse Puiu. E un vârtej spăimântător, pe care .nu-! mai poți uita până ia moarte!

Avu o tresărire, parc-ar fi vrut să se ridice de pe scaun, să fugă. Se stăpâni încruntat și continuă cu o însuflețire aproape mândră, tremurându-și fără voie genunchii:

– Si tocmai sațul dumiiiaie e cuibul *Ciulendrei*, doctore i... Am auzit ca nicăin nu se joacă așa de frumos ca acolo, să -știi, arn auzit î

Sări brusc în picioare, nemaiputând șede nemișcat pe scaun, șovăi puțin și apoi zise foarte confidențial:

– Acuma trebuie să plec, doctore, negreșit!... Dar înainte de-c pleca, te rog, dumneata trebuie să știi, că doar ești de ia obârșie, spune-mi. te rog. cum începe melodia *Ciulendrei*? Mă frământă mereu să mi-o reamintesc și nu izbutesc deloc, absolut deloc... Ș 6 o melodie atât de caracteristică!... Din nefericire eu nu-s meloman și pcaie de aceea n-am reținut-o și nu-s capab;' să rni-o împrăpățez... Nu-ti închipui ce plăcere mi-ar face!... Mădălina mi-o cânta la pian câteodată, avea o ureche admirabilă. și eu jucam după cântecul ei, adică mai mult țopâiam așa...

fi venea să-i arate cum țopâia. Se opri rușinat și obosit, căci vorbise foarte repede, parcă l-ar fi alungat cineva, cu un glas rugător și cu fața luminată de o mulțumire mare... Doctorul vru

95

1

Î!

1

să-l reție, zicându-i:

– Nici eu nu-s meloman și deci nu ți-aș putea folositor. Dar, dacă ții neapărat, voi încerca să-fi procur melodia... Să vedem, poate reușesc...

– O, îți mulțumesc foarte mult, doctore, din toată inima, crede-mă! striga Puiu într-un eian de entuziasm. Prin asta mi-ai dovedit că ești un suflet bun!... Mi s-a spus că ești pătimaș și răzbunător, și, iată, mărturisesc, am crezut și eu, dar acuma sunt convins până-n rărunchi că ai fost calomniat... În sfârșit, mă retrag, scuză-mă!... Poate că, până să mi-o procuri dumneata, o să-mi reamintesc eu *Ciuleandra*, cine știe?... Norocul omului vine când nici nu crezi...

Plecă atât de grăbit că gardianul abia îl putu ajunge din urmă.

XXVI î

– Andrei, închide bine ușa î șopti Puiu intrând în anticamera, închide, închide, că trebuie să facem o încercare!

Gardianul încuie ușa nedumerit, uitându-se la boierul care continuă foarte vesel și misterios:

– Doctorul mi-a dat o idee, Andrei! Fără să vrea, firește, că altfel e mare pehlivan... A refuzat să-mi fluiere *Ciuleandra*, s-a prefăcut că n-o,știe... Tocmai ei să n-o știe!... Crede că fără el n-am să mi-o reamintesc! Zice: "Am să ți-o procur eu", și e sigur că m-a legat la ochi! Parcă *Ciuleandra* ar fi un *Charleston*, pe note și-n saloane... Ei bine, vreau să-i arăt eu domnului că pe

mine nu mă poate purta de nas și chiar mâine îi voi juca *Ciuleandra*, ca să crape de necaz! Numai să mă ajuți și tu, Andrei, auzi? Să nu te prefaci și tu că n-o știi, că ești argeșan, ce Dumnezeu, și argeșenii se nasc cu *Ciuleandra* în sânge!

Își freca mâinile fericit, în vreme ce gardianul se tot ferea și bâlbâia împăciuitor:

— Lăsați boierule, c-o nemerim noi, numai să nu ne pripim...

96

— Bine zici, Andrei! aprobă Puiu încântat. Să nu ne pripim? S-c luăm domo! și cu plan! Numai oamenii cu plan reușesc în lume, ca și doctorul nostru!

Trecu în odaia lui să se schimbe, îmbrăcându-se, fluiera și fredona neîncetat numai arii de dans, când mai lente, când mai accelerate, iar printre ele se corecta nervos:

"Nu-i asta, tinere!... Fals, fals, oprește!..."

O dată îi veni să rătă de încercările lui și-și zise cu glas tare:

— Puiuule, ești idiot!... Ce te-a apucat cu *Ciuleandra*?... Prostie L. Prostie!... Astâmpără-te!... Numai *Ciuleandra* îți lipsește acum!

Alături gardianul se așezase domol pe pat și asculta frământările boierului și-i era milă de el. De cum a ieșit de la doctor, 'a văzut că nu e bine ce e ca dansul, îi părea rău că într-adevăr nu știa cântecul *Ciulendrei*, altfel i l-ar fi știut și poate s-ar fi mulțumit.

— la mai dâ-o dracului de *Ciuleandra*! zise Puiu apărând în pervazul ușii într-un halat cafeniu cu șireturi; fața îi era obosită, blândă și surâzătoare.

Leahu se sculă îndată bucuros:

— Prea bine ziceți, boierule... Atunci eu m-aș duce să vedem de masă până una-aita?

— Du-te, du-te. Andrei! vorbi Puiu lingușitor. M-a cuprins o foame de-mi vine să te mănânc și pe tine!

Gardianul răsă voios și plecă blagoslovindu-l

"Așa! Scăpai și de tine! murmură Puiu respirând ușurat. De ce m-aș fi dat în spectacol înaintea unui om simplu, care er putea crede că nu sunt zdravăn la cap l... Dar nici doctorului nu-i pot tolera să-și bată joc de mine că nu sunt în stare să-mi reamintesc *Ciuleandra*... Nu, asta niciodată!... Încă nu m-am cretinizat de tot f"

Se retrase în camera iui și, fluierând o melodie aproximativă, începu să facă pași de horă, corect, măsurat, mlădiindu-se ușor din șale, cu brațele întinse, parc-ar fi ținut de mijloc o jucătoare închipuită...

După un răstimp se dojeni blajin:

"Nu-i așa, domnule!"

Încearcă altă arie, cu a't ritm, cu alți pași... Iar fu nemulțumit

N

97

4 - *Ciuleandra* - cd. 7

•r.

i

!

și iar schimbă. Apoi dedată, ca și când ar fi avut o revelație, își zise:

"Procedeu e greșit din temelie!... Nu melodia importă, ci pașii, adică jocul în sine! întâi a fost mișcarea, deci dansul, și abia mai târziu a venit cântecul ca un sprijinitor al ritmului! Prin urmare melodia trebuie să se adapteze mișcării, nu invers!... Iată de ce nu reușeam și nici nu puteam ajunge vreodată la un rezultat satisfăcător!"

Porni numaidecât. Mișca picioarele și brațele, își răsucea corpul și fredona câte-o frântură de arie întâmplătoare. Continuând mereu își zicea ca o încurajare:

"Iac-așa!... Ei vezi?... Melodia infamă, jocul bun!"

Ritmul deveni tot mai viu. Se pleca înainte, se îndoia înapoi, picioarele îi sfârâiau, parc-arfi avut jar sub tălpi. Sudori fierbinți îi îmbrobonau fruntea, i se scurgeau pe tâmpile și, prin sprâncene, pe obraji. Din când în când, câte-un chiot chinuit îi țâșnea din baierile plămânilor, și fața i se aprindea de o bucurie imensă...

Așa ținu vreun sfert de ceas până ce, zdrobit de osteneală, se prăvăli pe pat și rămase nemișcat acolo, cu ochii închiși, respirând greu, având însă pe față aceeași încântare și în inimă un simțământ de triumf încât buzele-i uscate bolboroseau:

"În sfârșit i-am găsit meșteșugul!"

Când pe urmă sosi gardianul cu masa, Puiu, mai odihnit, dar fără să se cîntească de pe pat, îl întâmpină cu o mândrie răgușită:

— Andrei, s-a făcut!

— Ce s-a făcut, boierule? întrebă Leahu.

— *Ciuleandra*, băietel! explică Puiu. Am prins-o! Strașnic!... Ehe, credeți voi că n-am s-o prind, și iacă!... Am să ți-o arăt, dar/iu acuma, ajtâdată...

ii era foame, înghiți repede câteva bucături și apoi se culcă și numaidecât adormi și nici nu se mai trezi până târziu după-amiazi, când veni bătrânul Faranga, care se bucură că-l găsește în pat, odihnindu-se. Nu-l lăsă să se scoale.

— Stai culcat, Puiuule, și adună puteri!... Dealtfel, nici n-am să zăbovesc mult. Am trecut doar să te anunț că am reușit definitiv: Parchetul a admis să treci, pentru observație, la Sa-

98

natoriul Crucea Albă al profesorului Dordea, știi, cel care mi-a vorbit despre tine și despre doctorul Ursu. Aprobarea s-a și făcut pentru ziua de treisprezece martie, adică răspoimăine, ca să avem timp să pregătim toate cum trebuie!

Puiu se cutremură și murmură, pierdut, deodată:

— Treisprezece... iar treisprezece...

Faranga se enervă:

— *Mais tu es maniaque, mon enfant* / ¹ ... O ții lanț cu superstițiile, bune pentru doici și babe bolnăvicioase...

— Tată, *je te prie. je te prie beacup* ², zise Puiu cu glas plângător, nu vreau să mă mut la treisprezece!... Mai bine nu rnâ mut deloc!

Ca să nu-l contrazică, bătrânul reveni îndată împăciuitor:

— Bine, atunci sa te mutăm la paisprezece, fiindcă ții numaidecât! De vreme ce aprobarea este pentru treisprezece, n- are nici o importanța dacă mutarea va mai întârzia o zi!

Puiu însă clătină din cap. trist:

— Ba are, iată. mare importanță, căci la treisprezece se împlinește exact o lună de la înmormântarea Madeleinei!

— Ei, și?! făcu Faranga puțin încurcat. *Mais ce sont des enfantillages grotesques!* ... Nu-ți închipui ce rău îmi pare că te-am ascultat și n-am făcut lucrul acesta mai demult, îndată ce am observat că doctorul de-aici e inabordabil! Azi poate s-ar fi terminat tot și ai fi început să te refaci sufletește!

— Refacere sufletească! zâmbi Puiu mai abătut. Da... refacere...

Spre seară se plimbă îndelung, gânditor, când prin camera lui, când prin anticameră și spuse deodată gardianului, care-l privise tăcut:

— Am chibzuit, Andrei, și am cumpănit bine. bine de tot: nu mă mai rnut deloc de-acil... Tata îmi spusese cărâspoimăine, că au și făcut formele... Dar eu zic că tot mai bine-i aici. că m-am obișnuit acuma cu toate!

Leahu nu știa ce să răspundă ca să-i fie pe plac. Tăcu.

— Tu ce crezi, Andrei? întrebă Puiu după o pauză.

Dar ești maniac, băietel! (fr.) ~ ... te rog. te rog mult (fr.) Dar astea sunt caraghioslăcuri copilărești! (fr.)

99

,oc

i

Eu zic cum ziceți dumneavoastră, făcu gardianul cu prudentă. Dumneavoastră știți i mai bine, că sunteți om învățat...

— Nu mă mut Andrei! reluă Puiu cu îngrijorare. Te pomenești că acolo iar aș uîia *Ciuleandra* și pe urma va trebui să-mi oat capul-și picioarele până să o nemeresc din nou!... Nu.'nu, e mai bine aici!

În ochi îi izvorâse iarăși o lucire stranie, își continuă plimbarea toî mai agilă. Peste un răstimp reveni ia gardian;

— Andrei, acum nu te las până nu- rni joci și tu o *Ciuleandra!* -Aoleu, boieri;!e. eu am îmbătrânit și nu mă mai țin picioarele! se scuză Leahu.

— la să nu-mi umbli rnis cu minciuni, că doar ești voinic cât un urs!

— Degeaba, boierule, ca nu mai am rnutită putere, ziss gardianul. Noi ne prăpădim iute, conașule, nu ca boierii... Trai greu, muncă multă, hrană slabă...

— Atunci, să-ii arăt eu, băioîe, cum se joacă *Ciuleandra!* striga Puiu cu dispreț.

Sfi sfărâmă pe ioc câteva minute, apoi se întrerupse nemulțumit:

— Nu merge... Aici nu-mi vine... Sau arh scăpat-o iar... A.dorn dincolo, în camera rnea, scolo trebuie să meargă i

Acolo Pusu se- porni pe ioc și juca, vesel, transfigurat, până căzu iarăși frânt de oboseală. Acuma însă odaia se învărtea cumplit și toată lumea parcă se clătina. Rămase ca un mort. Gardianul se retrase în odăița lui și se închină.

XXVIII

internul veni. foarte grăbit, să-l poftească la domnul doctor. Era de dimineață; încă nici nu se începuseră vizitele. Puiu,istovit, refuză:

100

• — Nu merg... M-arn săi't

Doctorandul so'spăimants. Cu,P 3-3 poaie~S3T6TC domnului doctor? Dacă~l cheamă, probabil are să-i facă vreo

are importantă. In orice caz, e! nu ar îndrăzni să ducă răspunsul

șefului că pacientul nu vrea să asculte chemarea... Mai mult înfățișarea speriată a internului, decât argumentele lui, convinseră pe Puiu în ceie diri urmă,

Pe coridor, înaintea biroului, văzu o țărancă, cu o legătură în spinare, cu sumanul ros. cu opincile înnăclâite. cu o privire ciudata. Fără să se gândească, se opri o clipă în dreptul ei. i se părea că o cunoaște, mări ales însă privirea ei îi intriga. Țăranca de asemenea părea că-l cunoaște, dar nu cuteza... Deodată Puiu o întrebă nervos:

— De unde ești, femeie?

— Din Argeș, boierule, de la Vârzari, răspunse ea plângător.

Puiu primi răspunsul ca o lovitură de bici.! se făcu lumina ^ trecuie sa fie mama "vlădălinei.

"Ce caută aici rrrnma er? ii trecu prin rrinte fulgerător, dar nu mai zise nimic, ci Intră brusc în cabinetul doctorului. Fără să aștepte vreo întrebare, se repezi la doctorul care-l aștepta în halat., gaia să pornească la vizitele de dimineață;

— Doctore, doctore, cine-i femeia din coridor?

Surprins de izbucnirea lui si ferindu-se, doctorul îl îndemnă să se liniștească mai întâi. Iar după ce îl așeză pe scaun, îi spuse;

— Acuma putem vorbi i... Tocmai pentru femeia aceasta te-am poftit. E mama răposatei dumitale soții.

— Marna Mădălinei! strigă Puiu sărind în picioare. Am recunos-cuf-o... Va să zică, ea era!... După ochi am recunoscut-o... Dar ce vrea aici?... Pe mine mă caută?

— Domol, domol! îi zise doctorul, așezându-l iar jos, aproape cu forța.

Puiu, parcă ivirea acestei femei i-ar fi răscolit viața din temelii, se făcu palid și își mușcă sângeros buzele, ca să se poată stăpâni F! să asculte. Doctorul îi explică tacticos, ca niciodată' că femeia, curn fac de altfel mai toți oamenii din Vârzari când au vreun necaz pnn București, a venit la dânsul să-i ceară un sfat. Fiindcă întâmplarea a vrut să se găsească încă aici însuși soțul răposatei, el, doctorul, a crezut mai nemerr» să le înlesnească o ihtrevedre.

101

\$95489

f

.1

II

1

ca să se lămurească mai bine și mai repede lucrurile. Dacă deci Puiu primește, va introduce imediat pe mama Mădălinei, să spună ea singura ce dorește... Puiu nu voia sa vorbească cu femeia aceasta, îl îngrozea chiar numai gândul că ar putea să vorbească cu ea. și totuși răspunse repede că da, dorește să o asculte. Doctorul se arată satisfăcut si o strigă din ușă:

— la vino încoace, lele. vino!

Femeia intră sfioasă și bănuitoare și rămase în colț, lângă ușă, mormâind:

— Sărut mâna'...

Puiu o privi aprins, ca și când ar fi căutat pe Mădălina în trăsăturile ei ofilite. O clipă femeia îi întâlni ochii, dar se întoarse repede către doctorul

Ursu. care, revenit în mijlocul cabinetului, începuse să-i vorbească:

— Iacă, lele. dumnealui e bărbatul Mădălinei dumitale!

— Păi chiar așa mi s-a părut și mie adineaori afară, când m-a întrebat dumnealui, dar tot nu-mi venea să cred, zise ea începând încetinel și continuând din ce în ce mai cu inimă. Tare s-a schimbat boierul de când a fost pe la noi de mi-a luat pe săraca Mădălina. .

— Lasă, că și dumneata te-ai schimbat, interveni Puiu, simțind o mvo i e poruncitoare să spună ceva.

— Apoi cum nu, boierule, că, vai, mult amar m-a mâncat și pe mine de-atunci, zise femeia clătinând grav din cap. Of, doamne! Ș-apoi acu, peste toate, și moartea Mădălinei... Numai sufletul meu de mamă știe cât m-arn perpelit când mi-au spus oamenii că mi s-a prăpădit sărmana fată, și încă de mâna boierului, care mi-a iuat-o de acasă mândră si frumosă ca floarea cea aibă...

Sfârși plângând și morfolind un colt de năframă printre buze și peste ochii lăcrimați. Cei doi bărbați tăceau. Puiu aruncă o privire spre Ursu, dar și-o ascunse îndată, să nu-l prindă. Tăcerea ținu un răstimp, frământată de bocetul aspru și puțin forțat al femeii, ~dre pe urmă continuă, mereu plângător:

— Că ea, sărăcuța, cât m-a rugat să n-o dau, și ou am dat-o, și n -am ascuitat-o, și de n-aș fi dat-o, azi n-ar fi în pământ, draga mamii, printre străini, ca vai da ea...

Puiu izbucni înnăbușit, nemaiputându-se stăpâni:

— Și ce vrei acuma, femeie? Spune repeda ce vrei!

102

Femeia, parcă asta ar fi așteptat, își șterse lacrimile și răspunse îndată, fără urme de plâns în glas:

— Apoi când s-a auzit la noi în sat ce-a pățimit Mădălina și cum a fost oropsită, oamenii m-au învățat să vin la dumneavoastră, care mi-ați luat-o, și să vă cer pagube pentru că mi-ați omorât-o... Și de-aceea venii.

Tăcu scurt și se uită întâi la Ursu, pe urma la Puiu, cu o privire în care șiretenia se îmbina cu tristețea. Puiu stătea ca pe spini, se uita la ea neputincios, deschise gura să zică ceva, se răzgândi, și numai după o nouă tăcere spuse timid, dibuind:

— Bine, dar Mădălna a fost luată de suflet de mătușa mea... Mădălina nu mai era fata dumitale. și dumneata nu mai aveai nici un drept asupra ei...

— Păi de suflet, vezi bine că de suflet, se îndârji femeia. Că doar n-am dat-o să mi-oucideti. cade știam că vreți s-o omorâți, apoi nici pentru toate comorile lumii nu vi-o dădeam... C-apoi așa ușor ar veni să iai de suflet copiii oamenilor și pe urmă să-i strângi de gât, să le storci sufletul... Da inima mea de mamă, care am făcut-o și m-am căznit de-am crescut-o mare. să nu mi se frângă când își vede odrasla ucisă așa. ca un pui de găină? Străinului nu-i pasă. vezi bine. dar mama tot mamă e până la moarte!

Doctorul Ursu avu un gest involuntar de silă și întoarse spatele, pe când Puiu. uluit și zdrobit, se uita împrejur, parc-arfi căutat un sprijin. Femeia îi simțise slăbiciunea și torâia într-una. când cu lacrimi, când cu imputări, până ce doctorul, plictisit, interveni:

— Destui, lele! Dumnealui are acum alte griji mai mari și mai grele i

— O fi având dumnealui griji, dar pagubele mele de marna. .? .?

Aîunci Ursu se indignă:

— Să-ți fi adus aminte ca ești mamă când ai dat-o pe Mădăiina. nu acuma când e moartă i Ai înțeles?... Sade urât să umbli a mai trage foloase si din moartea Mădăiinei! Uite-așa. iele i

Femeia se zăpăci și bâlbâi:

— Ap6i, oamenii tocmai ia dumneata mă Jrirmseră...

— La mina? M-ai ascultat dumneata atunci pe mine? zisa L'rsu roșind și cu o emoție nouă în voce. Si acuma ai vrea să te învăț eu să înșeei lumea?... Eu n-am înșelat niciodată pe nimeni, leie!

103

'•j^sur.

• Numai aîtiî m-au înșelat, dar eu m-am ținut totdeauna de vorbă!

Puiu nu mai recunoștea pe dociorul.Ursu. l se părea că e alt om cei care vorbește, cu un suflet chinuit ca și al lui,

— Pentru că ai venit până aci și Ji-ai cheltuit banii pe drumuri, urmă doctorul iarăși mai aspru, să te duci!a domnul Faranga, la tatăl dumnealui, boier mare și bogat, și să-l rogi să te miluiască cu ceva!... Ai înțeles?... Și dumnealui, suflet bun și darnic, n-are să ie lase să pleci cu mâna goală, măcar în amintirea și de sufletul Mădălinei... Dar sa nu te apuci cumva să vorbești de pagube, că acoio ai s-o pățești urât de tot cu asemenea neobrăzări!

— Da, o'a! zise brusc și Puiu. parcă doctorul ar fi vorbit din sufletul iui. Să se ducă la tata și sâ-i spuie că vreau eu sâ-i dea ceva. sâ-i dea mult, de sufletul Mădălinei! Fâ-mi plăcerea asta. doctore!... Ea nu merita, dar de sufletul Mădălinei sâ-i dea negreșit'

Plângea fără să-și dea seama, lacrimile i se scurgeau pe obraji, îi picurau pe piept, încet. Simțea o durere continua în creieri, o muscă enervanta care aierga în zigzaguri ascuțite, mereu, neostenită, vârându-se prin toate colțurile. Dar ședea nemișcat, parcă i-ar fi fost teama de dureri mai crâncene, care nu așteptau decât un prilej ca să se năpustească asupra iui.

Femeia, rușinată, își șterse gura cu dosul palmei, se duse la Puiu, îi apucă mâna și o sărută bolborosind:

— Să trăiești, conașule, sârui mâna, și sâ-ți dea Dumnezeu sănătate și alinare...

Puiu nu răspunse nimica și nici nu se mișca. Pe mână îi rămase urma buzelor femeii ca o pată rece.

Ursu o luă ușor de spate și o duse spre ușă:

— Aș?, vezi. iele... Acuma o sâ-ți dau un om să te îndrepte acolo i... Ci sa nu mai umbli cu astfel de treburi, că nu sade frumos, lelițe!

Ieși cu ea pe coridor...

XXIX

Peste câteva clipe, întorcându-se. găsi pe Puiu în aceeași poziție, cu ochii tot atât de umezi privind într-un punct fix. Doctorul observă ca se uită tocmai ia fotografia lui din perete, deasupra biroului, îi zise domol, parcă n-ar fi vrut sâ-i risipească prea brusc gândurile:

— Ce oameni!... N-am mai putut, a trebui să intervin, mă scandalizase și pe mine...

Glasul i se părea că vine din alfa lume, peste gândurile lui. care vagabondau în trecut, scormonind amănunte amorțite și străduindu-se să

închege din ele viața vie sau măcar aminUri legs'e. Își dădea searna.că ar trebui să răspundă «i nu-i venea în minte nimic... Apoi deoaatâ se cutremura, ca și câr.d ar fi vrui să sece izvorul lacrimilor. Strânse pleoapele, ultimii stropi de apă sărată i se rostogoliră pe obraji, și ochii'ii rămaseră ca spălați, cu lumina vie, cu privirile când fierbinți, când rătăcitoare ca palpăirile unei flăcări gata să se stingă. Și îndată gândurile se înșirară cumiți, limpezi și lucitoare, ca niște mărgelile colorate pe o ață subțire, iar glasul i se făcu vibrant, ca după o răguseaiâ supărătoare:

— Îți mulțumesc, doctore! Ai fost atât de bun pe cât te-am crezut eu de rău! ••

Doctorul Ursu surâse cu un gest vag.

— Ba da, ai fost bun până și cu mama Mădălinei! zise Puiu. adăgând apoi mai moale — Cât de bine vă cunoașteți!... Ai cunoscut-o si pe Mădăiina, doctore, nu-i așa?

— Da, murmură Ursu, întunecându-se. — Trebuie s-o fi cunoscut bine, înaintea mea, mult înainte? stăruie Puiu,

— Eram vecini și firește c-am cunoscut-c de copilă, spuse doctorul cu un glas înfundat. Dar eu arn fost mai mare ca ea. mult,

105

i

r

cu vreo zece ani...

Puiu ardea acuma, întrebările i se îmbulzeau în minte tumultuos și nu îndrăzne să le aștearnă toate deodată în fața doctorului, de teamă sa nu redevină cel de altădată, închis și zgârcit ca un inchizitor. Lăsă să se prelingă câteva clipe până ce zise iar:

— Atunci desigur știi când am fost noi în Vârzari, cu *Ciuleandra*, doctore?

— Erarn student, și în vacanță, răspuse Ursu. - Acuma știu tot, doctore, tot! strigă Puiu pierzându-și stăpânirea si alergând la fotografia de lângă birou. Dumneata erai de față când am jucat eu *Ciuleandra* și când am sărutat pe Mădălina! Erai acolo, și Mădălina se uita spre dumneata, îmi amintesc perfect... Stăteai în picioare, lângă un copac, mai la o parte și te uitai drept la mine, numai la mine, și ai văzut când am sărutat-o... Atunci eram aprins și nu mă interesau decât *Ciuleandra* și Mădălina, si te-am zărit doar ca prin vis, dar acuma te văd clar. parc-ai fi fost alături de mine. Uite, aveai exact înfățișarea din fotografia asta, de aceea m-a obsedat fotografia de când am intrat aici întâia oară. E adevărat, doctore? Spune! Spune! — Adevărat, recunosc doctorul, simplu. Puiu se lăsă pe scaunul de la birou, copleșit parcă de lumina crudă ce-l înconjură. Emoția îl gătuia. Mai avusese atâtea întrebări pregătite și toate i se spulberaseră. Una singură îi țâșni din inima ca o săgeată:

— Doctore, dumneata ai iubit pe Mădălina?! Si doctorul Ursu. ca și când ar fi aștepiat-o, cu mâinile încrucișate la spate, în fata lui. legănându-se câte puțin pe picioare, jâspuse fără nici o sfială:

— Am iubit-o mult, da". Era numai o copilă, dar am iubit-o și ca pe o soră, și ca pe o soție .. Pe-atunci eram încă sentimental și aveam idealuri burgheze. Culmea fencirii o socoteam sa ajung medic de piasă în județul meu,

să iau de nevastă pe Mădălina, s-o fac cucoană, să ne iubim, să avem copii și să trăim șaptezeci de ani. Am stat de vorbă cu ea și m-a înțeles, deși părea, aîtfel. copilăroasă. M-am învoit și cu masa. cu femeia asta, care a îndrăznit să vie la mine să-i dau o mână de ajutor ca să te șantajeze pe dumneata cu moartea Mădălinei...-. Din sărăcia mea

106

am ajutat-o de multe ori și pe ea, ca pe viitoarea mea soacră, pe femeia asta... Toate mergeau bine. Mai aveam doi ani până să ies om cu pânea în mână. Si deodată ai picat dumneata la *Ciuleandra* ceea. Am avut imediat presimțirea că are să mi se întâmple un rău mare din clipa când v-am zărit apărând în ceardacul cărciumii. Apoi, când ai intrat în horă și te-ai prins lângă Mădălina. am înțeles că de-aici îmi va veni râul. Am încercat să lupt, să mă împotrivesc. Când au chemat-o s-o vadă boierii, n-am vrut s-o las. Mi-au luat-o oamenii cu sila... Ați plecat, am răsuflat. Credeam că am scăpat. Totuși a doua zi am vorbit mai mult cu Mădălina, am prins-o de mână. mâna ei fierbinte și aspră, m-am uitat în ochii ei: "Să nu te duci, Mădălino! Să nu mă lași singur!" Si ea mi-a răspuns din inimă: „Nu mă duc!” Pe urmă ați venit, eu nu eram acasă, și ați luat-o. N-am plâns niciodată, n-am plâns nici atunci. Cărciumarului însă i-arh căutat pricină și l-am umplut de sânge. Auzisem că el fusese mijlocitorul și că primise un bacșiș gras de la boieri...

Si așa s-au risipit visurile mele de fericire conjugală burgheză. Nu mai aveam de ce să râvnesc la postul de medic rural, și în schimb am ajuns aici. Numai pe Mădălina n-am putut-o șterge din inimă. Am aflat norocul ei, succesele ei în lume, și niciodată n-am căutat să mă apropiu de ea.

Trăiam, nu știu de ce . cu iluzia că ea, în taina sufletului ei. tot numai pe mine mă iubește, și-mi era frică, mărturisesc, să nu mi se spulbere si iluzia asta... Soarta m-a adus o dată. Împotriva voinței mele, în fața doamnei Faranga. i-am fost prezentat ca oricare străin. A tresărit scurt, mi-a întins mâna și rni-a spus câteva vorbe convenționala. Atât. Dar eu eram mulțumit, căci în ochii ei, acurna îți pot spune chiar și dumitaie. arn văzut că nu mă uitase și am înțeles că ar schimba toate bogățiile si succesele ei pentru circumscripția ceea rurală. pe car*¹ o visasem odinioară împreuna.,.

Am mai zărit-o pe urmă de câteva ori. totdeauna de departe, ea în limuzină eleganta, eu în vreo birjă nenorocită, căci drumurile noastre erau despărțite ca și lumile noastre. O salutam respectuos și-mi răspundea simpli;. Eram două cunoștințe fugare. Poate că în adâncul inimii tot mai sperăm într-o minune care-mi va reda odată pe Mădălina, poate că și ea tănuia vreo speranță pentru

107

i
mine.

!nîr-o dimineață, însă", acum o lună și doua?Me când -- \ aes.ila serviciu, doctorandul mă vâslește ca în noapfoa?rscut;, -lu;3a insistența prefectului poliției, a internat aic' pe fiul fcstului;v-.i;:?,i'j Faranga. care, înfr-o criză nervoasă, și-a sugrumai rcva* ta. r-iu 3?'u ce rriuiră voi fi f?;X.t, dar sufletul meu se 'g-sucea ca o fâmi» strivită. Se sfârșise definitiv orice speranță chiar înir-:> minune:... Ursu nici nu nai căuta sa se stupânească. Glasul avea tremurări, p~~ care zâmbet! pe!in.?.r>entle sublinia cu o iroixe cruntă.. Fa

Fui[^] însă fiecă cuvânt îi atâta. Se făcuse umed 'ie sudori. Cuochiiiiip-țide buze!e!<.»', sorbea în să până și moduiiiiiie glasului, parc-ar fi auzit o revelație. Apoi, deodată, izbucni în e/.taz:

— Eu totuși am iubit-o mai mulți, doctore! Am iubit-o atât de mult. Încât am și omorât-o!

Doctorul îi privi cu o mi!ă colorată tie ura: — Ai dreptate... Ai omorât-o chi&r de doua ori; întâi i-ai ue4s sufletul când ai luaî-o, și a doua oa-ăi-ai ucis și trupul i Așa e! Puiu,?ri picioare, cu ochii holbai;, strigă: — Acuma știu de ce am omorât-o, doctore! Acuma înțeleg ca d'n pricina dumitale am omorât-o! Numai din pricina dumitale! — Pentru că nici nu știai că exist? observă Ursu batjocoritor. p^Nu știam, dar te simțeam fără măcar să-mi dau seama i răspunse Puiu triumfător. Când rnă uitam in ochii ei nu mă vedeam pe mine. dar simțeam pe cineva! Melancolia ei nu mă cuprindea pe mine, ci regreta pe celălalt... Sufletul ei se închidea în fața mea, oricât încerca să se prefacă... Si atunci, când am înțeles că e ursită să-mi rămână totdeauna străină, pentru că nu mai puteam spera s-o câștig niciodată, decât să fie a altuia, mai bine am sfârâmat-o!... Vezi, deci. că mi-arn descoperit singur motivele pe care dumneata te-ai silit atâta vreme în zadar să le lămurești? Pentru bolile sufletești nu există doctor mai bun decât bolnavul însuși!

Încet-încet doctorul Ursu'își recăpătase calmul său firesc. Vorbi acuma rece, aproape oficial:

— Așa, domnule Faranga... Deunăzi îmi slăveai farmecul hazardului. El a făcut ca înii-o chpâ atât de grea a vieții durnitale sa ajungi tocmai sub scutul rneu medical, în preajma despărțirii

108

Îrn; p3* permite să- ți spun că. fără sa știi și fără să vrei, ai fcșt ucigașul fsricirii mete. Evident n-ai nici o vină. și totuși a\ fost unealta soartei împotriva mea... O ciipă am fost ispitit, numai o clipă mi-a trecut prin gând să îe fac să simți cât m-ai lovit. Medicul a fost însă mai tare decât durerea. Acuma, când medicul și-a terminat chemarea, a putut să vorbească și omul. Referatul meu e făcut; rămâne doar sân comunic parchetului. Ești toi atât de puțin răspunzător de fap'a aceea, pe cât ai fost de cea întâi, când ,ai luat pa Mădălina din Vârzari!

Fuiu nu înțelegea bine cuvintele doctorului, dar se crezu dator să răspundă cu mândrie:

— Arn fost doi adversari fără să ne cunoaștem!

Doctorul Ursu îl întrerupse mai aspru:

— Am fost medic și pacient Asta e important. Restul-- fum. Ai suferit, s~a risipit și n-a rămas nimic decât pacientul in fata medicului, și medicul în fața conștiinței...

Puiu ieși clătinându-se pe picioare, ca și când genunchii i s-ar fi înmuiat. Merse pe coridor agale, cu brațele moarte, parcă i-ar fi fost străine. Doctorul Ursu îi petrecu până afară și se uita după ei până ce dispăru...

XXX

Toată ziua Puiu Faranga șezu posomorât lângă fereastră, privind cum țărâia în grădină ploaie mărunță, săcâitoare, cernută prin site. Îi era indiferentă și ploaia, și grădina, și toată lumea. Alte vedenii i se perindau prin fața ochilor, estompate ca niște năluci stranii, pa care nu le putea opri și care, de asemenea, nu-i interesau. Câte un gând începea să dănțuiască brusc în

mintea lui; îi urmărea sinuozitățile, undulările un răstimp și apoi îl pierdea plictisit...

Când veni înserarea își aduse aminte de ceva, se ridică, se duse până aproape de ușă și se uită în anticameră. Gardianul, ca un ziar în mână, citea încet, silabisind înșine, ca să nu tulbure

109

r
' j«

liniștea boierului. Făcu un pas spre el, hotărât, și se opri în prag, ca și când ar fi greșit drumul. Se întoarse, ajunsese iar la fereastră, văzu cum coboară întunericul și simți în picioare mișcări ușoare, săltărețe, irezistibile. Zâmbi mulțumit și îndată începu să fredoneze. Nernerii melodia dintr-o dată. Și jocul de asemenea...

Seara fu atât de istovită că gardianul trebui să-l ajute să se dezbrace și să-l urce în pat ca pe un copil. Figura îi era surzătoare și suptă, cu urmele sudorilor încrustate pe obraji.

A doua zi se deșteptă greu, dar îndată ce se dădu jos din pat se simți ca fulgul. Pomi vesel prin odaie de ici-colo, aruncând în răstimpuri câte-o întrebare gardianului care, dincolo, deretica și aranja în așteptarea vizitei medicale și răspundea numai în monosilabe. De altfel pe el răspunsurile nu-l interesau, căci punea întrebările doar ca sub pavăza lor să-și poată construi mai în tihnă un plan gigantic, care-i încolțise de curând în creieri și de la care avea să-i vie mântuirea cea mare.

În sfârșit, dinspre coridor, prin ușile deschise, auzi pașii doctorului. Îl cuprinse deodată un cutremur și groaza că n-are să reușească. Inima i se zvârcolea de moarte, își încrucișa mâinile pe piept ca să-i acopere bătăile... Apoi doctorul apăru închis, sever, adulmecând în toate părțile, în anticameră, lângă ușă, gardianul încremenise în poziție militărească. În urma doctorului același intern, lung și antipatic, și o soră de caritate nouă, bătrână, cu un registru în mână și cu ochelari pe nas.

— Ce mai nou?...Ne simțim bine? întrebă doctorul convențional.

— Foarte bine, doctore, excelent! zise Puiu strălucitor și, după o mică pauză, adaogă clipind cu înțeles: Mai ales mă simt vesel pentru că sunt așa de ușor, încât aș putea juca *Ciuleandra* două ore neîntrerupt și fără să ostenesc deloc!

Internul își înăbuși un surâs, în vreme ce Ursu aprobă cu interes:

— Așa?... Atunci nu mai ai nici o grije?

— Ba da, am o grije mare, doctore! răspunse repede Puiu. Și tocmai în privința asta țineam negreșit să-ți vorbesc.

— Vrei să-mi spui acuma sau preferi între patru ochi? făcu medicul îngăduitor.

— Ce patru ochi? zise el disprețuitor. Mântuirea adevărată

110

se obține cu declarații între patru ochi. Numai spovedania publică spajă păcatele, doctore!

Își drese glasul, își compuse o poză teatrală și continuă patetic:

— Când am venit aici la dumneata, știe lumea pentru ce, am avut niște gânduri foarte urâte. Pot să mărturisesc acuma fără înconjur și fără sfială, mai

cu seamă că ideea pornise de la tata și eu am acceptat-o mai mult inconștient. Venisem la dumneata, doctore, după ce săvârșisem știi ce, să mă prefac că sunt nebun și astfe! să te înșel pe dumneata și justiția. Dumneata ai fost de buna credință, trebuie să recunosc, și mi-ai făcut analize și m-ai descusut ca să... Acuma, însă, fiindcă trebuie să se sfârșească odată comedia asta grețoasă, eu nu mai vreau să perseverez pe calea înșelăciunii, domnie doctor, nu mai pot! De aceea m-am hotărât să declar în faia tuturor, pe conștiința mea și pe cuvânt de onoare, că nu sunt nebun și că pentru ce am făcut doresc să ispășesc!

Doctorul Ursu rămase două clipe gânditor, murmurând:

– Da... da...

Șovăirea și glasul lui absent întărâtă pe Puiu. Se simți obligat să accentueze mai energic:

– Nici o ezitare, domnule doctor! Te rog să iai notă imediat că eu nu sunt nebun!

– Firește că nu ești... negreșit, dar...zise doctorul iar împăciuitor.

Atunci Puiu Faranga se dădu înapoi și, cu ochii scânteietori, șopti:

– Va sa zică, nu vrei să crezi că nu sunt nebun? Va să zică...

Deodată se repezi ca o fiară la gâtul doctorului, cu mâinile încleștate, răcnind:

– Taci L. Taci L. Taci L.

Internul și gardianul săriră în ajutorul doctorului, care de altfel apucase brațele pacientului și-l imobilizase. Sora de caritate fugi îngrozită, în brațele gardianului acuma, Puiu gemea întruna:

– Taci!... Taci!...

Doctorul Ursu își recapătă îndată calmul complet, se retrase în anticameră și, îndreptându-și gulerul și halatul, porunci celorlalți:

111

– Dați-i drumu! și închideți ușa! Puiu fu zvârlit pe pat, dar se destinse ca un resort-și se aruncă spre ușă urlând:

– Nu sunt nebun!... Nu, sunt nebun!... Nu sunt nebun L.

După câteva momente însă tăcu, parca și-ar fi dat seama, se duse șovăind până la fereastră, se uita în grădină și începu să fluiere înee. îndată simți iar o mișcare în picioare și murmura mulțumst;

– *Ciuleandra...*

Ursu deschise ușa și-i urmărea. Când îl văzu jucând, strânsa din sprâncene, se dădu la o parte și zise internului:

– Telefonează dumneata numaidecât domnului Faranga din partea mea să treacă negreșit azi pe la sanatoriu la o ora când voi fi și eu aici... Sa zicem pe *la păru* i

– Foarte bine! răspunse internul însemnându-și ordinul într-un carnet.

XXXI

La ora patru precis bătrânul Faranga intră în cabinetul doctorului Ursu. Avea respirația puțin ostenită, fiindcă se grăbise, și se așeză numaidecât cu un gest de scuza explicativă către doctorul care îi oferea scaunul.

– V-am rugat să treceți, excelență...

Faranga, uitându-și osteneala, întrerupse cu vioiciune:

– Eram să trec chiar nepoftit, scumpe domn... Pentru că aveam să-ți comunic o veste referitoare la soarta băiatului meu... Trebuie să știi, doctore, acumă îmi permit să-ți spun, că de astă'singură dată când ai avut prilejul și onoarea să mă servești, nu mai mult decât printr-o mică amabilitate, am dobândit impresia și apoi convingerea că te codeai. De aceea am intervenit și, bineînțeles, am obținut ca fiul meu să se mute într-alî sanatoriu unde mi se va arăta, sper, ceva mai multă înțelegere și, ca să zic așa, simpatie.

112

Chiar azi ar fi trebuit sa-1 mut dar, fiindcă azi e treisprezece martie și băiatul meu, în starea-i sufletească explicabilă, nu-i așa, a prins o aversiune superstițioasă contra acestui număr, am amânat pe mâine mutarea. Precum vezi, aveam oarecum obligația să trec și să-ți comunic decizia Parchetului... Cu acest prilej îmi voi lua libertatea să-ți amintesc, vârsta și experiența de viață mă îndreptățește s-o fac, că medicul nu poate sa uite niciodată că, mai presus de toate, e dator să fie om!

– Am fost de la început, excelență, și am rămas până la urmă! zise Ursu cu o fluturare ironică pe buze.

– Drept să-ți spun, n-am prea observat! replică Faranga cu același ton.

– Atunci nu pot decât să regret! accentua doctorul mai apăsător. Cât despre mutarea în alt sanatoriu, cred că v-ați ostenit zadarnic...

– Cum? Ce vrei să zici? se ridică bătrânul, înfricoșat deodată că acest sălbatic ține cu orice preț să-i nenorocească băiatul cu un referat distrugător.

– Vreau să zic, excelență, că fiul dumneavoastră e grav bolnav și trebuie internat negreșit într-o casă de sănătate! zise doctorul Ursu cu o seriozitate care nu admitea nici o îndoială.

Bătrânul Faranga rămase năucit, neștiind dacă trebuie să se bucure, ori să se întristeze. Se uită nedumerit în ochii doctorului care, observându-i perplexitatea, adaogă:

– De acum două săptămâni credeam că sunt deplin edificat asupra cazului fiului dumneavoastră, excelență! Atunci am și făcut referatul, uite-l acolo, pe birou, în care conchideam la o iresponsabilitate rezultată dintr-o zdruncinare trecătoare de nervi! Am continuat observația mai mult pentru a putea hotărî dacă va fi nevoie de o internare provizorie, de câteva luni, în vreun sanatoriu special, sau dacă fiul dumneavoastră își va putea relua îndată viața-i normală... Ieri aș fi opinat pentru a doua eventualitate. Mi s-a părut liniștit, rațional, normal. Azi însă mi s-au răsturnat constatările, chiar și referatul la care am muncit până să-i dau o formă...

Palid și zdrobit, bătrânul se ridicăjn picioare, murmurând:

– Doctore, pot să-l văd?

– Vă conduc, excelență! zise Ursu sprijinindu-l, căci bătrânul începuse a se clătina.

În anticameră, gardianul salută bătând din călcâie, ca un recrut.

– Ce face domnul? întrebă Ursu arătând spre odaia lui Puiu.

– Joacă, domnule doctor, trăiți!

Doctorul deschise vazistas-ul și pofti pe Faranga să se uite. Puiu, în pijamaua descheiată, cu pieptul gol, cu fața asudată și veselă, tropâia pe loc, fredonând sacadat o arie închipuită. După câteva minute bătrânul nu se putu stăpâni și-l strigă pe nume. Fără a se opri din joc, Puiu întoarse capul, surâse

către tatăl său și-i răspunse:

– *C'est Ciuleandra, vous saves?... Vous m'avez permis, n'est-ce pas? C'est vous qui m'avez dit: " Vas-y!" Alors vous ne pouvez pas etre fache, papa! Et puis c'este tres amusant... oui... tres...*¹

Bătrânul Faranga se lasă pe marginea patului gardianului. Era cu desăvârșire prăpădit. Ochii lui plângeau singuri cu lacrimi mari, ce-i înmuiau barba stufoasă și foarte îngrijită. Lângă dânsul, doctorul Ursu căuta să-l consoleze cu termeni tehnici, care sunau complicat și nu-i spuneau nimic, într-un târziu, bătrânul întrebă:

– Nu mai e nici o speranță, doctore? Nici una?

Doctorul Ursu ridică din umeri:

– Minuni face numai Dumnezeu!

De alături se auzeau pașii lui Puiu, neosteniți, într-un ritm săltăreț, stimulați de o melodie găfăită, ca respirația unui bolnav de moarte.

¹ Ești nebun?

² Dar vorbește odată, hai, vorbește! Ce ai?

³ Ah, ce nenorocire teribilă, Puiule, sărăcuțul de tine!

⁴ Dar desigur, desigur (fr). Biata Madeleine!.. Oh, sărăcuța!

⁵ Sărăcutule...

⁶ Fiți liniștită, scumpă doamnă, n-aveti nici o grijă! Nu-i nimic!... O mică formalitate, știți, în sfârșit, o nimica toată!

⁷ Oh, bietul, sărăcuțul

⁸ Curaj, băietel!... Fii cuminte și... pe mâine!

⁹ Ei, copii... Mi se pare ca am întârziat, oh, Dumnezeule!

¹⁰ În sfârșit!

¹¹ Curaj, băiatule, curaj!

¹² Pe curând!

¹³ Ce s-a întâmplat. Puiule?... Ei, hai să fim calmi!

¹⁴ Oh Doamne-Dumnezeule!

¹⁵ "Liniștește-te, Tilda,.. Acum s-a sfârși!! Ea, cel puțin se odihnește, în timp ce noi aștilalți...

¹⁶ Bietul, bietul! Puiu, cum te-ai schimbat!

¹⁷ Ajunge!

¹⁸ Sărmana Madeleine

¹⁹ Asta îl onorează... Asta înseamnă că este un om cu adevărat foarte sensibil.

²⁰ Oh, micuțul meu

²¹ Și, într-adevăr, ai dreptate